T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ BÖLÜMÜ ANABİLİM DALI

PANDEMİ DÖNEMİNDE KÜTÜPHANECİLERİN ZAMAN ALGISI İLE TÜKENMİŞLİK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ: HALK KÜTÜPHANELERİ ÖRNEĞİ

Hazırlayan
Buse Sultan KÖKSAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Burcu Umut ZAN

Çankırı – 2023

T.C.

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ BÖLÜMÜ ANABİLİM DALI

PANDEMİ DÖNEMİNDE KÜTÜPHANECİLERİN ZAMAN ALGISI İLE TÜKENMİŞLİK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ: HALK KÜTÜPHANELERİ ÖRNEĞİ

Hazırlayan

Buse Sultan KÖKSAL

ORCID:0000-0002-9537-8078

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Burcu Umut ZAN

Çankırı – 2023

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ iv
TEZ KABUL VE ONAY v
ÖNSÖZ vi
ÖZET vii
ABSTRACT viii
KISALTMALAR ix
TABLO LİSTESİ x
ŞEKİL LİSTESİ xii

1. GİRİŞ 1

1.1. Çalışmanın Amacı 3
1.2. Çalışmanın Önemi 4
1.3. Çalışmanın Kapsamı 5
1.4. Araştırma Problemleri 5
1.5. Sınırlılıklar 6
1.6. Sayıltılar 7
1.7. Literatür Değerlendirme 7

2. KURAMSAL ÇERÇEVE 18

2.1. Pandemi 18
2.1.1. Türkiye'de Pandemi 19
2.1.1.1. Türkiye'de Koronavirüs Hastalığının Seyri ve Alınan Tedbirler 22
2.1.1.2. Kurum ve Kuruluşlarda Alınan Tedbirler 25
2.1.1.3. Eğitime Ara Verilmesi 26
2.1.1.4. Uzaktan eğitim 28
2.1.2. Pandemi Sürecinde Kütüphaneler 33
2.1.2.1 Salgın Döneminde Yapılan Projeler 37
2.1.2.1.1 Çevrimiçi Staj Programı 37
2.1.2.1.2 ÜNAK 'ın Düzenlediği Webinarlar 38
2.1.2.1.3 ANKOS'un Düzenlediği Webinarlar 39
2.2. Halk Kütüphaneleri 43
2.2.1. Türkiye'de Halk Kütüphaneleri 44
2.2.1.1. Halk kütüphanelerinde Birimler 46
2.2.2. Halk Kütüphanelerinin Pandemi Dönemindeki Etkinlikleri 47
2.2.3. Hayat Boyu Öğrenme ve Kütüphaneler 50
2.3. Zaman Kavramı 52
2.3.1. Zaman Algısı 53
2.3.2. Zaman Algısının Gelişimi 53
2.3.3. Zaman Algısı Yönelimleri 53
2.3.3.1. Geçmiş Olumsuz 55
2.3.3.2. Geçmiş Olumlu 55
2.3.3.3. Şimdi Kaderci 55

2.3.3.4. Şimdi Hazcı 56
2.3.3.5. Gelecek 56
2.4. Tükenmişlik Kavramı 57
2.4.1. Duygusal Tükenme 58
2.4.2. Duyarsızlaşma 58
2.4.3. Kişisel Başarı 59
2.5. Tükenmişliğin Belirtileri 59
2.5.1. Fiziksel Belirtiler 60
2.5.2. Davranışsal Belirtiler 60
2.6. Tükenmişliğe Neden Olan Etmenler 60
2.6.1. Kişisel Etkenler 61
2.6.2. Örgütsel (Çevresel) Etkenler 61
2.7. Tükenmişliğin Sonuçları 61

3. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ 63

3.1. Araştırma Modeli 63
3.2. Veri Toplama Araçları 63
3.2.1. Maslach Tükenmişlik Ölçeği (MTÖ) 64
3.2.2. Zimbardo Zaman Algısı Envanteri (ZZAE) 66
3.2.3. Geçerlik ve Güvenirlik 68
3.3. Verilerin analizi 70
3.4. Verilerin Toplanması 71
3.5. Katılımcı Grup 72

4. BULGULAR 75

4.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri ve Frekans Dağılımları 75
4.2. Kütüphanecilerin Pandemi Dönemi Tükenmişlik düzeylerine ilişkin Betimleyici İstatistiksel Analiz 79
4.2.1. Kütüphanecilerin Tükenmişlik Alt Boyutlarının Mesleki Kıdem Değişkenine Göre İncelenmesi 84
4.2.2. Kütüphanecilerin Tükenmişlik Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi 86
4.2.3. Kütüphanecilerin Tükenmişlik Alt Boyutlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre İncelenmesi 87
4.3. Kütüphanecilerin Pandemi Dönemi Zaman Algılarına ilişkin Betimleyici İstatistiksel Analiz 90
4.3.1 Kütüphanecilerin Zaman Algılarının Mesleki Kıdem Değişkenine Göre İncelenmesi 92
4.3.2 Kütüphanecilerin Tükenmişlik Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi 93
4.3.3 Kütüphanecilerin Tükenmişlik Alt Boyutlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre İncelenmesi 94
4.4 Kütüphanecilerin Zaman Algıları ile Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 95

5. SONUÇ 97

6. ÖNERİLER 102

KAYNAKÇA 105

EKLER..... 114

ÖZGEÇMİŞ..... 119

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım "*Pandemi Döneminde Kütüphanecilerin Zaman Algısı İle Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişki: Halk Kütüphaneleri Örneği"* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

10 /02/ 2023

Buse Sultan KÖKSAL

TEZ KABUL VE ONAY

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Buse Sultan KÖKSAL tarafından hazırlanan " *Pandemi Döneminde Kütüphanecilerin Zaman Algısı İle Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişki: Halk Kütüphaneleri Örneği"* başlıklı bu çalışma, *10.02.2023* tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *oybirliğiyle* başarılı bulunarak jürimiz *tarafından Bilgi ve Belge Yönetimi* Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Danışman	: Doç. Dr. Burcu Umut ZAN	İmza: ……..
Üye	: Doç. Dr. Nuray Zan	İmza: ……..
Üye	: Doç. Dr. Mustafa BAYTER	İmza: ……..

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 19/01/2023 tarih ve 2023/03-01-D sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Coşkun POLAT

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın hayata geçirilmesi sürecinde bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım görüşleri ile beni destekleyen ve doğru yönde yönlendiren sayın danışman hocam Doç. Dr. Burcu Umut ZAN'a teşekkür ederim.

Tez savunma jürisinde yer almayı kabul ederek çalışmamın niteliğini artırabilmem için beni önerileri ile yönlendirerek bilgi ve tecrübelerini paylaşan çok değerli hocalarım Sayın Doç. Dr. Nuray ZAN ve Sayın Doç. Dr. Mustafa BAYTER'e çok teşekkür ederim.

Bu yolculuğa çıkmam için beni destekleyen ve her zaman yanımda olarak bana güç veren aileme çok teşekkür ederim.

10/02/2023

Buse Sultan KÖKSAL

ÖZET

Tezin Başlığı : Pandemi Döneminde Kütüphanecilerin Zaman Algısı ile Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişki: Halk Kütüphaneleri Örneği
Tezin Yazarı : Buse Sultan KÖKSAL
Danışman : Burcu Umut ZAN
Anabilim Dalı : Bilgi ve Belge Yönetimi
Tezin Türü : Yüksek Lisans
Kabul Tarihi : 10.02.2023

Bu çalışmanın amacı, Covid-19 pandemisi nedeniyle dünya genelinde meydana gelen kapanmalarla birlikte değişen çalışma koşullarını ülkemiz genelinde kütüphane personellerinin çalışma şekilleri ve durumları özelinde ele alarak; pandemi döneminde halk kütüphanelerinde görev yapan kütüphanecilerin zaman algıları ve tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi bazı demografik değişkenler açısından incelemektir. Kütüphanecilerin zaman algıları ile tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki varlığının ölçülmesi planlanmıştır. Bu çalışma pandemi döneminde kütüphanecilerin zaman algıları ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi ölçmektir. Çalışmanın kapsamını halk kütüphanelerinde görev alan kütüphaneciler oluşturmaktadır. Çalışmada araştırma modeli olarak nicel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama modeli ve veri toplama tekniği olarak anketler ve ölçekler kullanılmıştır. Kütüphanecilerin zaman algıları ve tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi değerlendirebilmek adına Kişisel Bilgi Formu, zaman algısını değerlendirebilmek adına Zimbardo Zaman Algısı Envanteri ve tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesi adına Maslach Tükenmişlik Ölçeği veri toplama araçları olarak kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kütüphanecilik, Pandemi, Mesleki Tükenmişlik, Zaman Algısı, Covid-19

ABSTRACT

Thesis Title **:** The Relationship Between Time Perception and Burnout Levels of Librarians During the Pandemic Period: The Example of Public Libraries
Author **:** Buse Sultan KÖKSAL
Supervisor **:** Doç. Dr. Burcu Umut ZAN
Department **:** Information and document management
Thesis Type **:** Master's Thesis
Date **:** 10.02.2023

The aim of this study is to address the changing working conditions with the closures that occurred worldwide due to the Covid-19 pandemic, in particular the working styles and situations of library staff throughout our country; The aim of this study is to examine the relationship between time perceptions and burnout levels of librarians working in public libraries during the pandemic period in terms of some demographic variables. It was planned to measure the existence of a significant relationship between librarians' perceptions of time and their burnout levels. This study is to measure the relationship between librarians' perception of time and their burnout levels during the pandemic period. The scope of the study consists of librarians working in public libraries. In the study, survey model, which is one of the quantitative research methods, and questionnaires and scales were used as data collection technique. In order to evaluate the relationship between librarians' time perceptions and burnout levels, Personal Information Form was used as data collection tools, Zimbardo Time Perception Inventory was used to evaluate time perception, and Maslach Burnout Scale was used to determine burnout levels.

Keywords: Librarianship, Pandemic, Occupational Burnout, Time Perception, Covid-19

KISALTMALAR

ANKOS	Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu Derneği
DSÖ	World Health Organization/Dünya Sağlık Örgütü
ICOLC	International Coalition of Library Consortia/ Uluslararası Kütüphane Konsorsiyumları Koalisyonu
IFLA	The International Federation of Library Associations and Institutions/Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu
KDK	Kamu Denetçiliği Kurumu
TKD	Türk Kütüphaneciler Derneği
UNESCO	United Nations Educational Scientific and Cultural Organization/Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
ÜNAK	Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği
YÖK	Yükseköğretim Kurulu
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
ZZAE	Zimbardo Zaman Algısı Envanteri
MTÖ	Maslach Tükenmişlik Ölçeği
KTB	Kültür ve Turizm Bakanlığı
KYGM	Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü

TABLO LİSTESİ

Tablo No: **Sayfa**

Tablo 2.1 Türkiye'de koronavirüs hastalığının seyri ve alınan tedbirlerin kronolojik sıralaması (KSK,2020). 22
Tablo 2.3: Düzenlenen Webinarlar (ANKOS, 2021). 40
Tablo 3.1: Maslach Tükenmişlik Ölçeği Puanlama Anahtarı 65
Tablo 3.2: Kullanılan ölçeklere ilişkin güvenirlik katsayısı sonuçları 69
Tablo 3.3: Veri Dağılımına İlişkin Bulgular-Kolmogrow Smirnov ve Shapiro Wilk testi sonuçları 70
Tablo 3.4: Örneklem Hata Payına Göre Alınabilecek Örneklem Büyüklüğünü (Erdoğan, Yazıcıoğlu, 2004). 72
Tablo 4.1: Kütüphanecilerin cinsiyetlerine göre yaş, medeni hal, eğitim durumu, mesleki kıdem dağılımları 75
Tablo 4.2:Kütüphanecilerin pandemi dönemi çalıştıkları kütüphane türüne göre dağılımları. 78
Tablo 4.3: Kütüphanecilerin tükenmişlik düzeylerine ilişkin betimsel sonuçlar 79
Tablo 4.4: Kütüphanecilerin duygusal tükenme alt boyutuna ilişkin sonuçlar 81
Tablo 4.5: Kütüphanecilerin duyarsızlaşma alt boyutuna ilişkin sonuçlar 82
Tablo 4.6: Kütüphanecilerin kişisel başarı alt boyutuna ilişkin sonuçlar 83
Tablo 4.7: Mesleki Kıdem ile duygusal tükenme alt boyutuna ilişkin bulgular 84
Tablo 4.8: Mesleki Kıdem ile duyarsızlaşma alt boyutuna ilişkin bulgular 85
Tablo 4.9: Mesleki Kıdem ile kişisel başarı alt boyutuna ilişkin bulgular 85
Tablo 4.10: Cinsiyet ile duygusal tükenme alt boyutuna ilişkin bulgular 86
Tablo 4.11: Cinsiyet ile duyarsızlaşma alt boyutuna ilişkin bulgular 86
Tablo 4.12: Cinsiyet ile kişisel başarı alt boyutuna ilişkin bulgular 87
Tablo 4.13: Eğitim durumu ile duygusal tükenme alt boyutuna ilişkin bulgular 88
Tablo 4.14:Eğitim durumu ile duyarsızlaşma alt boyutuna ilişkin bulgular 88
Tablo 4.15: Eğitim durumu ile kişisel başarı alt boyutuna ilişkin bulgular 89
Tablo 4.16: Kütüphanecilerin tükenmişlik düzeyleri arasındaki korelasyona ait bulgular 90
Tablo 4.17: Kütüphanecilerin zaman algılarına ilişkin betimsel sonuçlar 91

Tablo 4.18: Kütüphanecilerin şimdiki zaman hazcı sorularına ilişkin betimsel sonuçlar 91
Tablo 4.19: Mesleki Kıdem ile zaman algısına ilişkin bulgular 93
Tablo 4.20: Cinsiyet ile zaman algısına ilişkin bulgular 94
Tablo 4.21: Eğitim durumu ile zaman algısına ilişkin bulgular 95
Tablo 4.22: Kütüphanecilerin zaman algıları ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkiye ait bulgular 95

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil No: **Sayfa**

Şekil 2.1: Türkiye'de 11 Mart 2020 tarihinde görülen ilk vaka (https://covid19.tubitak.gov.tr/turkiyede-durum)..... 20
Şekil 2.3: Covid-19'un neden olduğu okul kapanışlarının küresel olarak izlenmesi. 30
Şekil 2.4: Kütüphane sayılarının illere dağılımı 45
Şekil 2.5: Etkin Kütüphane Evinizde uygulamasının duyuru postu 49
Şekil 3.1: Örneklemin illere göre dağılımı..... 73
Şekil 4.1: Kütüphanecilerin mezun oldukları üniversitelere göre dağılımları 78

1. GİRİŞ

Çin'de başlayan ve bütün dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgını hemen hemen sosyal hayatın her alanında etkisini göstermiştir. Uzun vadedeki etkileri hala belirsizlik gösteren salgında en çok sağlık ve eğitim alanı etkilenmiştir. Salgının başladığı günden itibaren ülkede gerekli tedbirler alınmış ve sıkı denetimlerle uygulanmıştır. Alınan bu tedbirler kapsamında özellikle eğitim alanında köklü değişiklikler yapılmıştır.

Covid-19 virüsü ülkemize 11 Mart 2020 tarihinde gelmiş ve 16 Mart 2020 tarihinde eğitime iki hafta ara verilmiştir. 23 Mart 2020 tarihinde eğitime uzaktan eğitim metotları ile devam edileceği bilgisi kamuya duyurulmuştur. Bu süreç de teknolojik alt yapısı uygun olmayan öğrenciler için devlet kanalıyla eşit eğitim imkânı sunulmaya çalışılmış, öğrencilere MEB tarafından belli bir kotada internet sunulmuştur. Yükseköğretim kurumunda öğrenim gören öğrenciler ise üniversite bünyelerince bilgilendirilerek eğitimlerini uzaktan ve üniversitelerinin sunduğu sağlayıcılarla eğitimlerine devam etmişleridir. Kamu kurum ve kuruluşları da bu süreç de hizmet şekillerini değiştirmek durumunda kalmışlardır. Kamu kurum ve kuruluşlarında mesai saatinde kısıtlamaya gidilmiş ve dönüşümlü çalışma gerçekleştirilmiştir. Kronik rahatsızlığı olan personeller ise idari izinli sayılmışlardır.

Kamu kurum ve kuruluşlarından biri olan ve eğitim alanıyla doğrudan ilgili kütüphanelerde pandemi nedeniyle hizmet şekillerini değiştirmek durumunda kalmışlardır. Kütüphaneler bu süreç de pandeminin bilgi toplumu üzerindeki olumsuzluklarını azaltabilmek için araştırmacılara bilgi gereksinimi duyan tüm bireylere destek vermiş, kütüphaneler kullanıcıların çevrimiçi olarak ve kişisel bilgi ağları aracılıyla bünyesinde bulunan büyük miktardaki bilginin tanımlanmasına, filtrelenmesine ve değerlendirilmesine yardımcı olmuştur.

Pandemi öncesi olduğu gibi pandemi süresince de kütüphaneler hizmetlerini ve planlarını kullanıcı odaklı gerçekleştirmişlerdir. Yüz yüze eğitimin sonlandırılması ile kullanıcı ile fiziksel teması kesilen kütüphaneler hizmetlerini çevrimiçi olarak gerçekleştirmişlerdir. Bu süreç de kütüphane kaynaklarına erişim kampüs dışından da gerçekleştirilmiş ve kütüphane paydaşlarının da iş birliği ile kaynaklar açık erişime açılmıştır. Dünya genelinde olduğu gibi kütüphane personelleri de alışıla gelmiş kütüphane hizmetlerinin aksine hizmetlerini uzaktan ve çevrimiçi gerçekleştirmek veya fiziksel erişim gerektiren hizmetleri kullanıcıya verememek fiziksel ve duygusal açıdan yıpratıcı etkilere sebebiyet vermiştir.

Günün koşullarının sürekli değişiyor olması insanların da sürekli değişim halinde olmasına neden olmakta ve birçok sorumluluk yüklenmektedir. Sürekli insanlarla iletişimde olan ve insana hizmet veren meslek mensupları içinde bulunulan durum oldukça zordur. Pandeminin patlak vermesi ile bu zor durum iyice artmış ve çalışanlar üzerinde hem iş yerlerinde hem de psikolojik olarak etkilere sebebiyet vermiştir.

İnsan doğası gereği sürekli çevreyle etkileşim halinde olan sosyal bir varlıktır. Salgınla, insanlar alışık olmadıkları zorlu ve kısıtlanmış bir hayata girmişler ve kendi hayatlarının kontrollerini kaybetmişlerdir. İnsanlık tarihi Covid-19 salgını dışında da pek çok kez doğal afet ve hastalık yaşamışlardır. Fakat bahse konu olan virüs diğer virüslerin aksine hızla yayılmış ve insanları fiziksel ve ruhsal açıdan derinden etkilemiştir. Salgının yayılmasını engelleyebilmek adına çoğu zaman insanlar iradeleri dışında kendi kontrol duyumuzu kullanmadan yaşamlarını kısıtlı ve kurallara uymak zorunda kalarak idame ettirmek durumunda kalmışlardır. Bu süreçte irade dışında yapılan ve tahammül sınırlarının aşıldığı durumlar karşısında duygusal travmalar yaşamak zorunda kalmışlardır. Bu nedenle pandemi hastalık olarak insanları fiziksel açıdan etkilerken yaşattığı korku ve endişe, içinde bulunulan durumdaki belirsizlik hali ve öngörülemeyen ilerleyişi duygusal olarak insanlarda iz bırakarak zaman algılarını ve tükenmişliklerini etkilemiştir.

Tükenmişlik çağımızın önemli bir sorunudur ve hemen hemen her meslekte rastlanılması mümkündür. Kurum ve kuruluşlar için çalışanlar kritik bir konumdadır ve büyük önem taşır. Bu nedenle kurum ve kuruluşlar çalışanların tükenmişliklerini en aza indirmek ve çalışma motivasyonlarını yükseltecek şekilde planlama yapmak durumundadırlar (Şıklar ve Tunalı, 2012). Birçok farklı alanda çalışılan ve iş hayatında önemli bir kavram olan tükenmişlik; tüm dünyayı saran Covid-19 pandemisi ile günümüzde giderek artan bir problem haline gelmiştir (Yiğit, 2022).

Pandeminin patlak vermesi ile kısa bir sürede hizmet değişimine gidilmiş, fiziksel halde kullanıcıya sunulan hizmetlerin alt yapı imkânı ve dijital yeterliliğe bakılmaksızın dijital ortamda sunulmasını sağlamaya çalışmak kütüphane personellerini bir bilinmezliğe sürükleyerek psikolojilerini ve mesleki doyumlarını olumsuz olarak etkilemiştir (Ameen, 2021).

1.1. Çalışmanın Amacı

Bu araştırma, Covid-19 pandemisi nedeniyle dünya genelinde meydana gelen kapanmalarla birlikte değişen çalışma koşullarını ülkemiz genelinde kütüphane personellerinin çalışma şekilleri ve durumları özelinde ele almıştır. Ülkemizde içinde bulunduğu bu zorlu süreçte kamu kurum ve kuruluşları pandeminin seyrine göre birtakım önlemler almış ve uygulamışlardır. Bu nedenden ötürü alışıla gelmiş çalışma şekilleri kökten değişmiş kurum ve kuruluşlarda çalışan personeller işlerini dönüşümlü ve çevrimiçi olarak yürütmeye başlamışlardır. Bu süreç de eğitimin doğrudan destekleyicisi olan kütüphanelerde hizmetlerini çevrimiçi vermek durumunda kalmışlardır. Bu araştırmada pandemi döneminde halk kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin duygu durumları değerlendirilmiştir.

Kütüphanecilerin zaman algıları ile tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki varlığının ölçülmesi planlanmıştır. Bu çalışmanın amacı pandemi döneminde

kütüphanecilerin zaman algıları ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi ölçmektir.

1.2. Çalışmanın Önemi

Literatür taraması sonucunda pandemi döneminde kütüphanecilik hizmetlerinin değerlendirildiği çok sınırlı sayıda çalışmanın yapılmış olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalarda kütüphanecilik hizmetlerinin değerlendirildiği ancak pandemi döneminde kütüphanecilerin duygu durumlarının veya tutumlarının sorgulandığı bir çalışmanın olmadığı dikkat çekmektedir. Dolayısı ile Covid-19 pandemisi döneminde, halk kütüphanelerinde çalışan kütüphaneciler üzerine yapılmış bir çalışmaya da rastlanmamaktadır. Çalışma Covid-19 pandemisi döneminde halk kütüphanecileri üzerine yapılan bir çalışma olduğu için önemlidir. Aynı zamanda literatür taraması sonucunda; farklı meslek gruplarının tükenmişlik düzeylerini ve zaman algılarını araştıran pek çok çalışmanın yapılmış olduğu görülmektedir. Nitekim literatür değerlendirildiğinde kütüphanecilerin tükenmişlik durumunu ve/veya zaman algısının sorgulayan çalışma /çalışmalara rastlanmamıştır. Yürütülmüş olan bu çalışma halk kütüphanecilerinin pandemi dönemindeki tükenmişlik düzeyleri ve zaman algıları arasındaki ilişkiyi bazı değişkenlere göre incelediği, pandemi dönemi kütüphanecilerin duygu durumlarını ortaya koyduğu ve pandemi gibi olası acil eylem durumlarına öneriler getirdiği için önemlidir.

Kütüphanecilerin zaman algıları ile tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki varlığının ölçülmesi planlanmıştır. Bu çalışmanın önemi pandemi döneminde kütüphanecilerin zaman algıları ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi ölçmektir.

1.3. Çalışmanın Kapsamı

Araştırmanın kapsamını Türkiye sınırları içerisinde olan tüm halk kütüphanelerinde görev alan kütüphaneciler oluşturmaktadır. Pandemi süreciyle birlikte kütüphanelerin durumu ve kütüphanecilerin ruh halleri incelenecek ve pandemi sürecinde kütüphanecilerin zaman algıları ve duygu durumu üzerine anket uygulaması yapılacaktır.

Kütüphanecilerin zaman algıları ile tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki varlığının ölçülmesi planlanmıştır. Bu çalışma pandemi döneminde kütüphanecilerin zaman algıları ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi ölçmektir.

1.4. Araştırma Problemleri

Çalışma kapsamında pandemi döneminde halk kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin tükenmişlik düzeyleri, duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutlarında incelenmiştir. Bununla birlikte yine pandemi dönemi içinde halk kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin zaman algısı şimdiki zaman hazcı davranışlar alt boyutunda incelenmiştir. Bu çerçevede araştırmanın ana problemi pandemi döneminde halk kütüphanelerinde görev alan kütüphanecilerin zaman algılarına göre tükenmişlik düzeyleri arasındaki anlamlı ilişkinin olup olmadığının saptanması üzerine şekillendirilmiştir.

Çalışma kapsamında aşağıda sıralanan araştırma problemlerine cevap aranmıştır.

- Cinsiyet değişkenine göre kütüphanecilerin tükenmişlik düzeyleri (duygusal tükenme alt boyutu, duyarsızlaşma alt boyutu, kişisel başarı alt boyutu) arasında anlamlı bir fark var mıdır?

- Mesleki kıdem değişkenine göre kütüphanecilerin tükenmişlik düzeyleri (duygusal tükenme alt boyutu, duyarsızlaşma alt boyutu, kişisel başarı alt boyutu) arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- Eğitim durumu değişkenine göre kütüphanecilerin tükenmişlik düzeyleri (duygusal tükenme alt boyutu, duyarsızlaşma alt boyutu, kişisel başarı alt boyutu) arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- Kütüphanecilerin tükenmişlik düzeyleri alt boyutları (duygusal tükenme, duyarsızlaşma, kişisel başarı) arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Cinsiyet değişkenine göre kütüphanecilerin zaman algıları (şimdiki zaman alt boyutu) arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- Mesleki kıdem değişkenine göre kütüphanecilerin zaman algıları (şimdiki zaman alt boyutu) arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- Eğitim durumu değişkenine göre kütüphanecilerin zaman algıları (şimdiki zaman alt boyutu) arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- Kütüphanecilerin zaman algıları (şimdiki zaman alt boyutu) ile tükenmişlik düzeyleri (duygusal tükenme alt boyutu, duyarsızlaşma alt boyutu, kişisel başarı alt boyutu) arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.5. Sınırlılıklar

Çalışma kapsamındaki sınırlılıklar aşağıda sunulmuştur;

- Çalışma pandemi döneminde aktif olarak mesleği yapan kütüphaneciler ile sınırlıdır.
- Çalışma halk kütüphanesinde görev yapan kütüphaneciler ile sınırlıdır.
- Çalışma kütüphanecilere uygulanan Maslach Tükenmişlik Ölçeği ile sınırlıdır.
- Çalışma Zimbardo Zaman Algısı Envanteri şimdiki hazcı boyutu ile sınırlıdır.

- Çankırı Karatekin Üniversitesi etik kurulunun 6 ay için etik kurul kararlarına bakmamasından dolayı gecikme yaşanmış etik kurul izni Kapadokya Üniversitesinden alınmıştır.

1.6. Sayıltılar

Bu araştırma, kütüphanecilerin pandemi dönemi esnasında tükenmişlik düzeylerini ve zaman algılarını belirlemeye yönelik olarak yapılandırılmıştır. Araştırma sorularını cevaplayan kütüphanecilere gerekli bilgilendirme yapılarak ilgili soruların cevaplarını pandemi dönemi esnasında yaşamış oldukları duygu durumlarını temel alarak cevaplamaları istenmiştir. Dolayısı ile verilen cevapların kütüphanecilerin pandemi dönemi duygu durumlarını temsil etmiş olduğu varsayılmaktadır. Araştırmaya katılan kütüphanecilerin kendilerine yönlendirilen soruları içtenlikle ve dürüst bir şekilde cevaplamış oldukları varsayılmaktadır.

1.7. Literatür Değerlendirme

Covid-19 pandemisinin 11 Mart 2020'den itibaren küresel olarak eğitimi etkilemeye başladığı bilinmektedir. Dolayısı ile bu tarihten itibaren uluslararası literatürde Covid-19 pandemisinden etkilenen eğitim ve eğitim alanına destek veren pek çok alanda çok fazla yayın yapıldığı bilinmektedir. Ancak eğitim ve öğretime direkt destek veren kütüphanecilik ve bilgi bilimi alanında ulusal literatürde yayın sayısının yok denecek kadar az olduğu dikkat çekmektedir. Çalışmamızın bu başlığı altında ilk olarak kütüphanecilik ve bilgi bilim alanında pandemi başlığı altında yapılmış çalışmalar değerlendirilecek daha sonra çalışmamızın ana konusunu oluşturan Covid-19 pandemisi sürecinde çalışanların tükenmişlik seviyeleri ve zaman algılarını ölçen araştırmalara yer verilecektir.

Kütüphanecilik ve bilgi bilim alanında Covid-19 konu başlığında yapılan ulusal literatür kronolojik olarak değerlendirildiğinde; Çimen, Gürdal, Çuhadar ve Çanak (2020) tarafından pandemi döneminde üniversite kütüphanelerini incelemek

amacıyla yapılan çalışma dikkat çekmektedir. Çalışmada, ülkemizdeki üniversite kütüphanelerinin pandemi sürecini nasıl yönettiği ile ilgili durum tespiti yapmak amacıyla üniversite kütüphaneleri yöneticilerine anket gönderildiği; araştırmanın verilerinin 84 kurum tarafından cevaplanan anketlerden oluştuğu bilinmektedir. Çalışmanın sonucunda pandemi sürecinde üniversite kütüphanelerinin tamamına yakınının çevrim içi hizmet verdiği veya haftanın belirli günlerinde ve belli saat aralıklarında açılarak hizmet verdiği belirtilmiştir. Kullanıcılarının bu süreçte kütüphane kaynaklarından en fazla açık erişimli veri tabanları başta olmak üzere e-dergi, e-kitap, hizmetlerinden yararlandığı; kullanıcılar kütüphane hizmetlerine ulaşmak için kütüphane web sayfalarında yapılan duyuru ve bilgilendirme mesajları, sosyal medya hesaplarındaki paylaşımlar, online danışmalar ve online toplantı programlarını yoğun olarak kullandığı belirlenmiştir. Ayrıca çalışmada bu sonuçlarının yanı sıra normalleşme sürecinde dikkate alması gerektiği düşünülen bazı önerilerde verilmiştir.

Yapılan bir diğer araştırma; Biçen Aras, Çelik ve Yarar (2021) tarafından MEF kütüphanesi özelinde Covid-19 sürecinin değerlendirdiği bir çalışmadır. Çalışmada pandemi dönemine en hazırlıklı kurumlardan birinin akademik kütüphaneler olduğu tespiti yapılmıştır. Çalışmada, akademik kütüphanelerin kullanıcılar için bilgi kaynaklarına uzaktan erişim altyapı sistemlerinin mevcut olmasının verdiği avantaj ile bu süreç içinde kesintisiz hizmet vermeye devam ettikleri vurgulanmış, kullanıcılar ile iletişimin sosyal medya kanalları sayesinde canlı tutulmaya çalışıldığı belirtilmiştir. Ayrıca çalışmada MEF Üniversitesi Kütüphanesi'nde pandemi döneminde e-kaynakların kullanımı, sosyal medya ve kataloglama alanlarında yapılmış çalışmalar üzerinde durulmuştur.

Polat ve Eroğlu (2021) tarafından yapılan çalışma, Covid-19 pandemisi döneminde ÜNAK ve TKD iş birliği ile düzenlenen çevrim içi staj uygulamasının Çankırı Karatekin Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi bölümü öğrencileri üzerindeki etkisini incelemek üzere planlanmıştır. Araştırma verileri, öğrencilere verilen staj seminerlerinin bitiminde uygulanan anketler ile elde edilmiştir. Araştırmanın

sonucunda pandemi sürecinde yapılamayan yüz yüze staja alternatif olarak hayata geçirilen çevrimiçi staj programında istenilen verimin elde edildiği saptanmıştır.

Literatürde Covid-19 pandemisinin meslekler üzerinde yarattığı etkiyi konu alan ve inceleyen birçok yayın bulunmaktadır. Daha önce de belirtildiği üzere çalışmamızın konusunu çalışanların tükenmişlik seviyeleri ve zaman algıları temelinde yapılandırıldığından, literatürde meslek sahiplerinin Covid-19 pandemisi döneminde zaman algıları ve tükenmişlik seviyelerini inceleyen çalışmalara yer verilmeye çalışılacaktır. Literatür değerlendirildiğinde, bu tarz çalışmaların, özellikle eğitim alanında hem öğretmenler hem akademisyenler, hem de öğrenciler üzerine yoğunlaşan araştırma makalelerinin ve tezlerin varlığı dikkat çekmektedir.

Turan ve Akkaynak (2021) çalışmalarında özel gereksinime ihtiyaç duyan çocuklar ile çalışan öğretmenlerin Covid-19 pandemisi döneminde yaşamış oldukları kaygı ve stres sonucunda sağlık anksiyetesinin tükenmişlik durumları üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlamışlardır. Çalışma verileri İstanbul ilinde bulunan 3-6 yaş arası (okul öncesi dönem) özel gereksinimli çocuklara eğitim veren 123 öğretmene Kişisel Bilgi Formu, Sağlık Anksiyetesi Ölçeği ve Maslach Tükenmişlik Ölçeği şeklinde üç ölçek kullanılarak toplanmıştır. Yapılan çalışma neticesinde özel Covid-19 pandemisi döneminde gereksinimli çocuklar ile çalışan öğretmenlerin yaşadıkları sağlık anksiyetesinin tükenmişliği anlamlı düzeyde etkilediği anlaşılmıştır. Yaşanan bu sağlık anksiyetesinin artması tükenmişlikle paralel şekilde ilerlemekte ve öğretmenlerin tükenmişlik yaşamalarına neden olduğu sonucuna varılmıştır.

Diğer bir çalışmada Akyıldız ve Zan'ın (2022) ilkokullarda görev yapan yöneticilerin tükenmişlik düzeylerini ölçerek öğretmenlerle arasındaki iletişime etkisi incelenmiştir. Çalışmada yöneticilerin mesleki tükenmişlikleri ölçülerek mesai arkadaşları olan öğretmenlere karşı iletişimleri 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Samsun'un Salıpazarı ilçesinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullardaki öğretmen ve yöneticiler üzerinde incelenmiştir. Çalışmaya 15 yönetici ve 42 öğretmen olmak üzere toplamda 57 kişi katılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda

yöneticilerin duyarsızlaşma, duygusal tükenme ve kişisel başarı boyutlarında yaşadıkları tükenmişliklerin büyük oranda karşı tarafa yansıtmadıkları sonucuna varılmıştır.

Kaleli (2021) araştırmasında, Covid-19 pandemi döneminde müzik öğretmenlerinin tükenmişliklerini bazı değişkenler açısından incelemiştir. Araştırma verilerinin toplanmasında Maslach Tükenmişlik Envanteri kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, özel ve devlet kurumlarında görev alan, 243 müzik öğretmeni oluşturmuştur. Öğretmenlerin tükenmişlik düzeyleri bazı değişkenlere göre karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda katılımcıların duygusal tükenme, kişisel başarı ve duyarsızlaşma boyutundaki tükenmişliklerinin orta düzeyde olduğu saptanmıştır.

Kutlutürk ve Yıkılmaz (2021), Covid-19 pandemisi sürecinde, uzaktan çalışma sistemine geçen akademik personellerin deneyimlediği iş stresi, iş ve sağlık kaygısı, tükenmişlik algısı, fiziksel hareket düzeyleri ve kas iskelet sistemi ağrılarının incelenmişlerdir. Çalışma verileri, İş Stresi Ölçeği, Maslach Tükenmişlik Envanteri, Uluslararası Fiziksel Aktivite Anketi ve Sayısal Derecelendirmeli Ağrı Skalası uygulanarak çevrimiçi ortamda toplanmıştır. Araştırma sonucunda pandemi döneminde çalışan akademik personellerin % 41'inin düşük, % 59'unun yüksek düzeyde iş stresine sahip olduğu ve tükenmişlik yaşama olasılıklarının yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca araştırmada Covid-19 pandemisi sürecinde akademik personellerin iş stresindeki artışlarının kas iskelet sistemi ağrıları ve tükenmişliği arttırdığı görülmüş ve pandemi sürecinde fiziksel hareketliliklerinde azalma yaşayan akademik personellerin kişisel başarıda hissinde düşme yaşayarak genel tükenmişlik algılarının arttığı da saptanmıştır.

Örücü, Hasırcı ve Ergenler (2022) çalışmalarında Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitim metotları ile eğitime devam eden ve öğretmenlerin örgütsel yabancılaşma eğilimleri ve tükenmişlik seviyeleri arasındaki ilişkiyi anket tekniği ile veri toplandığı 196 öğretmen üzerinde incelemişlerdir. Çalışma verileri Maslach

Tükenmişlik Envanteri Ölçeği ve Örgütsel Yabancılaşma Ölçeği kullanarak bazı analizlerden geçirilerek elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin örgütsel yabancılaşma eğitimi ve tükenmişlik arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla kullanılan korelasyon analizinin neticesine göre örgütsel yabancılaşma eğilimlerinin bazı alt boyutlarının tükenmişliği etkilemezken; bazı alt boyutlarının tükenmişliği etkilediği saptanmıştır. Bu alt boyutlardan olan; kendine yabancılaşma, kuralsızlık ve yalıtılmışlığın tükenmişliği etkilediği sonucuna ve örgütsel yabancılaşma eğilimleri ile tükenmişlik seviyeleri arasında anlamlı ilişkilerin olduğu sonucuna varılmıştır.

Yapılan çalışmalardan bir diğeri pandemi döneminde üniversite sınavına girecek olan öğrenciler üzerinde yürütülmüştür. Çelik (2021) çalışmasında Covid-19 pandemi döneminde üniversite giriş sınavı için hazırlanan gençlerin Covid-19 korkusu yaşamalarının tükenmişlik düzeylerine ve anksiyetelerine etkisini incelemiştir. Çalışma verileri 18-20 yaş aralığında olan 100 öğrencinin katıldığı anket sonuçları oluşturmuştur. Verilerin toplanması sosyal medya platformları aracılıyla gönüllülük esaslı: Soru Formu, Covid-19 Korkusu Ölçeği, Yaygın Anksiyete Bozukluğu Ölçeği, Maslach Tükenmişlik Envanteri-Öğrenci Formu kullanılarak toplanmıştır. Çalışmanın sonucunda halihazırda zor ve stresli bir dönem olan öğrencilerin özgüvenlerini olumsuz etkileyerek kendilerini yalnız hissetmelerine neden olan üniversite sınavına hazırlık dönemi Covid-19 korkusunun birleşmesi ile birlikte korkunun artarak anksiyete ve tükenmişlikle doğrudan ilişkili olduğu belirlenmiştir.

Demirbaş (2022) yapmış olduğu yüksek lisans tez çalışmasında Covid-19 sürecinde öğretmenlerin sağlık kaygılarına bağlı olarak psikolojik dayanıklılıklarını ve tükenmişlik düzeylerini incelemiştir. Çalışma verileri Erzurum ili merkez ilçelerinde bulunan farklı eğitim kademelerinde görev alan 310 öğretmenden anket yolu ile toplanmıştır. Çalışma sonucunda Covid-19 pandemi sürecinde öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin artmasıyla birlikte sağlık kaygısı düzeylerinin de arttığı; psikolojik dayanıklılık düzeylerinin artması ile de sağlık kaygılarının düzene girdiği sonucuna varılmıştır.

Literatürde Zaman Algısı Envanteri ve Maslach Tükenmişlik Ölçeği'nin birlikte kullanıldığı çalışmalar yok denecek kadar azdır. Bilgi Bilimi Kütüphanecilik alanında bu iki ölçeğin kullanıldığı bir çalışma ise yoktur. Bu iki ölçeğin kullanıldığı çalışmalardan biri Kaya'nın 2019 yılında fizik öğretmenlerinin zaman algıları ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği yüksek lisans tez çalışmasıdır. Kaya çalışmasında bu ilişkiyi bazı demografik değişkenler açısında araştırmıştır. Çalışmanın katılımcı grubunu 97 erkek ve 51 kadın oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda zaman algısı ve tükenmişliğin alt boyutları arasında genel olarak pozitif yönde anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Literatürdeki diğer bir çalışma ise Aksoy (2021) tarafından beden eğitimi öğretmeni ve spor öğretmeni adaylarının gelecek zaman algısı ve tükenmişlik düzeylerinin incelendiği çalışmasıdır. Çalışmada, gelecek zaman algısı ve tükenmişlik düzeyleri bazı değişkenler acısından incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini Bursa Uludağ Üniversitesi spor bilimleri fakültesi beden eğitimi ve spor öğretmenliğinde öğrenim gören 198 öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırmanın sonucunda Gelecek zaman algısı ölçeği ile tükenmişlik envanteri ölçeği arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu iki çalışmada da Covid-19 pandemisi ile ilişkilendirilmediği görülmektedir. Kaya (2019) tarafından yürütülen çalışmanın Covid-19 pandemisi öncesinde yapıldığı, (Aksoy, 2021) tarafından yapılan çalışmada ise Covid-19 pandemi etkisi üzerinde durulmadığı görülmektedir.

Mart 2020 de Covid-19 salgını nedeniyle okullar kapatıldı ve uzaktan eğitim metotları ile eğitimler sürdürüldü. Bu süreçte kütüphanelerde zorunlu olarak hizmetlerinde değişime gittiler. Salgını seyrine göre okullar tekrar kısmen ve tamamen açıldı ve kütüphaneler bu yüksek belirsizlik ve stres döneminde iş akışlarının durumu konusunda çeşitli sıkıntılar yaşamışlardır. Uluslararası literatürde bu konu üzerine birçok çalışma yapılmış bu süreçte kütüphanelerde çalışan kütüphanecilerin duygu durumlarının araştırılması yapılmıştır.

Salvesen ve Berg (2021), salgın sırasında kütüphanecilerin duygu durumları üzerine yapmış olduğu çalışmasında, çalışanların deneyim ve duygu durumları üzerine açık uçlu sorular yönelterek çalışanların ortak eğilimleri, duygusal emek doyumları ve mesleki tükenmişlikleri üzerine çalışmıştır. Yapılan çevrimiçi anket sonucunda

üniversitede çalışan kütüphanecilerin çoğunun, sağlıkları ve işleri için kaygılandıkları bunun yanı sıra aşırı çalıştıkları, bunaldıkları ve takdir edilmediklerini düşündükleri tespit edilmiştir. Çalışmanın sonucunda, Covid-19 salgınının kütüphanecileri derinden etkilediği anlaşılmıştır.

Ameen (2021), çalışmasında Pakistan gibi gelişmekte olan ülkelerin Covid-19 salgını sırasında kütüphane hizmetleri açısından salgınla nasıl başa çıktıklarına dair bir bakış açısı oluşturmayı amaçlamıştır. Çalışma sonucunda Pakistan gibi gelişmekte olan ülkelerin kütüphane personel yetkinlikleri, bilgi sistemleri, çalışma kültürü ve sunulan hizmet biçimleri açısından eksikliklerin olduğu ortaya çıkmıştır.

Corrado (2022), Covid-19 salgını döneminde kütüphanelerde tükenmişlik ve düşük moral üzerine yaptığı çalışmasında kütüphanecilerin tükenmişliklerinin yeni olmadığını fakat salgının bunu iyice artırdığından bahsetmiştir. Çalışma, kütüphanelerdeki tükenmişlik ve düşük moral konusunu gündeme getirmek amacıyla yapılmıştır.

Sara Connell, Wallis ve Comeaux (2021) salgın döneminde akademik kütüphaneleri karşılaştırdıkları çalışmaların da; Covid-19 salgınının akademik kütüphanelerde dâhil olmak üzere yükseköğrenimi büyük ölçüde etkilemesi nedeniyle pandemi öncesi ve sonrasında üç üniversite kütüphanesinde kütüphane kaynaklarının kullanımını (kütüphaneler arası ödünç verme, web sitesi görüntülemeleri, veritabanı kullanımı, kullanıcı etkileşimler vb.) karşılaştırmışlardır. Yapılan bu karşılaştırma sonucunda pandemi ile birlikte kaynakların kullanımında düşüş olduğu tespit edilmiştir.

Ibacache, Rybin Koob ve Vance (2021) çalışmalarında; acil durumlarda uzaktan kütüphane eğitimini ve süreçte kullanılan teknik ekipman üzerine 202 akademik kütüphaneciye anket uygulaması yapmışlardır. Yapılan ankette akademik kütüphaneciler salgın sırasında hangi teknik araçlar ile hizmet sunduklarını, kütüphanecilerin bu araçların güçlü ve zayıf yanları hakkında ne düşündüklerini ve çevrimiçi olarak verdikleri bilgi okuryazarlığı eğitimlerinin hangi dijital okuryazarlık

boşluğunu doldurduğu sorularına cevap aranmış ve tartışılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda kütüphanelerde teknolojik alt yapının iyileştirilerek çalışanlara dijital okuryazarlık eğitimlerinin verilmesi ve kütüphanelerin acil durumlara daha duyarlı hale gelmesi sonucuna varılmıştır.

Gmiterek (2021) çalışmasında 18 üniversite kütüphanesinin tarafından yayınlanan içeriklerin kapsamı ve genişliği; kütüphanelerin sosyal medyayı kullanma yaklaşımlarını nasıl karşılaştırdıklarını ve fiziksel kütüphanenin kapalı olduğu bir dönemde kullanıcılarla etkileşim ve iş birliği düzeyleri değerlendirilmektedir. Araştırma sonucunda Polonya üniversite kütüphanelerinin karantina sırasında en sık Facebook'u kullandığını, bunu sırası ile Instagram ve Twitter kullandığı tespit edilmiştir.

Kaba (2021) bu çalışmada ise; Covid-19 salgını öncesi ve salgın sırasında akademik bir kütüphane performansı değerlendirilmiştir. Çalışmada amaç, Birleşik Arap Emirliklerindeki bir akademik kütüphanenin 2019 koronavirüs hastalığı pandemisi öncesi ve sırasındaki performansları; kütüphane yönetim sisteminden toplanan veriler, kütüphane kaynaklarının kullanım raporları, yapılan faaliyetler incelenerek karşılaştırılan ve değerlendirilen bir vaka çalışmasıdır. Salgını öncesinde ve sırasında kütüphane performansında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığını ortaya çıkmıştır.

Louderback (2021) çalışmasında, bir bölgesel akademik kütüphanenin Covid-19 kısıtlamaları altında çalışırken öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek esnek bir öğrenme ortamı yaratmanın yıl boyu süren sürecini incelemektedir. Çalışmada, kütüphanede alan kullanımının yeniden düzenlenmesi, çevrimiçi bibliyografik eğitim oturumlarının ve öğrencinin geliştirilmesi, çevrimiçi bilgi okuryazarlığı eğitimi faktörleri, pandemi sürecine uyarlanması hususları ele alınarak bilgiler sunulmuştur. Ayrıca yazar, kaynaklarda ve hizmetlerde yapılan değişiklikler ve kütüphane liderliğinin iş akışlarında nasıl acil değişiklikler yapması gerektiği hakkında veri ve yorumlar sunmuştur.

Nageswari ve Thanuskodi (2021) çalışmalarında, Amerika'nın Kaliforniya eyaletinde bulunan Long Beach şehrinde yer alan 12 halk kütüphanesinin kullanımını analiz etmişler ve Covid-19 pandemisi sırasında halk kütüphanesi hizmetleri hakkındaki farkındalığı incelemişlerdir. Çalışmada veri toplama yöntemlerinden anket ve görüşme teknikleri kullanılmıştır. Araştırmaya katılan 36 kişinin tamamının halk kütüphanelerinin hizmetlerinden haberdar olduğu ve kütüphaneleri etkili bir şekilde kullandıkları sonucuna varılmıştır. Kullanıcıların 29'u Covid-19 pandemisi sırasında sunulan çeşitli hizmetlerden memnun olduklarını belirtmişlerdir.

Fasae, Adekoya ve Adegbilero-Iwari (2021) ise çalışmalarında, Nijerya'daki akademik kütüphanelerin pandemi durumuna tepkisini araştırmayı amaçlamışlardır. Araştırmanın evrenini Nijerya'daki 584 akademik kütüphane oluşturmaktadır. Katılımcılara uygulanan yapılandırılmış anket formuna 108 yanıt gelmiştir. Analiz edilen veriler doğrultusunda sokağa çıkma yasağı nedeniyle üniversite kampüslerinde öğrenci bulunmadığı bilgisine ulaşılmıştır. Kütüphaneler tarafından uygulanan bazı önlemler şu şekildedir: kütüphanenin tamamen kapatılması (%59.3), el dezenfektanı sağlanması (%55,6) ve kütüphane kullanıcılarının yüz maskesi takması (%31,9) şeklindedir. Nijerya'daki akademik kütüphanelerin %87,96'sı kullanıcılarına sadece çevrimiçi materyaller sağlarken, %9,26'sı ise hem basılı hem de çevrimiçi kaynaklara erişim sağlamaktadır.

Erich (2020) Covid-19'un kütüphaneler neden olduğu krizi Romanya özelinde incelemiştir. Çalışmada sosyal medyayı işgal eden yalan ve doğruluğu henüz kesinleşmemiş haberlerin önüne geçebilmek ve kütüphanelerin kriz dönemindeki tutumlarını gözleyebilmek amacı ile 41 ilçe halk ve bir dizi özel kütüphaneye anket yapılarak bilgi toplanmıştır. Çalışma bu zor süreçte kütüphanelerin kullanıcılara gerçek destek sağlamak amacı ile kullandıkları metot ve mekanizmalar hakkında bilgi toplamıştır. Yapılan araştırma sonucunda çoğu kütüphane kriz durumunda doğrudan tepki göstererek kullanıcılara doğru bilgiler verdiği tespit edilmiştir.

Todorinova (2021) çalışmasında, Covid-19 salgınının etkisi hakkında 145 kütüphaneciye anket uygulanmıştır. Anket sonucunda pandeminin etkilerinin coğrafi olarak eşit şekilde dağılmadığı anlaşılmıştır. Çalışmada alınan veriler doğrultusunda bazı kütüphaneciler salgın döneminde kütüphane hizmetlerinin geniş kitlelere yayıldığını düşünürken bazı kütüphaneciler salgının kullanıcılarla etkileşim kurma becerilerine zarar vererek hizmetlerinin yayılmadığını düşündüklerini belirtmişlerdir. Çalışma da pandeminin etkisinin eşit dağılmadığı ve kütüphanecilik mesleği içerisinde eşitsizlik olduğu sonucuna varılmıştır.

Frase-Arnott (2020) ise çalışmasında, Time Hinger Education 'ın en iyi 50 araştırma üniversitesinin web sitesinde bulunan koronavirüs konulu kaynaklarını gözden geçirmiştir. Araştırmada hem genel koronavirüs kaynaklarını hem de kütüphaneye ayrılmış kütüphane konu kılavuzlarını incelemiş ve 416 bağlantıdan oluşan bir liste oluşturulmuştur. Oluşturulan listede en yaygın içerik sağlayıcılar; yayıncılar/yazarlar, devlet kurumları, akademik yayıncılar, kar amacı gütmeyen uluslararası kuruluşlar ve üniversiteler şeklinde sıralanırken en yaygın kullanılan kaynak türlerini ise; veri tabanları, veri haritaları, veri setleri ve medya kaynakları oluşturmaktadır. Kütüphane konu kılavuzlarının ve üniversitenin Covid-19 kaynak sayfalarının incelenmesi, farklı kitleler için kaynak listelerinin oluşturulmasında ve veri okuryazarlığına vurgu yaparak bilgi okuryazarlığı kaynaklarının oluşturulmasında fayda olacağı anlaşılmıştır.

Cohn ve Hyams (2021) çalışmaların da Covid-19 salgını nedeniyle kapatılan New York Şehir Üniversitesi Kütüphanesinin referans hizmetleri ve kütüphane çalışanlarının uzaktan hizmet sağlamaya yönelik tepkilerini ve algılarını ölçebilmek adını üniversite kütüphanecilerine çevrimiçi anket çalışması uygulanmıştır. Yapılan anket sonucunda uzaktan referans hizmeti sağlamanın avantaj ve dezavantajlarının olduğu anlaşılmış ve bazı kütüphaneciler uzaktan hizmet vermenin daha zevkli olduğunu söylerken bazı kütüphaneciler ise yüz yüze verilen hizmetin daha kolay ve kaliteli olduğunu belirtmişlerdir.

Jana ve Rout (2021) çalışmaların da akademik kütüphanelerin bu kritik dönemde temel hizmetleri yerine getirmeye hazır ve yeterli donanıma sahip olup olmadıklarını bulmaya çalışmaktadır. Çalışmada seçilmiş olan bazı değerlendirme kriterlerine dayalı olarak web sitelerini değerlendirerek akademik kütüphaneler arasındaki hazırlık durumları incelenmiştir.

Yapılan bu çalışmalardan pek çoğu (Ameen 2021, Sara Connell, Wallis ve Comeaux 2021, Ibacache, Rybin Koob ve Vance 2021, Kaba 2021, Louderback 2021, Nageswari ve Thanuskodi 2021, Todorinova 2021, Frase-Arnott 2020, Jana ve Rout 2021, Cohn ve Hyams 2021). kütüphane hizmetlerine ve kütüphane eğitimine yönelik çalışmalardır. Yine pandemi döneminde yapılan kütüphanelerin sosyal medya kullanımı hakkında çalışmalarda (Gmiterek 2021, Erich 2020) bulunmaktadır. Bu çalışmalar dışında salgın sırasında kütüphanecilerin duygu durumları üzerine yapılış (Salvesen ve Berg 2021, Corrado 2022), çalışmalarda dikkat çekmektedir.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmamızın amacı kütüphanelerin pandemi döneminde zaman algıları ve tükenmişlik düzeylerini ölçmektir. Bu nedenle bu başlık altında ilk önce pandemi kavramı tanımlanarak akabinde ülkemizde pandemi sürecinde alınan genel önlemler ve kütüphanecilik adına alınan önlemleri kurumların aldığı işlemler açısında değerlendirilecektir. Daha sonrada çalışmamızda kullandığımız ölçekler temel alınarak zaman kavramı ve tükenmişlik kavramları üzerinde durulacaktır.

2.1. Pandemi

Türk Dil Kurumu'nun tanımına göre pandemi; tam olarak salgın demek değil, salgının tam karşılığı aslında epidemi. Epidemi ya da diğer anlamıyla salgın sınırlı bir alanda enfeksiyonun yayılmasını ifade eder. Bu salgının birden fazla ülkeyi etkisi altına alması ise pandemi olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2021).

Hükümetler, insanların sağlıklarını korumak için süreç içerisinde farklı kararlar almak durumunda kalmışlardır. Bu kapsamda alınan önlemlerin ilki bireylerin daha izole bir hayat sürmelerini sağlamak yönünde olmuştur.

Covid-19 da diğer salgın hastalıklar gibi halk sağlığını tehdit etmiştir. Fakat Covid-19 diğer salgın hastalıklardan farklı olarak çok hızlı yayılmış; ekonomi, siyaset, ulaşım, eğitim ve bireysel özgürlüğü büyük oranda etkileyerek ülkelerin sürecin nasıl devam edileceği konusunu planlayamamasına neden olmuştur (Arslan ve Karagül, 2020).

İlk korona vakası 2019 yılının Aralık ayında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkmıştır. 31 Aralık'ta ilk vakanın görülmesinin ardında Çin virüsün genetik dizilimini 13 Ocak 2020 tarihinde kamuoyu ile paylaşmıştır. İlk zamanlar deniz ürünlerinden insana geçtiği düşünülen virüs, daha sonra insandan insana geçerek hızlı bir şekilde bütün

ülkeye yayılmıştır. Dünya sağlık örgütünün 2019-nCOV ismini verdiği bu virüsün gün geçtikçe bulaş hızı artmış ve dünya geneline yayılmıştır. Çin'de patlak veren bu virüs birçok hastada farklı belirtiler vermesinin yanı sıra genel olarak ateş, öksürük ve solunum sıkıntısı şeklinde semtomlar gösterdiği bildirilmiştir (Sağlık Bakanlığı, 2020).

Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) tanımına göre koronavirüs hastalığı (Covid-19), bulaşıcı bir hastalıktır ve hasatlığa Sars-COV-2 virüsü neden olmaktadır. Hastalık solunum tolunu etkileyerek bazı hastalarda hafif şekilde etkisini gösterirken bazı hastalarda ciddi şekilde görülerek özel tedavi gerektirmektedir (WHO, 2020).

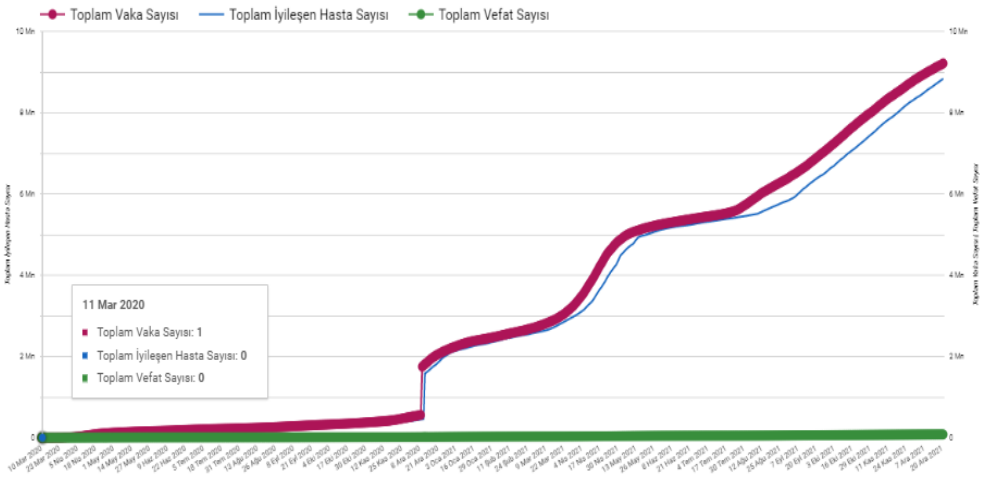
DSÖ Genel Sekreteri Tedros Adhamon Gtebreyesus bir basın toplantısı düzenleyerek 11 Mart 2020 tarihi itibari ile 114 ülkeye yayılan ve yayılma hızı kontrol altına alınamayan Covid-19' u pandemi olarak ilan ettiklerini açıklamıştır. Yine Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre 11 Mart 2020 tarihinde dünyada 5.552 onaylanmış vakanın olduğu ve 300 can kaybının olduğu bildirilmiştir (WHO, 2020).

2.1.1. Türkiye'de Pandemi

Türkiye virüsle daha ülkeye gelmeden önce savaşmaya başlamıştır. Virüsün ilk ortaya çıktığı andan itibaren, virüsü ciddiye alarak gerekli önlemleri almış ve ülkeye gelişini olabildiğince geciktirmiştir (Kamu Denetçiliği Kurumu (KDK), 2020, s.18).

Ülkemizde ilk koronavirüs vakası 11 Mart 2020 tarihinde Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nı basın açıklaması ile duyurulmuştur. İlk vaka bir erkek vatandaşımızda öksürük, yüksek ateş şikâyetleri üzerine yapılan test sonucunun pozitif çıkması ile halk bilgilendirilmiştir (Sağlık Bakanlığı,2020).

Şekil 2.1: Türkiye'de 11 Mart 2020 tarihinde görülen ilk vaka (https://covid19.tubitak.gov.tr/turkiyede-durum).

Sağlık Bakanı Koca, vakaların kontrol altına alınabilmesi için sağduyulu olarak sıkı tedbirler sayesinde normal hayatlarımıza döneceğimizi vurgulamıştır. Covid-19 ile mücadele kapsamında en önemli unsur, şüpheli vakaların teşhisi ve izolesi olmuştur. Erken teşhis edilen vakaların zaman geçirmeksizin izole edilip tedavisine başlanması gerekmektedir. Bu nedenle DSÖ bütün ülkelere Covid-19 testi yapabilmeleri için laboratuvar oluşturmaları gerektiğinden bahsetmiştir (Mut ve diğerleri, 2020 s.18). DSÖ'nün bu önerisi ve Bilim Kurulu tarafından alınan yeni öneriler doğrultusunda Sağlık Bakanı Fahrettin Koca, 16 art 2020 tarihinde yapmış olduğu açıklamada hâlihazırda hizmet veren laboratuvar sayısının 6 olduğunu; o hafta içerisinde bu sayının 16' ya yükseleceğini duyurmuştur. Ayrıca yurt dışından gelen vatandaşlar 14 gün gözetim altına alınarak olası virüs riskini kontrol altına alabileceklerinden bahsetmiştir. Bu süreçte kolay haberleşebilmek, ihtiyaç doğrultusunda ihtiyaç sahiplerine hızlı erişebilmek adına Sağlık Bakanlığı bünyesinde 'ALO 184 Korona Danışma Hattı' hizmete alışmış olup, vatandaşların istek veya şikâyetlerini bu hat üzerinden bildirerek rehberlik hizmeti alabilecekleri de duyurulmuştur (T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi COVID-19 Dönemi Bültenleri, 2020).

Hızla yayılan salgının yavaşlatılabilmesi adına insanların bir süre evde kalmaları sosyalleşmemeleri, toplu ortamlara girmemeleri istenerek hükümetler çeşitli önlemler almış ve uyulmasını zorunlu tutmuştur (Telli ve Altun, 2020, s.26). Dünyayı kasıp kavuran pandeminin ülkemizde de görülmesi ile virüsle mücadele

edebilmek adına çeşitli önlemler alınmıştır. Bu önlemler arasında, maske kullanımı sosyal mesafe ve hijyene dikkat edilmesi bulunmaktadır.

T.C. Kamu Denetçiliği Kurumu'nun '*Türkiye'nin Koronavirüs Hastalığı İle Mücadelesi'* adıyla Haziran 2020 de çıkardığı özel raporda pandemi sürecini dört ana başlıkta ele almıştır.

- *Sağlık alanında verilen mücadele; hasta ve şüpheli teşhisi, hastaların tedavisi için gerekli olan tıbbi malzeme ve ekipman, hastalık sürecinde vatandaşlara maddi ve manevi yardım imkânı sunulmuştur.*
- *Fiziki mesafe kuralı; salgının yayılmasını önlemek amacıyla sosyal mesafe, karantina uygulaması ve zorunlu hallerde kalabalık ortamlara girme mecburiyetinde kalan vatandaşlara olabildiğince güvenli alan oluşturulmuştur.*
- *Asayiş ve güvenlik; toplumda güven ve huzuru sağlamak salgınla mücadelenin kontrol altında tutulabilmesi için önemli bir faktördür. Bu sürecin sağlıklı ilerleyebilmesi için bakanlıklar titizlikle çalışmışlardır.*
- *Tedarik zinciri; ithalat ve ihracatın devamı, tarımın aksamadan sürdürülebilirliği, ekonomik sıkıntı yaşayan birey ve işletmenin salgınla mücadele edebilmesi için gerekli desteğin sağlanması gerekmektedir.*

2.1.1.1. Türkiye'de Koronavirüs Hastalığının Seyri ve Alınan Tedbirler

Covid-19 salgını DSÖ tarafından pandemi olarak ilan edildi. İnsanlık hızla yayılan virüs nedeni ile alışmış oldukları yaşantılarının dışına çıkmak, çoğu zamansa alışmış oldukları yaşam biçimlerinde zorunlu kısıtlamalar yapmak durumunda kalmışlardır. Dünya genelinde virüsün yayılmasını engelleyici birtakım önlemler alınmıştır. Salgın, küresel olmasına rağmen ülkelerin salgını ciddiye alma oranlarının farklı olması nedeni ile salgınla mücadele büyük oranda ulusal düzeyde gerçekleşmiştir. Bu doğrultuda bakıldığında ülkemiz özelinde ulusal olarak alınan tedbirler Tablo 2.1'de 12.12.2019 tarihinden başlayarak ilk normalleşmenin yaşandığı 01.06.2020 tarihine kadar kronolojik olarak sıralanmıştır.

Tablo 2.1 Türkiye'de koronavirüs hastalığının seyri ve alınan tedbirlerin kronolojik sıralaması (KSK,2020).

Türkiyede Koronavirüs Hastalığının Seyri ve Alınan Tedbirlerin Kronolojik Sıralaması	
Tarih	
12.12.2019	Çin'de ilk vakanın görülmesi
10.01.2020	Sağlık bakanlığının bilim kurulu oluşturması
24.01.2020	Havaalanı ve gümrük kapılarına termal kameralar kuruldu
31.01.2020	Devlet, kargo uçağı ile Çin'de yaşayan vatandaşları ülkeye getirdi
03.02.2020	Çin-Türkiye arası uçuşlar durduruldu.
01.03.2020	MEB okullarda hijyen çalışması başlattı
	Meslek liselerinde dezenfektan üretimi başladı
11.03.2020	DSÖ pandemi ilan etti
	Türkiye'de ilk vaka tespit edildi
12.03.2020	16 Mart itibari ile eğitime ara verileceği duyuruldu.
	Kamu çalışanlarının yurt dışına çıkması izne bağlandı.
	Spor karşılaşmaları seyircisiz oynanacağı kararı alındı

13.03.2020	Avrupa'ya uçuşlar durduruldu.
15.03.2020	Kültür ve turizm bakanlığı kütüphane etkinliklerini iptal ettiğini açıkladı.
	Gece kulübü ve eğlence mekanları kapatıldı.
	Yurtdışından gelenlerin KYK yurdunda 14 gün ağırlanacağı açıklandı.
16.03.2020	Toplu ibadetler durduruldu.
	Sosyal ve kültürel salonlar kapatıldı. (sinema, kafe, düğün ve spor salonu).
17.03.2020	Ülkede ilk can kaybı yaşandı. 84 yaşında bir vatandaş virüs nedeni ile hayatını kaybetti.
19.03.2020	Spor müsabakaları ertelendi
	9 sınavın ertelendiği duyuruldu.
20.03.2020	Tüm hastaneler pandemi hastanesi ilan edildi.
21.03.2020	Açık ve kapalı alanlarda piknik yapmak yasaklandı.
	65 yaş üstü vatandaşlar için kısıtlamalar getirildi.
22.03.2020	Kamu kurumlarında esnek çalışma saatlerine geçildi.
23.03.2020	Eşit uzaktan eğitim imkanı sunabilmek için milli eğitim bakanlığı TRT EBA TV yayınına başladı.
24.03.2020	Alışveriş yerlerinde saat düzenlenmesi ve müşteri kısıtlaması getirildi.
	Toplu taşıma araçlarının yolcu taşıma kapasiteleri yarı yarıya düşürüldü.
26.03.2020	Tıbbi cihazların ihracına yeni düzenleme getirildi.
	Vatandaşları bilgilendirmek amacıyla Covid-19 Web Portalı kullanıma açıldı.
	Üniversite sınavlar tekrar ertelendi.
	Kredi limitleri artırılarak kredi borçlarının ertelendiği duyuruldu.
27.03.2020	Yurtdışı uçuşlar tamamen yasaklandı.
	Kamu Personeli Seçme Sınavı ertelendi.
	Şehirlerarası yolculuğu valilik izni getirildi.

28.03.2020	"Seyahat İzin Belgesi" uygulama şartı getirildi.
	Şehir giriş ve çıkışlarında ateş ölçümü yapılmaya başlandı.
29.03.2020	Büyük şehirlerde çocukların alışveriş yerlerine girişleri yasaklandı.
30.03.2020	"Biz Bize Yeteriz Türkiyem" kampanyası başlatıldı.
	İstanbul'da deniz ve feribot seferleri durduruldu.
03.01.2020	Halka ücretsiz maske dağıtımı yapılacağı duyuruldu.
	2000 yılı ve üzeri doğumlular için sokağa çıkma yasağı yetirildi.
	Toplu alanlarda maske takma zorunluluğu getirildi.
	Büyükşehirlere ve bazı illere giriş-çıkış yasağı getirildi.
06.04.2020	Parayla maske satışı yasaklandı.
	23 Nisan kutlamalarının ertelendiği duyuruldu.
10.04.2020	Zonguldak ve 30 büyükşehirde 48 saat sokağa çıkma yasağı getirildi.
13.04.2020	17-19 Nisan arasında sokağa çıkma yasağı getirileceği duyuruldu.
14.04.2020	Askerlerin tercih ve celp işlemleri askıya alındı.
	Koranavirüs tedavilerinin ücretsiz yapılacağı duyuruldu.
15.04.2020	Hayvancılık ve tarımla uğraşan vatandaşların sokağa çıkma yasağından muaf olduğu duyuruldu.
16.04.2020	Fırınlar, eczaneler sağlık kurumunda çalışan ve zorunlu kamu hizmeti vermekle yükümlü olan işletmelerin yasaktan muaf olduğu duyuruldu.
20.04.2020	23-26 Nisan arası sokağa çıkma kısıtlaması getirildi.
28.04.2020	1-3 Mayıs arasında sokağa çıkma yasağı getirileceği duyuruldu.
29.04.2020	Eğitim kurumlarının 31 Mayısa kadar tatil edildiği duyuruldu.
01.05.2020	1-3 Mayıs arası sokağa çıkma yasağı çıkarıldığı duyuruldu.
04.05.2020	Normalleşme süreci başladı.
	65 yaş üstünün sokağa çıkma yasağı haftada 4 saat dışarı çıkılabilir olarak değişti.
	Kurallara uyulması halinde 11 Mayıs itibari ile alışveriş merkezlerinin ve güzellik merkezlerinin açılabileceği duyuruldu.

23.05.2020	23-26 Mayıs arası sokağa çıkma yasağı getirileceği duyuruldu.
28.05.2020	Kontrollü bir şekilde 1 Haziran itibari ile normalleşme sürecinin başlayacağı halka duyuruldu
01.06.2020	Alınan kararla birlikte normalleşme süreci başladı ve kademeli şekilde uygulanmaya başlandı.

Covid-19 salgınını önlemek amacıyla detaylı tedbirler alınması söz konusudur. Tablo 2.1 de anlaşılacağı üzere yetkili kurum ve kuruluşlar hastalığın seyrine göre salgını önleyici çeşitli kısıtlamalar almak durumunda kalmıştır. Alınan bu önlemler idari tedbir niteliğinde olup kamu güçü tarafından sıkı takibi yapılmıştır. Alınan önlemlere uyulmaması durumunda ise hukuki dayanağı olan caydırıcı cezalar uygulanmıştır. İlk vakanın görüldüğü 11 Mart 2020 tarihinden 1 Haziran 2020 tarihine kadar çeşitli yasaklar (sokağa çıkma yasağı, haftasonu sokağa çıkma yasağı) uygulanmış 1 Haziran itibari ile kısıtlamalar kademeli olarak kaldırılmaya başlanmıştır (Göl-Güven ve diğerleri, 2020 s.2). 28 Mayıs 2020 tarihinde cumhurbaşkanlığı kabinesi, alınan tedbirler neticesinde olumlu gelişmeleri yaşanması doğrultusunda kontrollü normalleşme sürecine geçilerek bazı kısıtlamaların kaldırılacağı ifade edilmiştir (İçişleri Bakanlığı, 2021).

2.1.1.2. Kurum ve Kuruluşlarda Alınan Tedbirler

Pandeminin tüm dünyayı etkisi altına almasıyla birlikte kurum ve kuruluşlar birtakım önlemler alarak çalışma hayatında köklü değişikler yapmış ve bu değişiklikleri kamuoyuna sunarak uygulamaları konusunda hassasiyet göstermişlerdir (Memur-Sen Araştırma Raporu, 2021). Pandemi insanlığı birçok alanda etkilemiştir. Bu alanlar arasında en çok etkilenen alanlar ise sağlık ve eğitim alanı olmuştur. Çalışmamızın kapsamı gereği eğitim alanında yapılan değişiklikler ayrıntılı olarak incelenecektir.

Kamu kurum ve kuruluşlarında alınan tedbirler idari tedbir niteliğinde olup mevzuatlar çerçevesinde alınmıştır. 13 Mart 2020 tarihinde Resmî Gazete ’de yayınlanan 31067 sayılı Kamu Görevlilerinin Yurt Dışına Çıkış İzni konulu Genelge ’de Çin’de başlayan ve yüksek bulaşıcı özelliği ile 130 bini aşkın insana bulaşarak 5

binden fazla can kaybına neden olan Covid-19'un henüz aşısının ve uygun ilacının olmaması ülkemizde kamu hizmetlerinde herhangi bir aksamaya sebebiyet vermesini engellemek amacı ile dışardan gelebilecek virüs tehdidine karşın yurt dışına çıkışlar durdurulmuştur (Resmi Gazete, 2020/2 s.38). Buna ek olarak 20 Mart 2020 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanan 31074 sayılı Organizasyonların ertelenmesi konulu Genelge'de Covid-19 salgınının dünya sağlığını tehdit ettiği ve bazı önlemler alınması gerektiği vurgulanmış, ulusal ve uluslararası alanda düzenlenecek olan her türlü toplantı veya organizasyonun Nisan ayının sonuna ertelendiği bilgisi paylaşılmıştır (Resmi Gazete, 2020/3 s.6).

Cumhurbaşkanlığı kararı ile Resmî Gazete 'de 22 Mart 2020 tarihinde yayınlanan 31076 sayılı Genelge 'de kamu personellerine kurum veya kuruluş ayırt etmeksizin ilave tedbirler getirilmiştir. Bu tedbirler kapsamında kamu çalışanlarına 'uzaktan veya dönüşümlü çalışma imkânı uygulanabilir' kararı alınmış ve çalışanlara esnek çalışma imkânı sunulmuştur (Resmi Gazete, 2020/4 s.1).

Ülkemize koronavirüs hastalığı gelmeden önce sağlık bakanlığının ve bilim kurulunun almış olduğu önlemler neticesinde hastalık diğer ülkelere nazaran ülkemize daha geç gelmiş ve alınan önlemlere uyularak hastalığın yayılma hızını yavaşlatabileceğimizi bizlere göstermiştir.

2.1.1.3. Eğitime Ara Verilmesi

Pandemi dünya çapında birçok ülkeyi etkilemiş ve zorunlu değişim ve dönüşüme neden olmuştur (Kırmızıgül, 2020, s.284). Türkiye'de de en çok etkilenen alanların başında sağlık ve eğitim alanı gelmektedir (Telli, Altun, 2020, s.26). Covid-19 salgını nedeniyle dünya mevcut eğitim sistemini değiştirmek durumunda kalmış ve eğitimi uzaktan eğitim metotları ile öğrencilere vermiştir. Türkiye'de salgın nedeni ile mevcut eğitim sistemini değiştirerek uzaktan eğitim sistemine geçmek durumunda kalmıştır (Bozkurt, 2020, s.116).

Tablo 2'de de görüldüğü üzere hastalığın olumsuz seyri akabinde eğitim alanında da çeşitli tedbirler alınmıştır. Milli eğitim bakanı Ziya Selçuk ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan arasında yapılan toplantıda alınan ilk kararların içerisindeki söz konusu tedbirler 12 Mart 2020 tarihinde kamuoyu ile paylaşılmıştır. Bakan Selçuk, öğrenci, öğretmen, veli ve tüm halkın sağlığı için ülkenin tamamında 16-30 Mart tarihleri arasında eğitime ara verileceğini açıklamış ayrıca 23.03.2020 tarihinde bakanlık tarafından sunulacak olan öğrencilerin eşit şartlarda uzaktan öğretim görebilmesi için hazırlanan televizyon kanal EBA yayına başlamıştır (MEB, 2020). Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından tüm üniversitelere gönderilen 13.03.2020 tarihli ve 73112577-000-E-21113 sayılı, Duyuru konulu yazısında; Covid-19 salgını nedeniyle yükseköğretim kurumlarında 16 Mart 2020 tarihi itibari ile 3 hafta ara verildiği bilgisi paylaşılmıştır. Bu sürecin takibinde 25.03.2020 tarihinde Yükseköğretim Kurumları Platformu üniversitelerin erişimine açılmıştır. Yükseköğretim kurulu 18 Mart 2020 tarihinde altyapı imkânı olan üniversitelerin 23 Mart 2020 tarihinde uzaktan eğitim sürecine geçerek öğrencilere eğitim verebileceği bildirilmiştir. 1.04.2020 tarihinde alınan kararla, Yükseköğrenim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin 2019-2020 eğitim-öğretim yılının bahar döneminde isteyen öğrencilerin kayıtları dondurabilecekleri bilgisi verildi. Uygulama eğitimi gören öğrencilerin uzaktan eğitim metoduyla ders, ödev, proje veya yaz okulu şeklinde tamamlanabileceği de verilen bilgiler arasında yer almaktadır (Yükseköğrenim Yol Haritası, 2020).

Yükseköğretim Kurulu ve Milli Eğitim Bakanlığı pandemi sürecinin seyrine göre bir yol izleneceğini ve akademik takvimlerde esnemeye gidilerek uygun mevzuatlar düzenleneceğini belirtmişlerdir (Zan ve Zan, 2020, s.1370).

Yükseköğretim kurulu pandemi sürecinde yükseköğretim kurumlarında uyulması gereken birtakım önlemler almıştır. Öğrencilerin, akademik personel ve idari personelin zaruri olmadıkça yurt dışına çıkmamasını mümkünse toplantı, program veya kongrelerin ertelenmesini istemiştir.

2.1.1.4. Uzaktan eğitim

Eğitim sürekli gelişerek ilerlemiş ve insan hayatını her alanda etkilemiştir. Bilişim teknolojilerindeki gelişmişlik ile eğitim metotları da değişmiştir. Endüstrileşme ile değişen toplumlar eğitim alanında yeni metotlar geliştirmişlerdir. Bu yeni metotlardan biri olan uzaktan eğitim, eğitim alanına dahil olmuştur. (Özbay, 2015, s.377). Uzaktan eğitimi genel olarak tanımlarsak, farklı ortamlarda bulunan öğretmen ve öğrencileri bilgi teknolojilerini kullanarak ortak bir payda da buluşturmak olarak ifade edilebilir (Özdoğan ve Berkant, 2020). Diğer bir tanıma göre uzaktan eğitim, öğrenme faaliyetinin iletişim teknolojisi kullanarak ve posta hizmetinden faydalanarak gerçekleştirilen bir eğitim modelidir (Arat ve Bakan, 2011, s.364).Uzaktan eğitim uygulamalarının düşünülenin aksine köklü bir geçmişi olduğu söylenebilir. Uzaktan eğitimin 1700'lü yıllarda başladığı kabul edilmektedir (Özbay, 2015, s.378).

Dünyada ilk uzaktan eğitim 1728 yılında Boston'da çıkartılan bir gazetede yayınlanan mektuplarla başlamıştır. Mektupla başlayan uzaktan eğitim uzan yıllar kullanılmış ve eğitim-öğretim faaliyetlerine tam olarak sahip olamayan birçok öğrenci için etkili bir eğitim metottu olmuştur. Zamanla gelişen teknoloji ile mektupla verilen uzaktan eğitimin yerini daha fazla avantajlı olan radyo ve televizyon almıştır. İlk radyo ile eğitim 1919 yılında ABD'de eğitim içerikli yayın yapan bir radyo kanalının kurulması ile başlamıştır. Bunu takiben 1970'li yıllarda ABD uydu aracılıyla eğitimsel yayınlarını ilk kez televizyon ortamında gerçekleştirmişlerdir. 1990'lı yıllara geldiğimizde bilgi teknolojilerinin önemi artmış, ağ teknolojisinin kullanılmasıyla uzaktan eğitim internet ve web üzerinden verilmeye başlanmıştır (Şahin, 2021).

Uzaktan eğitim metodunu ülkemiz özelinde incelediğimizde, uzaktan eğitim süreci birçok öğrenci için yeni yaşayacağı bir deneyim iken eğitim sistemimizde uzaktan eğitim zaten uygulanmaktaydı (YÖK, 2020). Ülkemizde ilk uzaktan eğitim deneyimi

1954 yılında Naci Limonsollu tarafından ‘mektupla öğretim adını verdiği bir sistemle başlamış, Limonsollu ders içeriklerini fasiküleştirerek öğrencilere postalamıştır (turkyaybir.org.tr, 2020).

Mektupla başlayan uzaktan eğitim süreci ilerleyen dönemlerde radyo ve televizyon kanalı ile verilirken 1996 yılına gelindiğinde bilişim tabanlı sistemlere geçilerek internet üzerinde verilmeye başlanmıştır. Uzaktan eğitimin ülkemize yayılması ve ilerlemesi adına büyük emekler verilmiştir. 1982 yılında Anadolu, 2010 yılında Atatürk ve İstanbul üniversitelerinde Açık öğretim fakülteleri açılarak öğrencilere uzaktan eğitim imkânı sunulmuştur (Kırmızıgül, 2020 s.286).

2018 yılında 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi kurularak hizmete sunulmuştur (T.C. Cumhurbaşkanlığı, 2021). Dijital Dönüşüm Ofisi, ülkemizin kamu kurum ve kuruluşlarında, sivil toplum kuruluşu ve özel sektörde dijital dönüşüm sağlamasını hedeflemektedir (Ataş ve Gündüz, 2019).

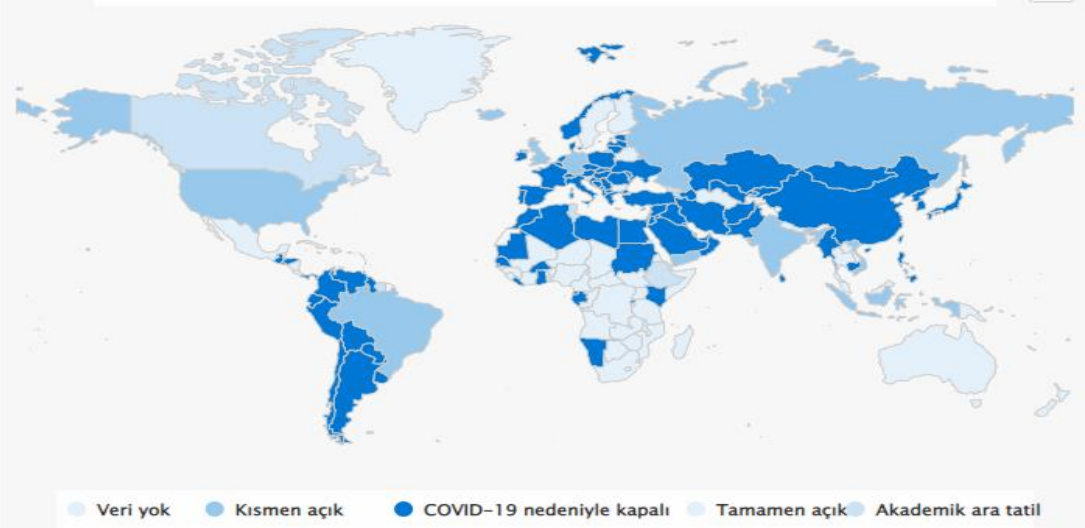
Uzaktan eğitim ülkemizde yaygın olarak kullanılan bir eğitim yöntemi olmamasına rağmen son yıllarda üniversitelerin uzaktan eğitim derslerinin veriliyor olması bu süreç de eğitim kurumlarının uzaktan eğitime kolay uyum sağlamasına imkân sunmuştur. YÖK bünyesinde halihazırda verilmekte olan dersler bir ders havuzu oluşturularak erişime açık hale getirilmiştir (YÖK, 2020).

Yükseköğretim kurulu (YÖK) başkanı Yekta Saraç, basına yapmış olduğu açıklamada 2019-2020 yılı bahar döneminde eğitim-öğretimin uzaktan eğitim şeklinde verileceğini bu süreç de dijital öğrenim sürdürülerek eğitimin aksamayacağını açıklamıştır.

Mart 2020 tarihi ile birlikte hızlı bir şekilde çevrimiçi eğitime geçildi. Ancak bu hızlı geçiş teknolojik araç kullanımına paralel gelişmiş ve eşitlik, erişebilirlik tüm

öğrenciler için aynı koşul ve imkânlarda olmamıştır. UNESCO'ya göre Covid-19 salgını aynı zamanda büyük bir eğitim krizidir. Bu nedenle öğrenciler için uygun uzaktan eğitim imkânı sağlamak gerekmektedir. Covid-19 salgını nedeniyle dünya genelinde kapatılan okul ve üniversitelerde eğitim gören 1,5 milyardan fazla öğrenci olumsuz etkilenmiştir. UNESCO tarafından başlatılan 'Küresel Eğitim Koalisyonu' öğrencilerin eğitim haklarını korumak amacıyla bir platform oluşturmuşlardır. Bu platformda BM, sivil topluluklar, kamu kurumu ve özel sektörden oluşan 175 'ten fazla üye bulunmaktadır (UNESCO, 2020a, UNESCO, 2020b).

Şekil 2.2: Covid-19'un neden olduğu okul kapanışlarının küresel olarak izlenmesi

Covid-19 pandemisinin patlak vermesinden bu yana dünya genelinde okullar kapatılmıştır. Ülkelerin eğitim metotlarının değişiklik göstermesi ve ülkelerce alınan önlemlerin ulusal olması nedeni ile ülkelerdeki okulların kapanış oranları bölgesel değişiklik göstermiştir. Şekil 2.3'de 16.03.2020 tarihinde dünya genelinde okulların kapanışlarının küresel izlenmesi verilmiştir. Bölgelere göre değişiklik gösteren okul kapanışları Şekil 2'de görüldüğü üzere renkler ile ifade edilmiştir. Koyu mavi ile boyalı olan ülkeler, okullarını Covid-19 nedeniyle tamamen kapatmışlardır. O dönemde 109 ülke okullarını kapatmak durumunda kalmıştır. Dünya genelinde kayıtlı öğrencilerin %42,3'lük kısmı yani UNESCO'dan alınan verilere göre

16.03.2020 tarihinde Dünya'da 666.741.569 öğrenci bu durumdan etkilenmiştir. İlgili tarihi Türkiye özelinde incelediğimizde okul öncesi, ilkokul, ortaokul, lise ve üstü eğitim seviyelerinde öğrenime kayıtlı olan, 18,108,860 öğrenci eğitime ara verilmesi durumundan etkilenmiştir (UNESCO, 2020a).

Covid-19 pandemisi nedeni ile uzaktan verilen eğitimde dünyada her öğrenci eşit yararlanamamıştır. Toplam öğrenci sayısının nerdeyse yarısı olan 820 milyon öğrenci evlerinde bilgisayar, tablet ya da derse girebilecekleri teknolojik donanım eksikliği nedeniyle derslere girememişlerdir. Öğrencilerin %43'ün evinde internet bağlantısı bulunmadığı belirlenmiştir. Verilen bu oranlarda en büyük payı ise Afrika'da bulunan öğrenciler oluşturmaktadır. Afrika'da yaşayan öğrencilerin %89'unun evinde bilgisayarının olmadığı, %82'sininde internete erişiminin bulunmadığı saptanmıştır. Afrika'da bulunan 56 milyon öğrenci ise cep telefonları üzerinden mobil ağlarla aracılığı ile eğitim almıştır. UNESCO Genel Direktörü Audrey Azoulay, var olan bu eşitsizliği tamamen ortadan kaldıramasak bile en aza indirebilmek adına çalışmalar yapılması gerektiğini vurgulamış ve radyo ve televizyon yayınları yapılarak alternatif yollar geliştirilebileceğinden söz etmiştir. Bu rakamlar, UNESCO İstatistik Enstitüsü ve Uluslararası Telekomünikasyon Birliği'nden alınan verilere dayanarak verilmiştir (UNESCO,2020b).

Covid-19 salgını nedeniyle dünya genelinde eğitim alanında alınan kararlar eğitim geleceği için oldukça önemlidir. Eğitim alanında alınan kararların uzun vadeli sonuçlara sebebiyet vermesi ihtimali göz önünde bulundurularak, eğitime dair alınan kararlar dünya genelinde ortak ilke ve arzular gözetilerek alınmalı ve uygulanmalıdır. UNESCO tarafından 2019 yılında kurulan ve akademi, bilim, hükümet, iş dünyası ve eğitim dünyalarından düşünce liderlerinden oluşan Uluslararası Eğitimin Geleceği Komisyonu, yarının eğitimini ilerletecek bugünün somut eylemleri için dokuz fikir sunmaktadır.

1. *Eğitim ortak bir yarar olarak güçlendirilmelidir. Eğitim eşitsizliğe karşı siper olmalıdır. Sağlık alanında olduğu gibi eğitim alanında da herkes güvende olmalı, eğitimle gelişen bireyle birlikte herkes gelişmelidir.*

2. *Eğitim hakkının tanımı genişletilerek bilgi ve enformasyona erişimin önemini vurgulayın. Eğitim hakkının genişletebilmesi için ihtiyaç duyulan bilgiyi, her yaştan öğrencinin durumu gözetilerek küreselleştirilmelidir.*
3. *Eğitimcilere ve öğretmenlik mesleğine değer verin. Covid-19 krizi esnasında öğretmenlerin, öğrencilerin ve ailelerin sorunlarına özenle yaklaşın ve öğretmenlere birlik olabilmeleri için esnek koşullar ve imkân tanıyın.*
4. *Öğrenci, genç ve çocukların haklarını gözeterek, kendini geliştirebilecekleri yerlere katılımını teşvik edin. Kuşaklar arası adalet ve demokratik ilkeler, arzu edilen değişimin birlikte inşasında öğrencilerin ve gençlerin geniş çapta katılımına öncelik vermemizi sağlamalıdır.*
5. *Öğrencilerin eğitim gördükleri okullarda sosyal alanları koruyun. Geleneksel sınıf figürünün dışına çıkılarak farklı öğrenme yollarını geliştirin.*
6. *Ücretsiz ve açık kaynaklı teknolojileri öğretmenler ve öğrenciler için kullanılabilir hale getirin. Açık eğitim kaynakları ve açık erişim dijital araçları desteklenmelidir.*
7. *Müfredat içinde bilimsel okuryazarlığı destekleyin ve ders alarak verilmesini sağlayın.*
8. *Pandemi sürecinde ulusal ve uluslararası kuruluşlar ve tüm eğitim kurumları ihtiyaç duyduğu finansal destek sağlanmalıdır.*
9. *Covıd-19 salgını toplumlara küresel eşitsizliğin daha net gösterdi. Eşitsizliği sona erdirmek için küresel dayanışmayı sağlamlaştırın.*

Küresel bir sağlık pandemisi olan Covıd-19 sadece birkaç ay içerisinde eğitim alanında yapmış olduğu değişiklikler ile kısa ve uzun vadede önemli etkileri neden olarak, bilgi ve öğrenimin, insanlığın ve dünyanın geleceği nasıl şekillendireceğini gözler önüne sermiştir (International Commission on the Futures of Education, 2020.)

2.1.2. Pandemi Sürecinde Kütüphaneler

Geçmişten günümüze gelinceye kadar bilgi, kullanıcısına farklı yollardan ulaşmıştır. Günün koşul ve gereksinimlerine göre bilgiyi iletme kanalları değişmiş ve güncellenmiştir. Basılı kitapların gün geçtikçe artışı mekânlarda kitapları saklayacak yeterli alanın bulunamamasına neden olmuştur. E-kaynaklarda günün koşul ve gereksinimlerine göre şekillenerek kullanıcı hizmetine sunulmuştur. E-kaynaklar, kütüphanede bulunan elektronik bilgi kaynaklarının, kütüphane personeli tarafından basılı şekilde geleneksel olarak verdiği kütüphane hizmetini, elektronik kaynaklar aracılığıyla kullanıcıya sunmasıdır. (İspir, Markuş 2018, ss.91-92). Salgının başlaması ile dünya üzerinde salgına dair doğrulanmış mevcut bir bilgi bulunmuyordu. Virüsün yeni olması, özellikleri, semptomları ve en önemlisi tedavisi konularında bilgi eksikliği söz konusu idi (Fraser ve Arnott 2020:166). Bilgi merkezleri ve kütüphaneler bu süreç de pandeminin bilgi toplumu üzerindeki olumsuzluklarını azaltabilmek için araştırmacılara bilgi gereksinimi duyan tüm bireylere destek vermiş, kütüphaneler kullanıcıların çevrimiçi olarak ve kişisel bilgi ağları aracılıyla bünyesinde bulunan büyük miktardaki bilginin tanımlanmasına, filtrelenmesine ve değerlendirilmesine yardımcı olmuştur.

Ülkemize ilk vakanın geldiği 11 Mart 2020 tarihinden önce de, hükümetin almış olduğu birtakım önlemler bulunmaktaydı. Vakanın görülmesi ile Sağlık Bakanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığı başta olmak üzere ülkemizdeki tüm kamu kurum ve kuruluşları, özel sektörde hizmet veren şirket ve topluluklar bünyelerinde gerekli önlemleri almak durumunda kalmışlardır (Çimen ve diğerleri, 2020). Covıd-19 pandemisi halk sağlığını tehdit altına sokması nedeni ile birçok alan tamamen veya kısmen kapatılmıştır. İnsan topluluklarını hizmet veriyor olması nedeni ile kütüphaneler ve bilgi merkezleri de pandemi koşulları değerlendirilerek kurum ve kuruluşlarda gerekli önlemler alınarak kısmen veya tamamen kapatılmak durumunda kalmıştır (ANKOS, Faaliyet Raporu, 2021). Bu kapsamda Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde hizmet veren tüm halk kütüphanelerinin 16-30 Mart 2020 tarihleri arasında hizmetlerine ara vermesi gerektiği bilgisi bakanlık tarafından bildirilmiştir. (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2020).

Pandemi süreci içerisinde 16 Mart tarihi itibari ile ilkokul, ortaokul ve yükseköğretim kurumlarında okullara üç hafta ara verilmesinin ardından salgının seyri nedeniyle uzaktan eğitim metotları üzerinden eğitim verilmeye devam etmiştir. Üniversiteler bünyesinde eğitimin uzaktan veriliyor olması ile kütüphane hizmetleri de kullanıcılarına imkânlar çerçevesinden çevrimiçi olarak hizmet vermeye başlamışlardır (Çimen ve diğerleri, 2020).

Salgının başlaması ile dünya genelinde insan yoğunluğunuz fazla olduğu alanlarda salgının bulaşmanı önlemek adın çeşitli tedbirler alınmış ve uygulanmıştır. İnsanın yoğun olduğu ve doğrudan insana hizmet veren çalışma alanlarında teması olabildiğince azaltmak amacı ile önleyici çalışmalar yapılmıştır. İnsan topluluklarına hizmet veren kütüphanelerde fiziksel erişime kapatılmadan önce, dünya genelinde ve ülkemizdeki gelişmeleri takip ederek bünyelerinde gerekli önlemleri almışlardır. Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu Derneği (ANKOS) ve İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi iş birliği ile hazırlanmış olan kütüphane özelinde alınan önlemler aşağıda sıralanmıştır.

- *Kütüphane içerisinde maske-mesafe-hijyen kuralını uygulamak,*
- *Çalışma saatlerini yeniden düzenleyerek personellerin çalışma saatlerinde kısıtlamaya gitmek ve dönüşümlü çalışmalarını sağlamak,*
- *İzin hakkı olan personellerin izinlerini kullanmasını ve kronik rahatsızlığı olan personellerin idari izin kullanmalarını sağlamak,*
- *Ödünç verilen kaynakların iade sürelerini uzatmak ve kütüphaneye fiziksel erişim sağlamak zorunda olan kullanıcıları kütüphane içerisine almadan hizmet sunmak (iade işlemleri gibi),*
- *Kullanıcıların kütüphaneye fiziksel erişimini en aza indirebilmek için danışma hizmeti, kütüphane web sayfası, e-posta, telefon ve online görüşme ile kullanıcıya hizmet vermek,*
- *Kütüphanede yapılacak bilimsel ve kültürel etkinlikleri ertelemek veya iptal etmek,*
- *Kütüphane kaynaklarından basılı olanlarının kütüphane dışına hizmetini durdurmak ve e-kaynaklar kullanılarak kullanıcılara hizmet vermek,*

- *Kütüphane içerisinde ortak kullanım gerektiren araç ve gereçlerin temizliği sıklaştırmak ve kütüphane içerisine dezenfektan koymak* (ANKOS, 2020).

Bahsedilen önlemler dahilinde pandemi sürecine girilmiş ve bu süreç başarılı bir şekilde yürütülmeye çalışılmıştır. Fakat pandemi seyrinin değişmesi ile kütüphanelerin fiziksel kullanımı kısıtlanmış ve durdurulmuştur. Bu süreçte kütüphaneler e-kitap, e-dergi, veri tabanı ve elektronik yayınlar ile kullanıcıya hizmet vermiştir. Bu süreç de kütüphane personelleri evde çalışmak durumunda kalmış ve kütüphane sistemlerine uzaktan bağlanarak işlerin devam etmesini sağlamışlardır. İş iletişimlerinin ve koordinesinin devam edilmesi için personeller arasında çevrimiçi toplantılar gerçekleştirilerek e-posta ve telefon üzerinden iletişimde kalmışlardır. Pandemi süresince güncel literatürü takip ederek açık erişimli kaynakları kullanıcı bilgisine ve hizmetine sunmuşlardır. Salgın süresince kullanıcılar bilgilendirmek için kütüphane web sayfaları ve sosyal medya araçları aktif şekilde kullanılmıştır. Covıd-19 hastalığı hakkında bilgi içerek rehberler hazırlanarak web sayfaları ve sosyal medya aracılığı ile kullanıcılara sunulmuştur. Kütüphane personelleri, mesleki alanda gelişim amacı ile düzenlenen web seminerlerin ve çevrimiçi eğitimlerin bilgisini sunarak gerekli desteği vermişlerdir. Salgın sebebiyle sokağa çıkma yasağı ile evde kalmak zorunda kalan bireylerin evde sağlıklı vakit geçirmelerini, bu vakitleri eğlenceli ve verimli kılabilmeleri adına çeşitli etkinlikler ve uygulanabilecek rehberler düzenlemişlerdir (ANKOS, 2020).

Covıd-19 pandemisinin kütüphane kullanımına ve hizmetlerine etkisini en aza indirebilmek, kullanıcıların bilgi ihtiyacını karşılayabilmek amacı ile uluslararası Kütüphane Konsorsiyumları Koalisyonu (International Coalition of Library Consortia (ICOLC) 13 Mart 2020 tarihinde yayınevlerini, kütüphaneler ve bilgi merkezleri ile iş birliği içinde çalışmaya davet etmek amacı ile tüm yayıncılara bildirge yollamıştır (ANKOS, Faaliyet Raporu, 2021).

ICOLC bildiriyi temsil ettiği birçok kütüphane adına beyan ettiğini ve iki hedef gözettiklerini belirtmişlerdir. Bu hedeflerden ilki elektronik ve basılı içerik sağlayan

yayın evlerinin Covid-19 salgını nedeniyle yaşanan kriz ortamında bilgi toplumundaki yerinin anlaşılmasını, ikinci olarak da yayıncılarla bilgi merkezlerinin ortak yararını gözettiği birtakım imkânlar sunmak olduğu ifade etmişlerdir. Bildiride aşağıda ifade edeceğimiz hususlar üzerinde durulmuştur:

- *Covıd-19 virüsünün tedavisi, ilacı vb. konularla ilgili tüm kaynakları açık erişime sunmak.*
- *Üniversitelerin çevrimiçi olarak eğitim verdiği bu dönemde sunulan sınırlı dijital içeriklerin sınırlamalarını kaldırmak.*
- *Öğrencilerin kaynak sıkıntısı çekme ihtimalini ortadan kaldırabilmek amacıyla fotokopi sınırlamasını ve ILL kısıtlamasını geçici olarak kaldırmak.*
- *Uzaktan eğitim döneminde kampüslerin çevrimiçi formatta öğrenime devam etmeleri esnasında, adil kullanım hakkı ve telif hakkı sınırlamalarının sözleşmeyle korunuyor olsa bile genişletilmesini sağlamak.*
- *Salgının gelecekteki seyrinin bilinmemesi nedeniyle olası ekonomik kriz esnasında kütüphanelerin menfaati gözetilerek sözleşmelerin esnek yenileme süresi ve ödeme vadelerinin uzatılması kararı alınmıştır. Ayrıca sözleşme süresi dolan kütüphanelerin sözleşmeyi yenilemeksizin üye kütüphanelere erişimini sürdürebilecekleri belirtilmiştir.*
- *Bu süreçte halihazırda kullanılmakta olan VPN'ler (uzaktan erişim yoluyla farklı ağlara bağlanma teknolojisi) ve Proxy sunucuları aşırı yüklenme sebebiyle işlem göremez hale gelirse, abone duvarlarının kaldırılarak alternatif yöntemler geliştirilmelidir* (ICOLC Beyanı, 2020).

Covid-19 pandemisi döneminde yaşanan değişimler uzun veya kısa vadedeki etkileri hala belirsizliğini korumaktadır. Yaşanan bu değişimler eğitim sistemini, eğitim sisteminin tartışmasız destekçisi kütüphaneleri de birçok açıdan etkilemiş ve zorunlu değişime neden olmuştur. Pandemi sırasında kütüphaneler çevrimiçi hizmet vermek durumunda kalmıştır. Kütüphaneler kaynaklarını ve kullanıcılara verdikleri hizmetleri günün mecburi koşuluna göre 'yeni normale' uygun olarak tasarlamaya çalışmışlardır (Louder, 2021:727). Kütüphaneler DSÖ başta olmak üzere birçok sağlık kuruluşundan gelen bilgiler doğrultusunda; personel çalışma durumunu, kaynak ve hizmetlerini güncellemek durumunda kalmışlardır.

2.1.2.1 Salgın Döneminde Yapılan Projeler

Covid-19 salgını 2020 yılı içerisinde tüm dünyada etkili olmuş ve eğitim-öğretim başta olmak üzere hemen hemen her alanı etkilemiştir. Bu süreçte kurum ve kuruluşlar kendi bünyelerinde çeşitli çözüm yolları getirerek işlerinin devamını sağlarken bazı dernek ve topluluklarda bu zorlu süreçte çeşitli çözüm yolları getirerek eğitim ve öğretimde devamlılık sağlamaya çalışmışlardır. Bu bağlamda ilgili başlık altında sadece dernek ve konsorsiyumlar bazında yapılan projeler ele alınmış, Halk Kütüphaneleri tarafından yapılan çalışmalar ilgili başlık altında ayrıca sunulmuştur.

2.1.2.1.1 Çevrimiçi Staj Programı

ÜNAK Derneği ve Türk Kütüphaneciler Derneği (TKD) 2020 yılı içerisinde pandemi nedeni ile stajlarını tamamlayamayan Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerine destek olabilmek adını çevrimiçi staj programı hazırlamışlardır.

Hazırlanan staj programı, talep eden üç üniversitenin Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerine çevrimiçi olarak uygulanmıştır. Çevrimiçi staj programına yaklaşık 300 öğrenci ve 85 gönüllü eğitmenin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Toplamda 65 oturum olarak verilen staj programının sonunda programın memnuniyetinin ölçülebilmesi adına öğrencilerden bir anket doldurulması istenmiş ve memnuniyet %97 şeklinde oranlanmıştır.

ÜNAK ve TKD iş birliği ile yapılan Çevrimiçi Staj Programı Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Projeleri Destek Program tarafından desteklenmiştir. Staj eğitimi belli aralıklarla; Ankara Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi ve Çankırı Karatekin Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi bölümü öğrencilerine verilmiştir. Eğitimde;

- *Bilgi kuramları yönetimi*
- *Mesleki gelişim ve etik*
- *Bilgi ve iletişim teknolojileri kullanım ve uygulamaları*
- *Teknik hizmetler*
- *Kullanıcı hizmetleri*

Konuları üzerine gönüllü eğitmenler öğrencilere eğitim vermişlerdir. (ÜNAK,2021).

2.1.2.1.2 ÜNAK 'ın Düzenlediği Webinarlar

Pandemi döneminden itibaren ÜNAK'ın düzenlediği webinarlar kronolojik olarak yer verilmiştir.

ÜNAK (2021) Seminerleri kapsamında Çanak, Çuhadar, Çimen ve Gürdal pandemi sürecinde üniversite kütüphaneleri üzerine yapmış oldukları bilimsel çalışma için anket sonuçlarını çevrimiçi olarak ZOOM platformunda değerlendirmişledir.

Yine ÜNAK (2021) web seminerleri kapsamında ZOOM üzerinde yapılan etkinlikte pandemi sürecinde sağlık çalışanlarının araştırma, geliştirme ve uzaktan eğitim süreçlerinde önemli bir yeri olan yayıncıları, tıp ve sağlık bilimi kütüphanecilerinin deneyimlerini değerlendirmişledir.

ÜNAK (2021) web seminerleri kapsamında başka bir etkinlikte pandemi sürecinde uzaktan eğitim konusu üzerine yapılmıştır. Etkinlik konusu öğrenci ve öğrenci sorunları üzerine seçilmiş ve konuşmacı olarak BBY bölümlerinde okuyan öğrencilerin oluşturduğu topluluk başkanları seçilmiştir. Bu süreçte yaşanan sıkıntılar ve deneyimler anlatılarak çeşitli çözüm önerileri üzerine konuşulmuştur.

ÜNAK (2021) Derneği Tıp ve Sağlık Bilimleri Platformu tarafından Helsinki Üniversitesi'nde Koronavirüs Süreci ve Tıp Kütüphanecilerinin Rolleri konulu bir etkinlik gerçekleştirilmiştir

Yine ÜNAK (2021) web seminerleri kapsamında uzaktan öğretimi ele alarak bu süreçte içerik sorunu üzerine durarak uzaktan eğitimde uygulama eğitimlerini nasıl verebiliriz, içerik sorununu nasıl çözeriz ve kütüphanelerin bu süreçte görev ve sorumlulukları nelerdir ve kurumlara nasıl çözüm önerileri sunularak katkıda bulunulabilir? Sorularına sorarak çözüm bulunması amaçlanmıştır.

Yine ÜNAK (2021) Derneği Tıp ve Sağlık Bilimleri Platformu tarafından Covid-19 pandemisi ve yeni normaller konulu bir etkinlik gerçekleştirilmiştir.

ÜNAK (2021) tarafından organize edilen bir başka etkinlik ise yine akademik kütüphaneler üzerine yapılmıştır. Etkinlikte IFLA Akademik ve Araştırma Kütüphaneleri Daimî Komitesi Başkanı Sayın Gülçin Cribb, üniversite kütüphanelerinin Covid-19 sürecinde Singapur ve Avusturya deneyimleri konu alınmıştır.

ÜNAK (2021) pandemi döneminde kütüphanecilik alanında bir ilk olan sanal fuar düzenlemiştir. Pandemi nedeniyle yaşanan zorluklara teknolojik olarak çözümler üretmeye ve paydaşlarla iletişimini devam ettirmeyi amaçlamıştır. Bu sanal fuarı yaşar üniversitesi ile ortak bir çalışma sonucu canlı olarak gerçekleştirmiştir.

2.1.2.1.3 ANKOS'un Düzenlediği Webinarlar

Pandemi döneminden itibaren ANKOS Akademi Çalışma Grubu işbirliği ile pek çok webinar yapıldığı görülmektedir. Yapılan tüm webinar Tablo 2.3'de kronolojik olarak verilmiştir.

Tablo 2.2: Düzenlenen Webinarlar (ANKOS, 2021).

Düzenlenen Webinarlar	
Tarih	**Webinarın Adı**
04.05.2020	Pandemi sürecinde ve pandemi sonrası Üniversite Kütüphanelerinin Durumu I
11.05.2020	Pandemi Sürecinde Bilim ve araştırmaları İmece İşbirliği İle Paylaşmak
14.05.2020	Pandemi Sonrası Üniversite Kütüphanelerinin Durumu II
20.05.2020	Pandemi Sonrası Üniversite Kütüphanelerinin Durumu III
21.05.2020	Covid-19 Pandemisi Sonrası Üniversite Kütüphanelerinin Açılması ve Dönüşüm Senaryoları
28.05.2020	Pandemi Sonrası Üniversite Kütüphanelerinin Durumu IV
01.06.2020	Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinin Covid-19 Pandemisine Yaklaşımı
03.06.2020	Pandemi Sürecinde Yeni Paradigmalar
05.06.2020	Pandemi Sürecinde Türkiye'de Yayıncılık
08.06.2020	Pandemi Sonrası Üniversite Kütüphanelerinin Durumu V
11.06.2020	Yükseköğretim Kurumlarında Pandemi Yönetimi (Üniversite Rektörleri Paneli)
15.06.2020	Pandemi Dönemi ve Pandemi Sonrasında Üniversite Kütüphanelerinin Sosyal Medya Hesaplarının Yönetimi
17.06.2020	Uluslararası Kütüphanecilerin Pandemi Sürecine Yaklaşımları
22.06.2020	Pandemi Sonrası Üniversite Kütüphanelerinin Durumu VI
23.06.2020	Üniversitelerde Pandemi Yönetimi (Üniversite Genel Sekreterleri Paneli)
30.06.2020	Psikolojik ve Sosyolojik Boyutları İle Pandemi Süreci

Tablo 2.3'de düzenlenen webinar ve panelleri baktığımızda pandeminin patlak vermesinden kısa bir süre sonra ANKOS Akdemi Çalışma grubu çeşitli konularda kütüphanelerin geleceği ve durumu hakkında çalışmalar yapmıştır. Genelde kütüphane çalışanları, yöneticileri ve kütüphane paydaşlarının ve hizmet

sağlayıcılarının yer aldığı konuşmacıların bulunduğu webinar ve paneller ortalama 3 saat sürmüştür. Pandemi sonrası üniversite kütüphanelerinin geleceği üzerine çokça durularak toplamda altı farklı webinar düzenlemiştir. Bu panellerde devam eden pandemi döneminde ve henüz kestirilemeyen etkileri üzerine kütüphane yöneticileri, kütüphane sektöründe çalışan firma ve yayınevi temsilcileri ve kütüphane hizmet sağlayıcıları bu süreçte neler yapıldı ve neler yapılabilir konuları üzerinde durmuşlardır.

Yine bu dönemde yapılan imece işbirliği ile paylaşmak başlıklı webinar da pandemi döneminde kütüphanecilik mesleği adına işbirliğinin ve imecenin önemli olduğu ve daha fazla üzerinde durulması gereken unsur olduğundan bahsedilerek bu süreçte ANKOS İşbirliği Çalışma Grubu KİTS aracılıyla imece adında bir paylaşım hizmete sunulmuş ve tanıtılmıştır.

ANKOS ve İhsan Doğramacı Bilkent Üniversite Kütüphanesi işbirliği sonucu pandemi sonrası üniversite kütüphanelerinin hizmete açılmasına yardımcı olacak bir rehber hazırlanmışlardır. Bu rehberin ortaya çıkması ve kütüphanelerde kullanılması amacıyla kütüphanelerin açılması ve dönüşüm senaryoları adlı webinar düzenlenmiştir.

ANKOS'un düzenlemiş olduğu akademi webinarlarından biri olan webinara üniversitelerin Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinin hocaları katılım sağlayarak Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinin Covid-19 pandemi dönemindeki yaklaşımlarını üzerinde durularak bugüne kadar neler yapıldı ve bundan sonra neler yapılabilir konuları ele alınmışlardır.

Bir diğer ANKOS Akademi webinarı olan ve Kütüphaneler Yayımlar Genel Müdürlüğü, Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi, Türk Kütüphaneciler Derneği, Okul Kütüphaneciler Derneği, Üniversite ve Araştırmalar Kütüphaneciler Derneği ve Nilüfer Belediyesi'nin katılım sağladığı webinarda pandemi süreci değerlendirilmiş ve neler yapılıp nelerin yapılacağı hakkındaki konular ele alınmıştır.

Antalya Bilim Üniversitesi Rektörü, Bursa Uludağ Üniversitesi Rektörü ve Yozgat Bozok Üniversitesi Rektörü Yükseköğretim kurumlarında pandemi döneminde eğitimde sürecinde neler yapıldı, nasıl önlemler alındı ve ilerleyen dönemlerde neler yapılacak, yapılmalı konusunu ele almışlardır.

Yine ANKOS Akademi'nin düzenlediği pandemi döneminde yayıncılık adlı webinara Büyük Doğu Yayınevi Basın Yayın Birliği Başkanı, Türkiye Yayımcılar Birliği Başkanı, Erdem Yayın Grubu yönetim kurulu üyesi, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Satış ve Pazarlama Direktörü ve Kütüphaneler Yayımlar Genel Müdürlüğü Yayımlar Daire Başkanının katılım sağlayarak pandemi döneminde yayıncılık alanında neler yapıldı ve ilerleyen dönemlerde neler yapılabilir neler yapılmalı konuları ele alınmıştır.

Başka bir webinar olan ve dünyanın çeşitli coğrafyalarından (Kazakistan, Azerbaycan, Kuzey Makedonya, Özbekistan, KKTC, Avusturya ve Almanya) kütüphanecilerin katılım gösterdiği uluslararası kütüphanecilerin pandemi sürecine yaklaşımı konulu webinara yapılmıştır.

İstinye Üniversitesi Genel Sekreteri ve Marmara Üniversitesi Genel Sekreterinin katılım sağladığı üniversitelerdeki pandemi süreç yönetiminin konu aldığı webinarda üniversite kütüphanelerindeki süreç yönetimi ve neler yapılıp ilerleyen dönemlerde neler yapılmalı konuları ele alınmıştır.

ANKOS Akademi pandeminin psikolojik ve sosyolojik boyutlarını; psikiyatri uzmanı ve Türk Kütüphaneciler Derneği Başkanının katılımı ile ele almıştır. Bu bağlamda pandemi sürecinde hem fiziksel hem de psikolojik olarak sağlığımızı koruyabilmemiz adına neler yapılmalı ve nasıl bu durumla ile baş edebiliriz konularında katkıda bulunulmuştur.

Aynı zamanda ANKOS pandemi sürecinde bilim insanlarının araştırmalarına yardımcı olabilmek adına resmî web sayfasında Covid-19 ücretsiz içerikler yayınlamış ve kullanıma imkân tanımıştır. Yine ANKOS pandemi sonrasında üniversite kütüphanelerinin açılışlarını yaparken işlerini kolaylaştıracak bir de rehber yayınlamıştır.

2.2. Halk Kütüphaneleri

Halk Kütüphaneleri hiçbir ayrım gözetmeden tüm kullanıcılarının, bilgi gereksinimlerini karşılıksız yerine getirmeyi amaçlayan kurumlardır. Halk kütüphaneleri vatandaşlara hizmet sağlamak maksadıyla çeşitli amaçlar benimsemiştir. 1994 yılında yayınlanan UNESCO Halk Kütüphanesi Bildirgesi (Kasım 1994) halk kütüphanesi bildirgesinde kütüphanenin görevleri genel olarak şu şekilde ifade edilmiştir (Tonta,1994).

- *Küçük yaşta okuma alışkanlığı yaratma ve bu alışkanlığı geliştirme*
- *Bireysel eğitimi desteklemek dışında her düzeydeki biçimsel eğitime katkıda bulunma*
- *Kişilerin yaratıcılıklarının gelişmesi için fırsatlar sunma*
- *Kültürel mirasa saygı duyarak kültürlerarası iletişimi destekleme*
- *Ayrım yapmaksızın her düzeyde birey ve topluluğa eşit hizmet sunma*
- *Bilgi ve bilgisayar okuryazarlığının geliştirilmesine katkı sağlama*
- *Edebi ve öğretici etkinlikleri destekleyerek katılma gerekirse kendi bünyesinde etkinlik yapma*

2022 yılında yayınlanan IFLA-UNESCO Halk Kütüphanesi bildirgesinde; halk kütüphanelerinin insanlara eğitim, kültür ve ihtiyaç duyulan her türlü bilgi için hizmet veren bir yer olduğu ve sürdürülebilir kalkınma için günün gereksinim ve koşullarına göre tüm imkanlarını güncelleyerek hizmet sunulması gerektiğinden bahsetmektedir. Kütüphanenin görevleri genel olarak şu şekilde ifade edilmiştir (Yılmaz ve Ezenel, 2022).

- *Her düzeyde eğitimi destekleyerek daha eşit, insancıl ve sürdürülebilir eğitimin sağlanması için bilgiye sansürsüz erişim imkanı sunmak*
- *Kendi kendine öğrenmeyi olanaklı kılan yaşam boyu öğrenmeyi desteklemek*
- *Kişisel yaratıcılığı geliştirerek bireylere fırsatlar sunmak*
- *Çocuklarda okuma alışkanlığı sağlamak ve bu alışkanlığı geliştirmek*
- *Okuma ve yazma becerilerini geliştirerek okuryazarlık etkinliklerini artırmak, her yaştan tüm bireyler için medya okuryazarlığı, dijital okuryazarlık ve bilgi okuryazarlığının gelişmesine katkı sağlamak*
- *Yüz yüze bilgiye olanaklı kılan hizmeti dijital ortamda da olanaklı hala getirerek uzaktan hizmet sağlamak*
- *Bilimsel bilgiye erişimi olanaklı kılarak bilimsel bilginin ilerlemesine katkı sağlamak*
- *Kültürel ifadelere ve kültürel mirası korunmasına destek vermek*
- *Dijital materyallerin kullanımına teşvik etmek*

Genel olarak maddeler incelendiğinde, süreç içerisinde yaşanan pandeminin etkisi ile 2022 yılında yayınlanan Halk Kütüphaneleri Bildirgesinde; halk kütüphanelerinin yeni iletişim araçlarına uyumlu şekilde her türlü bilgiyi hazır hale getirip kullanıcılarına sunmasının önemli olduğu görülmektedir.

2.2.1. Türkiye'de Halk Kütüphaneleri

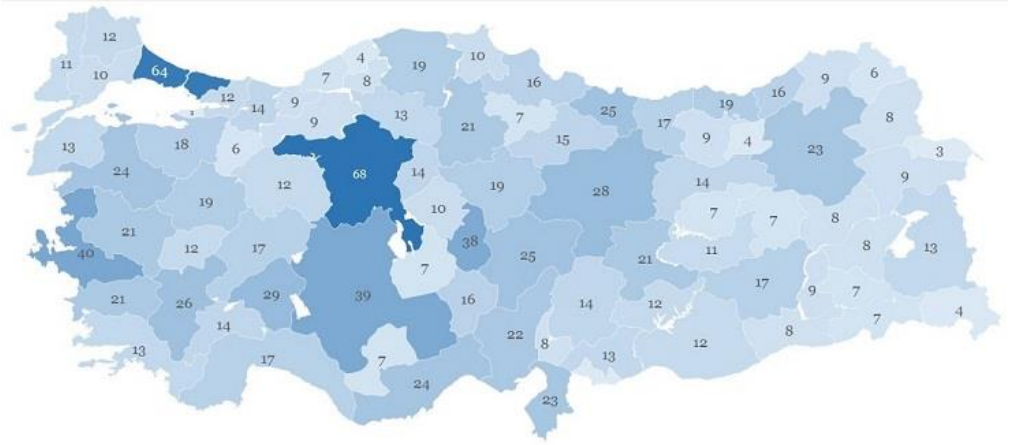
Halk kütüphaneleri; hiçbir ayrım gözetmeksizin dezavantajlı gruplar da dâhil olmak üzere, toplumun gelişimine yardımcı olan önemli kurumlardan biridir. Şekil 3 de Türkiye'de bulunan halk kütüphanelerinin illere dağılımları verilmiştir (KYGM, 2023).

Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğünün verilerine göre 2021 yılı itibari ile 120'si geçici kapalı olmakla birlikte 1252 adet halk kütüphanesi bulunmaktadır. Bu

kütüphanelerden 1 tanesi Milli Kütüphane, 81 tanesi il halk kütüphanesi 1136 tanesi ilçe halk ve şube kütüphaneleri ve bu kütüphaneleridir.

Şekil 2.3: Kütüphane sayılarının illere dağılımı

(https://kygm.ktb.gov.tr/TR-308331/kutuphaneler.html)

Şekil 2.4'de Türkiye haritası üzerinde halk kütüphanesinin illere göre dağılımı verilmiştir. İlgili harita incelendiğinde kütüphane sayısının yoğunluğuna göre renklendirmenin olduğu görülmektedir. Kütüphane sayısının yoğun olduğu iller koyu mavi ile gösterilmiştir. Haritada en koyu yerler 68 halk kütüphanesi ile Ankara ili, 64 halk kütüphanesi ile İstanbul ili; 40 halk kütüphanesi ile İzmir ili, 39 halk kütüphanesi ile Konya ili ve 38 halk kütüphanesi ile Nevşehir ili olduğu görülmektedir. Kütüphane yoğunluğunun en az olduğu iller ise en açık mavi renk tonu ile gösterilmiştir. Harita incelendiğinde bu iller; 3 halk kütüphanesi ile Iğdır ili, 4 halk kütüphanesi ile Hakkâri, Bayburt ve Bartın illeridir.

Türkiye' de Bakanlık yaşayan yeni nesil kütüphaneler anlayışı ve etkin kütüphane projesi çerçevesinde kütüphanelere olan erişim olanaklarını artırarak kütüphane hizmetlerini daha geniş kitlelere yaymak amacıyla AVM, ceza infaz kurumları, garlar bebek kütüphaneleri ve belirli alanlarda ihtisas özelliği olan yeni kütüphaneler açmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğünün resmi web sayfasından alınan bilgiler doğrultusunda kütüphane türleri ve sayıları verilmiştir (KYGM, 2023).

Bakanlığa bağlı toplamda 8 adet *bebek ve çocuk kütüphanesi* bulunmaktadır. Bebek ve çocuk kütüphanelerinin hedef kitlesi bebek ve küçük çocuklardır. Temel amaç çocuklarda okuma kültürünün erken oluşması ve yapılan etkinlikler sayesinde konuşma ve dil becerilerinin gelişmesini sağlamaktır.

Dermesi ve hedef kitlesi özel olan Bakanlığa bağlı toplamda 15 *ihtisas kütüphanesi* bulunmaktadır.

AVM'ler toplumun yeni kentsel mekânlarından biri haline geldiğinden, kütüphane hizmetlerinin ilgili alanlarda varlık göstermesini sağlamak amacıyla Bakanlığa bağlı toplamda 7 adet *AVM kütüphanesi* bulunmaktadır.

Kütüphane hizmetlerine erişimin kolaylaşması ve yolcuların vakitlerinin daha verimli geçirilebilmesi amacı ile hızlı tren garlarına kütüphaneler açılmıştır. Bakanlığa bağlı toplamda 2 adet *Gar Kütüphanesi* (Konya ve Ankara) bulunmaktadır. Benzer amaç güdülerek İstanbul Havalimanına 1 adet *Havalimanı Kütüphanesi* açılmıştır.

Bakanlık toplumdaki her kesime adil kütüphane hizmeti sunabilmek amacıyla kütüphaneler cezaevlerine kitap ve eğitim desteği vermektedir. Bakanlığa bağlı toplamda 4 adet *Adalet Halk Kütüphanesi* bulunmaktadır.

2.2.1.1. Halk kütüphanelerinde Birimler

Türkiye'de hizmet veren halk kütüphanelerinin birimleri incelendiğinde farklılıklar olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda da Türkiye de örnek olarak Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesinin çalışma birimleri resmi web sayfasından esas alınmıştır. İlgili kütüphanenin hizmet birimleri; Ödünç Verme Birimi, Teknik

Hizmetler Birimi, Halkla ilişkiler ve Kültürel Etkinlikler Birimi ve İdari Birim şeklinde gruplandırılmıştır.

Ödünç Verme Birimi, Ödünç verme biriminde çalışan personelin görev ve sorumluluğu, ödünç verilmesi uygun bulunan kitapları açık raf sistemine göre düzenlemek, bulunduğu birimin hizmet ve temizliğini sağlamak, iadesi yapılan kitapları yerleştirerek ödünce hazır hale getirmektir(Halk Kütüphaneleri Görev ve Çalışma Yönetmeliği, 1981)

Teknik Hizmetler Birimi**,** Kütüphanelerde bulunan teknik hizmetler birimi kütüphaneye sağlanan materyallerin teknik işlemlerinin (kataloglama) yapılarak kullanıcıya sunulmak amacıyla sınıflanarak raflara yerleştirilmesine kadar devam eden bir süreçtir (Altay,2018).

Halkla ilişkiler ve Kültürel Etkinlikler Birimi, Kütüphanelerde yapılan halkla ilişkiler çalışmaları halkı kütüphaneler özelinde bilgilendirerek aydınlatmak ve kütüphaneye faaliyetlerini tanıtarak, halka kütüphane hizmetlerini sunmak amacına yöneliktir. Kütüphaneler sorumlulukları gereği halka yönelik hizmetler sunmaktadırlar bu nedenle halkın istek, öneri ve şikâyetlerini bu birim üzerinden paylaşılabilmesine imkan tanımaktadır.

İdari Birim, Kütüphanemizin hizmetlerini etkili bir şekilde gerçekleştirebilmek için personel, bina ve bütçe işlemlerinin yürütüldüğü birimdir. Muhasebe, taşınır, destek hizmetleri, personel yönetimleri gibi işler bu birim görevlilerinin sorumluluğundadır.

2.2.2. Halk Kütüphanelerinin Pandemi Dönemindeki Etkinlikleri

Covid-19 pandemisi birçok alanı derinden etkilemiştir. Bu alanlardan biri de vatandaşlara bilgi hizmeti sunan kütüphanelerdir. Kütüphaneler salgın sürecinde bilgi hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi adına önemli roller üstlenmiştir. Bu

önlemlerin başında ise yanlış bilgi paylaşımının yayılmasını azaltmak gelmektedir. IFLA yapmış olduğu birçok yayın ile tüm kütüphaneleri yanlış bilginin yayılmaması ile alakalı mücadeleye çağırmıştır (Bayter, 2022). Bu mücadele kapsamında pandemi süresince çeşitli ülkelerde bulunan kütüphaneler, kişilerin doğru bilgi ihtiyacını karşılayabilmek adına bünyelerinde Covid-19 sayfaları oluşturarak buradan kullanıcılara sanal bilgi hizmeti sunmuşlardır. Kütüphaneler kullanıcıların sunulan bu bilgi hizmetlerine katılımlarını sağlamak için kütüphane web sayfaları, sosyal medya araçları ve e-posta gibi çeşitli iletişim platformları kullanılmıştır (Bayter, 2022).

IFLA, Covid-19 salgını sırasında kütüphanelerin yeniliklere odaklandığında bahsetmiştir. Bu süreçte dünyanın dört bir yanından her türden kütüphanenin hizmetlerini dijital ortamdan sunabilmek amacı ile bilgisayar sistemlerini güncellemişlerdir. Uzaktan erişim ve hizmet için alt yapısı yetersiz olan kütüphaneler ise hizmetlerini dijital olarak sunabilmek için alt yapılarını geliştirmişlerdir(IFLA,2020).

IFLA kaynaklarında, Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü'ne bağlı halk kütüphanelerin de elektronik hizmetlerin artırılarak vatandaşların kütüphanelere elektronik olarak katılmasına imkân sunulmuştur. Ayrıca binlerce e-kitaba erişim sağlanarak dijital olarak indirilmesi ve kullanılması sağlanmıştır (IFLA,2020).

Halk kütüphanelerinde; ders çalışma alanları, ödünç verme hizmetleri ve kültürel etkinliklere kapatılarak hem kullanıcılar hem de personeller evde kalmak durumunda bırakılmışlardır. Bu süreçte kütüphanelere iade edilmesi gereken kitaplar için Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü KOHA Otomasyon sistemi ve e-devlet üzerinden kullanıcılara süre uzatımı yapabilmelerini sağlamıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğünün sorunluluğunda olan ve kütüphaneye dijital ortama taşıyan “Kütüphanem Cepte Mobil Uygulaması”, “Konuşan Kitaplık” ve “Etkin Kütüphane” aracılığı ile pandemi öncesi, pandemi dönemi ve sonrasında okuyuculara çeşitli imkânlar

sunulmuştur. Kütüphanem Cepte Mobil Uygulaması ile 15 yaş ve üstü kütüphane kullanıcıları e-devlet üzerinden üyelik gerçekleştirerek kütüphane hizmetlerine dijital olarak erişim imkânı bulmuşlardır. Milli Kütüphane Konuşan Kitaplık (https://konusankitaplik.mkutup.gov.tr/) uygulaması ile de yine sesli kitaplara e-devlet üzerinden erişim imkânı tanınmıştır. Halk kütüphaneleri bu uygulamalar içerisinde "Etkin Kütüphane" uygulamasını daha işlevsel kullanarak çeşitli etkinlikler yapmışlardır. Etkin Kütüphane'nin amacı kütüphaneleri mekânsal ve işlevsel olarak yeniden yapılandırılarak bireylerin sanatsal, kültürel ve sosyal etkinliğini gerçekleştirdiği yer haline getirmektir (KYGM, 2023). Pandemi tedbirleri nedeni ile kütüphanelerin kapatılması etkin kütüphanenin daha işlevsel kullanılmasına fayda sağlamış ve bu süreçte kütüphane hizmetleri dahilinde 'Etkin Kütüphane Evinizde' uygulaması ile kütüphaneler kullanıcılarına sosyal medya aracılığı ile iletişim halinde olunarak çevrimiçi etkinlik programları düzenlenmiştir. Bu etkinlikler arasında masal saatleri, örgü, origami, ebru ve keçe atölyesi gibi çeşitli etkinlikler yapılmıştır. Bu etkinliklerin yanı sıra bilimsel ve kültürel konularının işlendiği ve daha pek çok konunun yer aldığı ve alanında uzman kişilerle çeşitli çevrimiçi sohbetler ve söyleşiler gerçekleştirilmiştir. Yapılan bu etkinlikler Şekil 2.5 de olduğu gibi etkinlik gününden bir gün önce etkin kütüphanenin sosyal medya hesaplarından ilgililerini duyurulmuştur.

Şekil 2.4: Etkin Kütüphane Evinizde uygulamasının duyuru postu

Gerçekleştirilen çevrimiçi etkinlik programları genelde 11:00 ve 13:00 saatleri arasında yapılmıştır. Genelde günde iki kez öğleden önce ve öğleden sonra olacak şekilde etkinlikler programlanmıştır. Öğleden önce yapılan etkinlikleri genelde çocuklara yönelik olarak gerçekleştirilerek masal anlatıları ve zeka oyunlarına yer verilmiştir. Öğleden sonraki etkinliklerde ise daha çok genç ve yetişkinlere yönelik bilimsel, kültürel ve sağlık alanında konular ele alınmıştır (Etkin Kütüphane resmi instagram hesabı, link)

2.2.3. Hayat Boyu Öğrenme ve Kütüphaneler

Yaşamın doğası gereği ve toplumsal gelişmeler sürekli değişime ihtiyaç duymaktadır. Bireyler bu gelişimin içinde hem kendilerini değiştirip geliştirmek hem de değişimden doğrudan etkilenen iş piyasasında varlıklarını devam ettirebilmek için yenilenmeye gereksinim duymaktadırlar. Bu sebeple bireylerin yeni bilgiler öğrenmeleri ve mevcut bilgi ve deneyimlerini geliştirebilme çabaları hayat boyu öğrenme kavramını meydana getirmiştir (Samancı ve Ocakcı, 2017).

Hayat boyu öğrenme insan yaşamının başlamasında bitimine kadar devam eden uzun ve kesintisiz bir süreçtir. İlgili kavram her dönemde bilgi çağının en temel gereksinimlerinden biridir ve bir sınırı veya yeri yoktur. Öğrenme eylemi, hayat boyu sürerek zamandan ve mekandan bağımsız bireyde birçok deneyim oluşturmaktadır (Işık ve Bahat, 2021).

IFLA UNESCO Halk Kütüphaneleri bildirgesin de "yaşamın her aşamasındaki insanlar için sürekli, gönüllü ve kendi kendine bilgi arayışını olanaklı kılan yaşam boyu öğrenmeyi destekleme" ifadesi yer almaktadır (Yılmaz ve Ezenel, 2022). Avrupa komisyonunun yayınlamış olduğu ve önemli bir politika olan "yaşam boyu öğrenme memorandumunda önemli altı madde bulunmaktadır. Bu maddeler genel olarak; herkes için yeni beceriler geliştirerek eğitim ve öğretimdeki yenilikleri destelemek ve insan kaynaklarına daha fazla yatırım yaparak öğrenmeyi evlere

olabildiğince yakın hale getirmek şeklinde ifade edilmektedir (Ersoy ve Yılmaz 2009).

Hayat boyu öğrenmenin de en önemli hedefi kişinin her fırsatta kendini gerçekleştirmesidir (Yılmaz, 2020). Halk kütüphaneleri eğitim ve öğretimi destekleyici rolü ile her türlü bilgiyi kişilerin kültürel ve kişisel gelişimleri için ayrım gözetmeksizin çeşitli ortamlar üzerinden kullanıcılara hizmetle sorumludurlar (Ersoy, 2009). Hayat boyu öğrenimin gerçekleştirebilmesi içinde kütüphanelere çeşitli sorumluklar düşmektedir.

Covid-19 salgınıyla birlikte kişiler yaşam koşullarını değiştirmek ve önceliklerini güncellemek durumunda kalmışlardır. Salgın küresel düzeyde etkisini gösterirken ülkeler kendi bünyelerinde salgında korunabilmek için çeşitli tedbirler alarak uygulamışlardır. Bu tedbirlerin başında gelen ve özellikle fiziksel erişimi kısıtlayan kapanmalardır. Yaşanan bu kapanmalarla birlikte eğitim uzaktan öğrenme metotları ile gerçekleştirilmek durumunda kalmış ve başta öğrenci ve öğretmenler olmak üzere birçok kişiyi etkilemiştir. Pandemi nedeniyle yapılan zorunlu uzaktan eğitimin hem olumlu hem de olumsuz yanları bulunmaktadır. Uzaktan öğrenimin yüz yüze eğitime göre bazı sınırlılıkları bulunmakta ve yeterince iletişime ve etkileşime imkan tanımamaktadır. Bunun nedeni ise uzaktan eğitimin bir alternatif olarak görülmesi ve uzaktan eğitimin zamandan ve mekandan bağımsız tamamlayıcı bir unsur olarak görülmemesidir (Yavuz ve Toprakcı, 2021). Salgının psikolojik etkisi nedeni ve kısıtlanma nedeni ile kişiler toplu ortamlara giremeyerek daha çok evde vakit geçirmek durumunda kalmışlardır.

Pandeminin önlenmesi nedeni ile birçok kapanma yaşanmıştır. Bunlardan biride kütüphanelerdir. Halk kütüphanelerinde; ders çalışma alanları, ödünç verme hizmetleri ve kültürel etkinliklere kapatılarak hem kullanıcılar hem de personeller evde kalmak durumunda bırakılmışlardır. Bu nedenle salgın süresi boyunca kütüphaneler hayat boyu öğrenmenin desteklenmesi adına çeşitli katkılarda bulunmuşlardır. Bu süreçte kütüphanelerin önemi daha çok anlaşılmıştır. Eğitim her alanda her yerde verilebilen ve zaman mekâna bağlı olamayan bir olgudur. Bu bağlamda anlaşılan o ki kütüphaneler sadece bina ve dermeden oluşan yerler

değildir. Pandemi kurum ve kuruluşlara bunun bilincini sunarak sosyal medya araçlarının aslında sadece medya ve magazin amacı ile değildi doğru ve kurum yararına kullanıldığında aslında hizmetin bağlayıcı bir parçası olduğunu gösterdi. Bu süreçte hemen hemen her kütüphane sosyal medya araçlarını kullanarak hem bölgesinde hizmet verdiği kullanıcısını bilgilendirerek hem de çeşitli etkinlikler yaparak kullanıcıların evde dahi kütüphanelere bağlı olmasını sağladı. Pandemi ile daha çok kullanılmaya başlanan 'çevrimiçi' kavramı fiziksel erişime gerek kalmadan kişilere çeşitli hizmetler sunmuştur. Halk Kütüphaneleri Yönetmeliğinde kütüphaneler için belirtilen işlevlerinde; halk kütüphaneleri halkın bilgi edinme gereksinimi karşılar ve bireylerin yaşam boyu öğrenmelerini destekler şeklinde ifadeler bulunmaktadır. Buna bağlı olarak afat, salgın, deprem olağanüstü yaşanabilecek herhangi bir durum meydana geldiğinde kütüphaneler devletin diğer bütün kurumları gibi hizmet verme sorumluluğunda ve bilincindedir. Bu bilinç ve sorumluluk kütüphanelerin hayat boyu öğrenme kavramını doğrudan destelemek ve istenilen bilgiyi sunmak ile de doğrudan ilişkilidir.

2.3. Zaman Kavramı

Kant, insanların dünyayı deneyimleme biçimini zengin bir şekilde renklendirdiğini savunarak zaman kavramının "doğuştan gelen bir yetenek" olduğuna inanmıştır (Zimbardo ve Boyd, 1999). Platon zamanı sonsuzluğun bir portresi ya da yansıması olarak tanımken zamanın varlık âleminin içinde yaşadığı ve onu yaşattığını savunur (Topakkaya, 2012). Zaman insan doğasının vazgeçilmez bir unsuru ve insanın en değerli kaynaklarından biridir. Bu nedenle zaman çağlar boyunca birçok alanda düşünürü etkilemiş ve tartışma konusu olmuştur (Çakır, 2022, s.31).

Zimbardo ve Boyd (1999) zaman kavramını, anlam kazanmaya yardımcı olan bilinçli/bilinçsiz süreçler olarak tanımlamışlardır. Bu süreç içerisinde bireyler yaşamlarına döngüsel, tekrarlanmayacak veya benzersiz birçok an bırakırlar. Yaşanan tüm bu anlar bireyde deneyim şeklinde kodlanır. Bu kodlar sayesinde bireyler geçmişin somut, psikolojik yapıları ile gelecekte yaşanması beklenen,

arzulanan olaylar arasında ilişki kurarlar öğrenilmiş zaman olarak da tanımlayabileceğimiz bu ilişki sayesinde bireyler önemli kararlar vermeden veya adımlar atmadan önce geçmişteki deneyimlerden faydalanabilmekte ve kararlarını şekillendirmektedir (Zimbardo ve Boyd, 1999, s.18).

2.3.1. Zaman Algısı

Zimbardo ve Boyd (1999), zaman algısını; kişisel ve sosyal deneyimlerin sürekli akışların içerisinde olaylara düzen, tutarlılık ve anlam kazandırmaya yardımcı olan bilinçsiz bir süreç olarak tanımlamışlardır. Zaman, soyut bir kavram olmasına rağmen günlük hayatımızı şekillendiren ve vazgeçilmeyen bir olgudur (Sarıipek, 2016). Algıdan meydana gelen zaman, tamamen algılayana göre değişmekte ve anlamlı hale gelmektedir. Başka bir değişle zaman herkes ve her şey için aynı hızla ilerlemektedir. Bu nedenle zamanın akış hızı kişiye ve olaya göre değişmemektedir. Hayatımızı yönlendiren olay ve olgular zamandan ziyade zaman algısıdır (Kaya, 2019). Buna bağlı olarak zaman algısından dolayı bazen yaşanan durumlara ilişkin olarak zaman kişiye göre hızlı akarken bazen yine zaman algısına bağlı olarak yavaş akmaktadır.

2.3.2. Zaman Algısının Gelişimi

İnsanlarda geçmişi hatırlamak bazen nostaljik ve olumlu düşünceler anımsatırken bazen de olumsuz travmatik düşüncelerin hatırlanmasına neden olmaktadır ve bu durum verilen kararları doğrudan etkilemektedir (Zimbardo ve Boyd, 1999). Başka bir ifade ile kişilerin zamanı nasıl algıladıklarına bağlı olarak fikirlerini şekillenmektedir. Bu bağlamda anda yaşanan güzel bir olay geçmişte yaşanmış kötü bir anı anımsatıyorsa kişi geçmişinden etkilenerek olaya farklı yaklaşabilmektir.

2.3.3. Zaman Algısı Yönelimleri

Zimbardo ve Boyd (1999) karar verilirken; geçmişe geleceğe ve şimdiye yönelik üç zamansal çerçeveden birini benimsemenin önyargı olacağını ifade ederek, alışkanlık haline gelen bu ön yargının bireyin karakterine ve günlük yaşamdaki olaylara nasıl tepki vereceğine söylemişlerdir.

Bu nedenle bireyler önyargının da etkisiyle geçmiş, gelecek ve şimdiki zaman kavramları arasında sağlıklı duygu geçişleri sağlayamaz ve dengeli zaman yönetimini gerçekleştiremez. Dengeli zaman yönetimini gerçekleştiremeyen bireylerin davranışları genel olarak geçmiş deneyimlerin, mevcut arzuların ve gelecekteki istekleri arasında bir dengesizlik hali şeklindedir (Zimbardo ve Boyd, 1999).

Zaman, insan davranışlarının temel belirleyici değişkenlerden biri olup, belirli alanlarda zamansal derinliğe sahiptir (Çakır, 2022). Zimbardo ve Boyd (1999) ise zamanın, insanların varlığına nüfuz ederek insanları farklı birçok psikolojik yapıyla ilişkilendirebildiğini söylemişlerdir.

Zimbardo ve Boyd (1999) zamanı bilinçsiz gerçekleşen bir süreç olarak tanımlamıştır. Bu bilinçsiz süreç tutarlı bir şekilde kategorilere ayrılarak (geçmiş, şimdiki ve gelecek zaman) zamanda anlamlandırılmaktadır (Çakır, 2022). İnsanlar çoğu kez zamanın belli bir sürecine odaklanmaktadır. Bu odaklanma geçmiş, şimdiki ve gelecek zamandan birinde olabilir. Kişinin odaklanmış olduğu zaman şu anını doğrudan etkileyerek zihninde kodladığı durum ile paralel durumdadır. Kişinin zihninde kodlanan geçmiş, şimdiki ve gelecek zamandaki deneyim ve beklentiler hedeflenen durumlar üzerinde etkili ve geçerlidir (Çakır,2022). Bu durum kişinin zaman algısından şekillenerek zaman yönelimini etkileyip kişinin düşünce ve davranışları belirleyerek geçmişin, geleceğin ve şimdinin durumunu belirlemektedir.

Zaman yönelimleri beş boyutta ele alınmıştır. Geçmiş-olumsuz (geçmişe karşı olumsuz ve kötümser bir tutum), geçmiş-olumlu (geçmişe karşı olumlu, özgüvenli ve iyimser bir tutum), şimdiki-kaderci (umutsuz, daha az öz saygı ve kontrol etme hissine sahip çaresiz bir tutum), şimdiki-hazcı (bugünün zevkini yaşayarak andaki

memnuniyete odaklanan bir tutum) ve gelecek (geleceğe yönelerek, sorumluluk sahibi gelecekteki ödüllere ulaşmayı planlayarak ele alan bir tutum) olmak üzere beş başlık altında anlatılmıştır (Çakır, 2022).

2.3.3.1. Geçmiş Olumsuz

Geçmiş-olumsuz yönelimi, geçmişe ilişkin genel olarak olumsuz bir görüş yansıtmaktadır. Bu faktörü oluşturan maddelerde genellikle; geçmişten gelen kötü şeylerin düşünülmesi ve pişmanlık yer almaktadır. Geçmişin yeniden yapılandırıcı doğası nedeniyle olumsuz tutum ve davranışlar, hoş olmayan ve travmatik olaylar geçmişteki olumsuz deneyimlerden dolayı iyi olayların olumsuz olarak yeniden yapılandırılmasına neden olmaktadır (Zimbardo ve Boyd, 1999). Geçmiş-olumsuz yönelimde kişi, yoğun, yorucu ve üzücü geçen bazı deneyimler sonucu duygusal ve bilinçsel rahatsızlıklar yaşanabilmektedir (Çakır, 2022).

2.3.3.2. Geçmiş Olumlu

Geçmiş-olumlu yöneliminde, geçmişe yönelik olumlu bir tutum yansıtılır. Geçmiş-olumsuz faktörü travma, acı ve pişmanlığı akla getirirken; geçmiş-olumlu yönelimi geçmişe karşı sıcak duygusal bir tutumu yansıtır. Bu yönelimde kişinin geçmişi düşünmesi kişiyi mutlu edip, eski günleri hatırlamanın güzel hissettirdiği ifade edilmektedir (Zimbardo ve Boyd, 1999). Kişiler geçmişte yaşanan olumlu ve olumsuz tüm deneyimleri pozitif düşünür. Tüm olumsuzluklardan olumlu yanla bularak hayata karşı daha sıcak ve olumlu bir tutum sergilerler (Çakır, 2022).

2.3.3.3. Şimdi Kaderci

Şimdiki-kaderci yönelimi, geleceğe ve hayata karşı çaresiz ve umutsuz bir tutum ortaya koymaktadır. Bu yönelimde birey; yaşamını istediğim gibi kontrol edemediğini, yaptığı planlara uyamayarak hayatın sürekli değiştiğini ifade

etmektedir. (Zimbardo ve Boyd, 1999).Bu yönelimde kişiler yaşamlarını daha az kontrol edebildiklerini dış faktörlerin hayatlarını daha fazla etkilediklerini ve geleceğin önceden belirlendiğini düşünürler. Karşılaştıkları olaylara boyun eğme eğilimindedirler. Bu kişiler yaşamda daha pasif düşünceye sahiptirler (Çakır, 2022).

2.3.3.4. Şimdi Hazcı

Bu boyutta kişiler öncelikle anı yaşarlar ve davranışlarında geçmişteki deneyimlerini ve geleceğe yönelik hedefleri hesap etmezler. Bu yönelimde kişiler; zamana ve hayata karşı hazcı, risk alan bir tutum sergilerler. Böylelikle bireyler risk almanın hayatı sıkıcı olmaktan kurtardığına ve bir şeyleri düşünmektense yapmanın zamanı daha akıcı ve kaliteli kıldığına inanmaktadır (Zimbardo ve Boyd, 1999). Bu nedenle şimdiki hazcı boyutunda kişiler fazlasıyla risk alarak davranışlarını gerçekleştirirler. Bu yönelimde kişi bulunduğu zamandaki hazza odaklanır ve davranışının sonuçlarıyla ilgilenmez. Yarının ne olacağı ile ilgilenmeyerek bugün içerisinde risk alarak yeni arayışlara yönelir (Çakır, 2022). Bu boyuta eğilimli kişilerin en açık özeliklerinden biri anlık isteklerinin gerçekleşrilmesi konusundaki ısrarcı davranışlarıdır (Petkoska ve Earl, 2009). Bu kişiler dürtüsel davranışlarından dolayı ‘şimdi’ yaşayacakları hazzı, ‘gelecek’te kazanabilecekleri her türlü başarıdan daha önemli görürler (Shores ve Scott, 2007).

2.3.3.5. Gelecek

Genel bir gelecek yönelimi yansıtmaktadır. Bu yönelimde ortada yapılacak bir iş olduğunun ve bunun yapılması gerektiğinin bilincinde olarak davranılmasıdır. Gelecek yönelimi, sarfedilen davranışın gelecekteki hedefler ve ödüller için yapılan olumlu bir çabanın hâkim olma durumudur (Zimbardo ve Boyd, 1999).Geleceğe yönelik hedefler içeren bu boyutta daha az heyecan ve risk alarak hedeflere ulaşmayı amaçlar (Çakır, 2022).

2.4. Tükenmişlik Kavramı

Tükenmişlik örgütsel davranışta yaşanan olumsuz durumlardan bir tanesidir (Erkal, 2021, s.209). Tükenmişlik kavramı insanların işleriyle olan ilişkileri ve insanla olan iletişimleri nedeniyle yaşanan zorluklar olarak uzun zamandır modern çağın önemli bir olgusu olmuş ve birçok araştırma yapılmıştır (Maslach ve diğerleri, 2001).

Günümüzde sık sık duymaya başladığımız tükenmişlik kavramı ilk olarak 1970'li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nde özellikle hizmet sektöründe çalışan insanların mesleki bunalımlarını ifade etmek için kullanılmıştır (Maslach ve diğerleri, 2001). Tükenmişlik ilk kez kavram olarak Greene'in 1961 de yazdığı A Burn-Out Case isimli, ruhsal olarak eziyet çeken ve hayal kırıklığına uğramış bir mimarın işini bırakıp Afrika ormanına çekildiğini konu alan romanıdır (Maslach ve diğerleri, 2001).

Tükenmişlik araştırmaları zamanla gelişmiş ve dünyanın birçok farklı yerinde farklı alanlarda kullanılarak günümüzde de geniş bir literatüre sahip küresel bir araştırma alanı olmuştur (Dalkılıç, 2014).

Tükenmişliğe neden olan birçok etken vardır ve tükenmişlik herkes için farklı tanıma sahiptir. Fakat tükenmişlik yaşayanlarda görülen temel belirtiler; işe duyulan ilgi ve alakanın azalması ve anlamsızlaşmasıdır (Dalkılıç, 2014, s.30). Buna bağlı olarak bireylerin mesleki sorumluluklarını yerine getirirken mesleklerinden almış oldukları doyum ve doyumsuzluk tükenmişliğe neden olarak kişilerin çevresindeki insanları da etkilemektedir (Çetinkaya ve diğerleri, 2019, s.1478).

Maslach, Schoufeli ve Leiter (2001), tükenmişliği üç temel boyutta ele almışlardır. Duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı hissi eksikliğidir. Bu üç tükenme boyutu tükenmişliğin temel bireysel stres boyutunu temsil eder. Kişinin duygusal ve fiziksel kaynaklarının olumlu veya olumsuz olarak değişmesi kişide duygusal tükenmeye sebep olur. Duyarsızlaşma bileşeni, tükenmişliğin kişiler arası bağlam

boyutunu temsil eder. Bu bileşende bireyler; işin çeşitli yönlerine karşı olumsuz ve duygusuz bir tavır sergilerler. Kişisel başarı eksikliği, tükenmişliğin öz değerlendirme boyutunu ve işte yetersizlik duygusunu, başarı ve üretkenlik eksikliği ifade eder. Bu tanımlamalara ek olarak duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı boyutları detaylı şekilde anlatılacaktır.

2.4.1. Duygusal Tükenme

Çalışma hayatında artan yoğunluk nedeniyle insanlar kendilerini zorlar ve duygusal olarak tükenmeye sürüklenirler (Şıklar ve Tunalı, 2012). Baysal (1995) duygusal tükenmeyi, duygusal enerjinin boşalarak kişide oluşan bitkinlik, yorgunluk ve aşırı yüklenilmiş duygu durumu olarak tanımlar. Tükenmişlik kişilerde ilk olarak işinde duygusal tükenme hissetmesiyle başlar. Kişiler; kendilerini güçsüz, isteksiz ve fiziksel olarak yorgun olduklarını ve bu yüzden duygusal olarak tükendiklerini düşünürler (Ören ve Türkoğlu, 2006). Duygusal tükenme, çalışanların eskiden olduğu gibi kendilerini işlerine tam olarak verememeleri ve sorumluluklarını yerine getiremeyerek gerginlik hissetmeleridir. Bu tükenme durumunda en büyük korku ise ertesi gün tekrar işe gidilecek olmasıdır (Baysal, 1995, s.14).

2.4.2. Duyarsızlaşma

Duyarsızlaşma, onları benzersiz ve çekici insanlar yapan nitelikleri aktif olarak görmezden gelerek, kendisi ve hizmet alıcıları arasına mesafe koyma girişimidir. Tükenme durumu yavaş yavaş ilerleyen süreç içerisinde gelişen bir durumdur. Fakat tükenmişlik aniden gelişen bir durumdur. İnsanların iş hayatlarında yaşamış oldukları hayal kırıklıkları, güvensizlik gibi haller insanların işten ve iş arkadaşlarından soğumalarına ve soyutlanmalarına neden olmaktadır (Ören ve Türkoğlu, 2006). Duyarsızlaşma, kişiler ve olaylara karşı kişiliksizleşme ve gerçekdışılaşma durumudur. Yani kişiler kendilerini etrafa karşı duygusal olarak uzak tutarak çalışma arkadaşlarına ve hizmet isteyen kişilere karşı soğuk ve duygusuz bir tavır takınılmaktadır (Baysal, 1995, s.14). Başka bir deyişle insanların duyarsızlaşarak

kendilerini iş ortamından koruma şekli olarak da ifade edilebilir. Tükenmişlik halinin ortaya çıkışı bardağı taşıran son damla gibidir. İş yerinde yaşanan baskı, ailevi bir sorun, çevre baskısının ağırlaşması, sağlık problemleri veya yaşanan olağanüstü haller olabilir.

2.4.3. Kişisel Başarı

Tükenme veya duyarsızlaşma kişisel başarı eksikliğine neden olmaktadır (Maslach ve diğerleri, 2001). İş yerinde yaşanan olumsuzluklar kişinin iş motivasyonunu doğrudan etkileyerek kişide yetersizlik ve etkisizlik hissi yaşatmaktadır (Ören ve Türkoğlu, 2006). Baysal (1995) kişisel başarı eksikliğini, kişinin kendini ve işini olumsuz olarak değerlendirerek kişisel güven ve yeterliliğinde azalma olarak tanımlamıştır.

2.5. Tükenmişliğin Belirtileri

Tükenmişlik yavaş yavaş ilerleyen ve süreç içerisinde gelişen bir olgudur. Tükenmişlik sadece kötü duyguların varlığı ile ilgili değil iyi duyguların yokluğunda da etkilenmektedir. Bu nedenle bireyin iş yaşantısındaki başarı, başarısızlık iş ilişkileri ve işinden aldığı doyum ve doyumsuzluk kişilerin tükenmişliklerini doğrudan etkilemektedir (Dalkılıç, 2014 s.28). Tükenmişlik kişilerin hem özel yaşantısını hem de iş hayatını etkileyen genel bir bitkinlik durumudur ve tükenmişlik kişilerin fiziksel ve psikolojik sağlıklarını doğrudan etkilemektedir (Bardak ve Keskin, 2022).

Çalışma hayatında birçok olumsuzluk meydana gelmektedir ve bu olumsuzluklar bireyde fiziksel ve davranışlar belirtilere neden olmaktadır (Erkal, 2021). Tükenme basitçe tanımlanabilecek bir kavram değildir. İnsanlar aşırı iş yüküyle baş edebilmek için işiyle arasına duygusal ve fiziksel mesafe koyabilirler (Maslach, ve diğerleri, 2001). Tükenmişlik insanlarda farklı şekilde kendini göstermektedir. Bu belirtileri

genel olarak Fiziksel ve Davranışsal belirtiler olarak sınıflandırabiliriz (Ören ve Türkoğlu, 2006). Fiziksel ve davranışsal belirtilerin neler olduğu alt başlıklarda detaylı şekilde açıklanmaktadır.

2.5.1. Fiziksel Belirtiler

Fiziksel belirtiler tükenmişliğin en gözle görünür olanıdır (Aksoy, 2021 s.24). Yorgunluk, uykusuzluk, baş ağrısı, depresyon, hızlı kilo alma ve kilo verme hali ve sağlık problemleri olarak sayılabilir (Ören ve Türkoğlu, 2006).

2.5.2. Davranışsal Belirtiler

Ören ve Türkoğlu (2006) davranışsal belirtileri; insanlardan soyutlanma, iletişim sorunları, etrafa duyulan öfke nedeniyle kırıcı sözler söyleme, biranda yaşanan öfke durumu ve duygusallık hali ve zamansız gelen gözyaşı olarak örneklendirirken; Kaçmaz (2005) davranışsal belirtiler olarak işe geç giderek işleri geciktirme, işten ayrılmaya meyilli olarak sürekli işe gitmemek için bahaneler öne sürmek olarak örneklendirmiştir.

2.6. Tükenmişliğe Neden Olan Etmenler

Tükenmişlik çalışma hayatında karşımıza sıklıkla çıkan bir kavram olmuştur. Bu nedenle tükenmişliğe neden olan birçok etken bulunmaktadır. Bu etkenler bireysel, kişinin kendisi tarafından kaynaklanabilirken, bazılarında örgütsel (çevresel) etkenlerden kaynaklanmaktadır (Dalkılıç, 2014). Tükenmişliği ortaya çıkaran birçok etken vardır. Bunlar genel olarak incelendiğinde kişini kendisinden kaynaklanan kişisel etkenler olabilirken bir de dış kaynakların dolaylı yolda etki ettiği ve kişiyi etkileyen örgütsel (çevresel) etkenler olabilmektedir (Aksoy, 2021, s.33).

Birçok araştırmacı tükenmişliği kişinin demografik durumu, kişilik özellikleri, duygularını kontrol etme durumları, işin niteliği, işin yoğunluğu, çalışma saatleri, çalışma arkadaşları gibi etkenlerin doğrudan ve dolaylı olarak etkilediğinden bahsetmektedir.

2.6.1. Kişisel Etkenler

Tükenmişlik farklı kişilikteki bireyleri farklı etkileyebilmektedir. Aynı çalışma koşuluna sahip bireyler olumsuz durumlardan farklı şekilde ve düzeyde etkilenmektedir. Maslach'ın öğrencilerinden olan Maxine Gann ve Steve Heckmen, çalışma hayatında pasif, güçsüz, hoşgörüsüz, özgüvensiz ve amaçları belli olmayan bireylerin tükenmişlik yaşamalarının kaçınılmaz olduğunu belirtmişledir (Dalkılıç, 2014).

2.6.2. Örgütsel (Çevresel) Etkenler

Ekonomik kaygıların ön planda tutulduğu ve insana verilen değerin ikinci planda kaldığı çalışma ortamlarında tükenmişliğin gözlemlenmemesi imkânsızdır. Çalışma ortamındaki bu tür olumsuzluklar çalışanları duygusal ve fiziksel açıdan etkileyerek çalışanların işlerine karşı olan coşkusunu azaltarak (Dalkılıç, 2014) örgütsel verimliliği de etkilemektedir (Yiğit, 2022).

2.7. Tükenmişliğin Sonuçları

Yapılan araştırmalar sonucunda tükenmişlik yaşayan insanlar üzerinde geçici ve kalıcı rahatsızlıklar bıraktığı ispatlanmıştır. Bu rahatsızlıkların ne tür rahatsızlıklar olduğunu saptayabilmek için tükenmişliğin fiziksel ve davranışsal belirtilerine bakmak gerekmektedir. Bu bağlamda tükenmişliğin belirtileri olan her durum aslında tükenmişliğin sonuçları da olabilmektedir (Ardıç ve Polatcı, 2008).

Kişide tükenmişlikten kaynaklı psikolojik sorunlar, devamlı kaygı ve depresyon hali, alıngan kişilik hallerinin yanında özsaygıda azalma, agresiflik ve sinirlilikle beraber saldırgan kişilik özellikleri gibi davranışsal etkilerinin yanında; genel olarak kalp hastalıkları ve solunum problemi, sırt ve boyun ağrıları gibi eklem sorunları ve stresle birlikte gelişen sindirim sorunları gibi fiziksel sağlık sorunları görülmektedir (Dolgun, 2010).

3. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma kapsamında, nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, bireylerin belirli bir konuda davranış, görüş, beklenti ve özelliklerini anket yoluyla tespit etmeye yardımcı olan bir araştırma modelidir (Gürbüz ve Şahin, 2017). Tarama modelinin veri toplama tekniği anketlerdir. Tarama modelinde kullanılan anketler, çok sayıda katılımcının cevapladığı ve birden fazla değişkenin ölçülerek, test edildiği ve bunlardan çıkarım yapmaya imkan sağlayan bir yöntemdir (Aslan, 2018). Ayrıca araştırma için önce derinlemesine literatür taraması yapılarak son dönem çalışmalar gözden geçirilmiştir.

İlgili ölçekler uygulanmadan önce Kapadokya Üniversitesi Etik Kurul Komisyonundan alınan etik kurul karar formu ve anket için Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğünden alınan anket izin yazısı ekte sunulmuştur.

3.2. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Zimborda Zaman Algısı Envanteri (ZZAE) ve Maslach Tükenmişlik Ölçeği (MTÖ) kullanılmıştır. Kullanılan ölçekler ile ilgili detaylı bilgiler 3.2.1 “Maslach Tükenmişlik Ölçeği (MTÖ)” ve 3.2.2 “Zimbardo Zaman Algısı Envanteri (ZZAE)” başlığı altında verilmiştir. Çalışmada kullanılmış olan ölçeklere ait geçerlik ve güvenirliğine ait bilgiler 3.2.3 “Geçerlik ve Güvenirlik” başlığı altında sunulmaktadır.

3.2.1. Maslach Tükenmişlik Ölçeği (MTÖ)

Maslach Tükenmişlik Ölçeği, Maslach ve Jackson (1986) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin geliştirilmesi ile birlikte 1980'li yıllarda tükenmişlik üzerine yapılan çalışmalar daha sistemli yürütülmeye başlanmıştır. Bu yıllarda tükenmişliği ölçmek için birçok ölçek geliştirilmiş ve kullanılmıştır. Farklı meslek grupları için farklı formları mevcuttur. Şu anda da yoğun olarak kullanılan, hizmet sektöründe çalışan kullanıcılar için geliştirilen Maslach Tükenmişlik Ölçeği de bu ölçeklerden bir tanesidir (Dalkılıç, 2014 s.25) ve en yaygın kullanılan tükenmişlik ölçeğidir (Erkal, 2021).

Maslach Tükenmişlik Ölçeği ilk zamanlar sadece hizmet sektöründe çalışan insanların kullanacağı şekilde geliştirilmişken Maslach, Jackson ve Schwab ölçeği eğitimcilere göre uyarlayarak eğitim mesleği için ikinci bir versiyon geliştirilmişlerdir (Dalkılıç,2014). 1990'lı yıllarda ise tükenmişlik ile ilgili çalışmalar hizmet ve eğitim dışındaki mesleklerde de yaygın şekilde kullanılmıştır. Ölçeğin özgün formdaki soru maddeleri hizmet ve başka diğer alanda çalışanların tükenmişliklerini ölçebilmek amacıyla ilgili hedef kitleye göre uyarlanarak kullanılmıştır (İnce ve Şahin 2016). Ölçek eğitim ve öğretimi doğrudan destekleyen ve hizmet sunan kütüphanelerde görev alan kütüphane çalışanlarının tükenmişlik düzeylerini ölçmek amacı ile bu çalışma kapsamında kullanılmıştır.

Maslach Tükenmişlik Ölçeği; *duygusal tükenmişlik, kişisel başarı* duyarsızlaşma olarak toplam üç boyuttan oluşmakta ve bu boyutlar özelinde incelenmektedir. Ölçek 22 sorudan oluşmaktadır. Ölçekte bulunan 1, 2, 3, 6, 8, 13, 14, 16, 20 numaralı sorular duygusal tükenmeyi, 5, 10, 11, 15, 22 numaralı sorular duyarsızlaşmayı ve 4, 7, 9, 12, 17, 18, 19, 21, numaralı sorular kişisel başarı boyutunu ifade etmektedir (Örücü ve diğerleri, 2022).

Maslach Tükenmişlik Ölçeği; likert tipi beş dereceli ölçeklendirmeden oluşmaktadır. Katılımcılar her bir maddenin kendilerine uygunluk derecesini (0) **hiçbir zaman,** (1)

nadiren, (2) **bazen,** (3) **çoğu zaman,** (4) **her zaman** ifadelerinden biri ile belirtmişlerdir (Maslach ve Jackson, 1986). Maslach ve Jackson tarafından 1986 yılında literatüre kazandırılan ölçeğin orjinalinde her bir madde yedili likert skalası ile 0-6 arasında puanlandırılmıştır. Envanter Ergin (1992) tarafından bazı değişikler yapılarak Türkçe'ye uyarlanmıştır. Orijinal ölçekte cevap seçenekleri 7 basamaklı iken, Türkçeye uyarlanan ölçek 5 basamaklı olarak yeniden düzenlemiş, beşli likert ölçeğine dönüştürülmüştür. Çalışmada bu versiyon kullanılmış ve puanlama anahtarı 0-4 arasında yapılmıştır.

Çalışmamızda kullanılan ölçek için aşağıdaki puanlama anahtarı temel alınmıştır.

Tablo 3.1: Maslach Tükenmişlik Ölçeği Puanlama Anahtarı

	Tükenmişlik			
	Top. (Max)	**Düşük Düzey**	**Orta Düzey**	**Yüksek Düzey**
Duygusal Tükenme	36	0-10	11-24	25 -36
Duyarsızlaşma	20	0-5	6-9	10-20
Kişisel Başarı	32	0-20	21-26	27-32

Maslach Tükenmişlik Ölçeği, duygusal tükenme alt boyutu kişinin mesleği tarafından tüketilmiş veya kişiye mesleği tarafından aşırı yüklenilmiş olma duygusunu; duyarsızlaşma alt boyutu; kişinin hizmet verdiği kişilere karşı duygudan yoksun bir şekilde aşağılayıcı ve umursamaz davranışlarını derecelendirmektedir. Envanterin ölçtüğü bir diğer alt boyut kişisel başarıdır. Kişisel başarı alt boyutu, insanlarla çalışan bir kişide yeterlilik, sorunların üstesinden gelme ve başarı duygusal tükenme alt boyutundan alacağı maksimum puan 36, minimum puan 0 olmaktadır. Kişinin ilgili alt boyuttan almış olduğu toplam puan 0-10 puan arasında ise, kişinin duygusal tükenmişliğinin düşük, 11-24 puan arasında ise orta, 25-36 puan arasında ise yüksek düzeyde olduğu kabul edilmektedir. Duyarsızlaşma alt boyutunda bir kişinin alacağı maksimum puan 20, minimum puan 0 olmaktadır. İlgili alt boyutta alınan toplam puan 0-5 puan arasında ise kişinin duyarsızlaşma düzeyi düşük, 6-9

puan arasında orta, 10-20 puan arasında ise yüksek kabul edilmektedir. Kişisel başarı alt boyutunda, kişinin alacağı maksimum puan 32, minimum puan 0 olmaktadır. İlgili alt boyuttan alınan puan 0-20 puan arasında kişinin kişisel başarı düzeyi düşük, 21-26 puan arasında orta, 27-32 puan arasında yüksek kabul edilmektedir.

3.2.2. Zimbardo Zaman Algısı Envanteri (ZZAE)

Zimbardo Zaman Algısı Envanteri zaman algısını geniş ölçüde değerlendirir (Zimbard ve, Boyd, 1999). Ölçek teorik yansıma ve analizlere, görüşmelere, odak gruplarına, tekrarlanan faktör analizlerine, deney katılımcılardan gelen geri bildirimlere, ayırt edici geçerlilik analizlerine, madde analizleri ve içsel tutarlılıkları artırmaya yönelik spesifik girişimlere dayanmaktadır (Zimbardo ve Boyd, 1999).

Zimbardo Zaman Algısı Envanteri, Zimbardo ve Boyd (1999) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 56 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, katılımcıların zaman algılarını tutumlar, davranışlar ve bilişsel süreçler temelinde ölçmeyi hedeflemektedir. Zimbardo ve Boyd (1999) zaman algısını "olumlu geçmiş", "olumsuz geçmiş", "hazcı şimdi", "kaderci şimdi" ve "gelecek" yönelimi olmak üzere beş boyutta ele almıştır.

Zimbardo ve Boyd'un (1999) yaptıkları araştırmada da olumsuz geçmiş zaman ve kaderci şimdiki zaman yönelimini; depresyon, anksiyete, düşük özsaygı ve öfke ile ilişkili bulmuşlardır. Buna karşın; olumlu geçmiş zaman, hazcı şimdiki zaman ve gelecek zaman yöneliminde olan bireylerin ise geleceğe yönelik hedefleri ve umutları olan, bu hedeflere ulaşabilmek için durmadan çalışan, dinamik ve olumlu bakış açısına sahip ve geçmişi hatırlarken mutlu olan uyumlu ve geleceğe dair olumlu düşünen bireylerde tükenmişlik yaşanmadığı ve yaşanma olasılığının düşük olduğu belirtilmiştir. Ölçek kapsamında "olumsuz geçmiş" boyutunun ölçüldüğü 10 madde, bu maddeler (4, 16, 22, 25, 27, 33, 34, 36, 50, 54) "olumlu geçmiş" boyutunun ölçüldüğü 9 madde, bu maddeler (2, 5, 7, 11, 15, 20, 29, 41, 49) "hazcı şimdi" boyutunun ölçüldüğü 15 madde, (bu maddeler 1, 8, 12, 17, 19, 23, 26, 28, 31,

32, 42, 44, 46, 48, 55) “gelecek” boyutunun ölçüldüğü 13 madde, (bu maddeler 6, 9, 10, 13, 18, 21, 24, 30, 40, 43, 45, 51, 56) ve son olarak “şimdide kaderci” boyutunun ölçüldüğü 9 maddeden (bu maddeler 3, 14, 35, 37, 38, 39, 47, 52, 53) oluşmaktadır.

Zimbardo Zaman Algısı Envanteri, likert tipi beş dereceli ölçeklendirmeden oluşmaktadır. Katılımcılar her bir maddenin kendilerine uygunluk derecesini (1) Benim için **hiç doğru değil**, (2) Benim için **doğru değil**, (3) Kararsızım, (4) Benim için **doğru** ve (5) Benim için **çok doğru** ifadelerinden biri ile belirtmişlerdir.

Genel olarak pandemi dönemi değerlendirildiğinde, pandemi dönemi boyunca çalışma şartlarının ve mesai saatlerinin değişiklik göstermesi, belirli saat aralıklarında dışarı çıkma yasaklarının getirilmesi ve benzeri olayların birbirini takip etmesinin, çalışan bireyleri pandemi döneminde zaman algılarını yitirdiği fikrini düşündürtmüştür. Bu nedenle çalışmamızda Maslach Tükenmişlik Ölçeği ile birlikte Zimbardo Zaman Algısı Envanteri halk kütüphanesinde çalışan kütüphanecilere uygulanmıştır. Zimardo Zaman Algısı envanterinin Türkçeye uyarlanması Akırman (2019) tarafından yapılmıştır. Çalışmamızda kullanılan ölçek Akırmak (2014) tarafından uyarlanan ölçektir. Envanteri tüm boyutları ile birlikte toplam 56 maddeden oluşmaktadır. Ancak çalışmamız kapsamında Zimbardo Zaman Algısı Envanterinin 15 maddeden oluşan şimdiki hazcı boyutu ele alınmıştır. Çalışan bireyler olarak kütüphaneciler özelinde, hastalığa yakalanma, birinci derece yakınlara hastalık bulaştırma, hastalığın sonucu olarak büyük sağlık sorunları ile yüzyüze gelme ve en kötüsü ölüm korkusu ile mücadele etme ile yaşanılan bu dönemde bireylerin hayattan ne denli haz alma duygusu içinde olduğu, anı yaşamaya meyilli olup olmadıkları ve yarın için plan yapıp yapmadıklarını sorgulamıştır. İlgili envanterin şimdiki hazcı boyutu bireyin anını ne denli keyif ve haz odaklı yaşadığına odaklanmaktadır. Şimdiyi hazcı boyutun da yaşayan bireyler risk almanın hayatı sıkıcı olmaktan kurtardığına ve bir şeyleri düşünmektense yapmanın zamanı daha kaliteli kıldığına inanmaktadır (Zimbardo ve Boyd, 1999). Bu yönelimde kişi bulunduğu zamandaki hazza odaklanır ve davranışının sonuçlarıyla ilgilenmez. Yarının ne olacağı ile ilgilenmeyerek bugün içerisinde risk alarak yeni arayışlara yönelir (Çakır, 2022). Söz konusu bu riskler arasında kişinin kendisine ve çevresindekilere zarar vermesi, suç işleme durumu, yaşayacağı özsaygı ve güven

problemi, güvensiz cinsellik, alkol, madde ve sigara kullanımı gösterilmektedir (Zimbardo ve Body, 1999). Simdiki hazcı boyutuna eğilimli kişilerin en belirgin özelliklerinden biri anlık isteklerinin gerçekleştirilmesi konusunda ısrarcı davranış sergilemeleridir (Petkosks ve Earl,2009). Bu kişiler anlık dürtüsel davranışlarından dolayı şimdi yaşayacakları hazzı gelecekte sahip olabilecek her türlü başarıdan üstün ve önemli görürler (Shores ve Scoott,2007).

Çalışmamız kapsamında Zimbardo Zaman Algısı Envanterinin 15 maddeden oluşan şimdiki hazcı boyutu ele alınmıştır. Uygulanan bu ölçekte katılımcıların minimum 0 puan maksimumda 75 puan alması beklenmektedir. Maksimum puana yaklaşıldıkça bireylerin şimdiki hazcı özelliklerinin artış gösterdiği kabul edilmektedir. Başka bir ifade ile ölçekten alınan yüksek puanlar bireylerin aldıkları kararlarda geçmişteki deneyimlerinden yararlanmadığı, geleceğe yönelik hedefler koymadığı ve daha çok dürtüsel kararlar aldıkları söylenebilir.

3.2.3. Geçerlik ve Güvenirlik

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Zimborda Zaman Algısı Envanteri (ZZAE) ve Maslach Tükenmişlik Ölçeği (MTÖ) kullanılmıştır. Bu iki ölçek kütüphanecilik ve bilgi bilimi alanında kütüphanecilerin Covid-19 pandemi sürecinden nasıl etkilendiklerini ortaya koymak amacıyla kütüphanecilere uygulanmıştır.

Kullanmış olduğumuz ölçme araçlarında bütün soruların birbirleriyle tutarlılığını, ortaya koymak amacı ile güvenirlik analizi yapılmıştır. Kullanılan ölçeklere ilişkin güvenirlik katsayısı sonuçları Tablo 3.2'de sunulmaktadır.

Tablo 3.2: Kullanılan ölçeklere ilişkin güvenirlik katsayısı sonuçları

	Cronbach Alpha	Madde Sayısı	Maddeler
Maslach Tükenmişlik Ölçeği			
Duygusal Tükenme Alt Boyutu	0,853	9	(1,2,3,6,8,13,14,16)
Duyarsızlaşma Alt Boyutu	0,786	5	(5,10,11,15,22)
Kişisel Başarı Alt Boyutu	0,744	8	(4,7,9,12,17,18,19,21)
Zimbardo Zaman Algısı Envanteri			
....Şimdiki Zaman (Hazcı)	0,805	15	(1, 8, 12, 17, 19, 23, 26, 28, 31, 32, 42, 44, 46, 48, 55)

Çalışmamızda Maslach Tükenmişlik Ölçeğine ait Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı duygusal tükenme boyutunda 0,853, duyarsızlaşma boyutunda 0,786, kişisel başarı boyutunda 0,744, olarak hesaplanmıştır. Çalışmanın orjinali olan Maslach ve Jackson (1986) tarafından oluşturulan ölçeğin güvenirlik katsayısını duygusal tükenme boyutunda 0,89, duyarsızlaşma boyutunda 0,77 ve kişisel başarı boyutunda ise 0,74 olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin eğiticilere uyarlanmasında Türkiye'de yürütülen çalışmalarda; Girgin (1995) güvenirlik katsayısını duygusal tükenmişlik için 0,87, kişisel başarı için 0,74, duyarsızlaşma için 0,63 olarak saptamıştır. Baysal (1995) duygusal tükenmişlik için 0,74, kişisel başarı için 0,77, duyarsızlaşma için 0,75 olarak belirlemiştir. İnce ve Şahin (2016), ölçeğin güvenirlik katsayısını duygusal tükenmişlik için 0,88, duyarsızlaşma için 0,61 ve kişisel başarı için 0,67 olarak rapor etmişlerdir.

Maslach tükenmişlik Ölçeği, geçerlilik ve güvenirlik katsayıları Maslach ve Jackson tarafından saptanmıştır. Ölçeğin Türkiye'deki geçerliliği ve güvenirliği üzerine uyarlama çalışmaları Girgin (1995), Baysal (1995), İnce ve Şahin (2015) tarafından gerçekleştirilmiş, geçerli bir çalışma olduğu raporlanmıştır.

Çalışmamızda; Zimbardo Zaman Algısı Envanteri şimdiki zaman hazcı alt boyutu Cronbach Alpha güvenlik katsayısı 0,805 olarak hesaplanmıştır. Zimbardo ve Boyd (1999) tarafından geliştirilen Zimbardo Zaman Algısı envanteri beş alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe geçerlilik güvenirlik çalışması Akırmak (2014) tarafından yapılmıştır. Akırmak (2014), ölçeğin şimdiki hazcı alt boyutunda ölçeğin güvenirlik katsayısnı 0,78 olarak raporlamıştır.

3.3. Verilerin analizi

Verilerin analizi SPSS 25.0 istatistik paket programında yapılmıştır. Çalışmaya ait örneklem büyüklüğü 30 kişinin üzerinde olduğu için çalışmaya ait değerlendirmeler yapılmadan önce toplanan verilerin normal dağılıma sahip olup olmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle çalışma verileri üzerine Kolmogorov Smirnov, Shapiro Wilk homojenlik testi yapılmıştır. Kolmogorov Smirnov testi sonuçları Tablo 3.3'te paylaşılmıştır.

Tablo 3.3: Veri Dağılımına İlişkin Bulgular-Kolmogrow Smirnov ve Shapiro Wilk testi sonuçları

	Kolmogrow Sirnov		Shapiro Wilk	
	Stat.	P	Stat.	P
Maslack Tükenmişlik Ölçeği	0,112	0,000	0,962	0,000
Duygusal Tükenmişlik Alt Boyutu	0,98	0,000	0,948	0,000
Duyarsızlaşma Alt Boyutu	0,180	0,000	0,871	0,000
Kişisel Başarı Alt Boyutu	0,049	0,020	0,980	0,004
Zimbardo Zaman Algısı Envanteri	0,101	0,00	0,970	0,00
Şimdiki zaman hazcı alt boyutu				

Tablo 3.3'de görülmüş olduğu üzere hem Maslach Tükenmişlik Ölçeği toplam puanlarından elde edilen Kolmogrov Smirnov testi sonucunda dağılımların normal

olmadığı tespit edilmiştir ($p<0,05$). Ayrıca Maslach Tükenmişlik Ölçeği tüm alt boyutları ile de değerlendirilmiştir. Maslach Tükenmişlik Ölçeği Duygusal tükenmişlik, Duyarsızlaşma ve Kişisel Başarı alt boyutların da normal dağılım göstermemekte olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Zimbardo zaman algısı ölçeği Şimdiki hazcı alt boyutuna ilişkin verilerin Kolmogrov Smirnov testi sonucunda dağılımlarının normal olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p<0,05$).

Çalışma verilerinin dağılımını kontrol etmek üzere Kolmogrov Smirnov, Shapiro Wilk testi yapılmıştır. Tüm bu analizlerin sonunda verilerin normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla çalışmamızda nonparametrik analizler kullanılmıştır. Çalışmamızda üç veya daha fazla sayıda grubun ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlılığını test amacıyla Kruskall Wallis testi, iki bağımsız grup ortalamalarını karşılaştırmak amacıyla Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Çalışma kapsamında kullanılan ölçekler arasında bir ilişkinin var olup olmadığını test etmek için Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Çalışmamız kapsamında oluşturmuş olduğumuz veri toplama araçları tüm il halk kütüphanelerine çalışan kütüphanecilere uygulanmıştır. Veri toplama aracı elektronik ve basılı olmak üzere iki şekilde 01 Ekim 2022 ile 01 Kasım 2022 tarihleri arasında uygulanarak toplanmıştır.

Elektronik posta yolu ile veriler gönderilmiştir. Anket verileri Türkiye sınırları içerisindeki tüm il halk kütüphanelerine gönderilmiştir. Elektronik olarak uygulanan veri toplama araçlarında Microsoft 365 Forms uygulamasından yararlanılmıştır. Veri toplama aracı basılı olarak çoğaltılmış ve elektronik olarak cevaplamayan kütüphanecilere elden uygulanmıştır. Anketlerin doldurulma süresinin 8-10 dk. arasında sürmüş olduğu tespit edilmiştir.

3.5. Katılımcı Grup

01 Ekim 2022 ile 01 Kasım 2022 tarihleri arasında 264 adet veri toplama aracının geri dönmüş olduğu belirlenmiştir. Ankete tutarlı olarak cevap vermeyenler, pandemi döneminde halk kütüphanesinde kütüphaneci olarak çalışmayanlar ve mezuniyetleri "Bilgi ve Belge Yönetimi" Bölümlerinden olmamasına rağmen "kütüphaneci" statüsü ile anketi cevaplayanlar çalışmaya dâhil edilmemiştir. İlgili anketler veri gurubundan çıkartıldığında toplam 220 adet kütüphaneci tarafından cevaplanan anket üzerinden çalışma yürütülmüştür. Çalışmanın evrenini Türkiye sınırları içinde bulunan halk kütüphanelerinde çalışan kütüphaneciler oluşturmaktadır. TÜİK 2021 verilerine göre Türkiye sınırları içinde toplamda 1250 adet halk kütüphanesi bulunmaktadır (TÜİK, 2022). Çalışma kapsamında verilerin toplandığı dönemde halk kütüphanelerinde çalışan kütüphaneci sayısı KYGM'den alınan bilgiye göre 963'tür. Bu sayı göz önünde bulundurulduğunda; evren büyüklükleri için tahmini örneklem büyüklüğü Tablo 3.4'de verilmiştir.

Tablo 3.4: Örneklem Hata Payına Göre Alınabilecek Örneklem Büyüklüğünü (Erdoğan, Yazıcıoğlu, 2004).

Evren Büyüklüğü	0.03 örnekleme hatası (d)			0.05 örnekleme hatası (d)			0.10 örnekleme hatası (d)		
	P=0.5 q 0.5	P=0.8 q=0.2	P=0.3 q=0.7	P =0.5 q =0.5	P=0.8 q=0.2	P=0.3 q=0.7	P =0.5 q =0.5	P=0.8 q=0.2	P =0.3 q =0.7
100	92	87	90	80	71	77	49	38	45
500	341	289	321	217	165	196	81	55	70
750	441	358	409	254	185	226	85	57	73
1.000	516	406	473	278	198	244	88	58	75
2.500	748	537	660	333	224	286	93	60	78
5.000	880	601	760	357	234	303	94	61	79
10.000	964	639	823	370	240	313	95	61	80
25.000	1023	665	865	378	244	319	96	61	80
50.000	1045	674	881	381	245	321	96	61	81
100.000	1056	678	888	383	245	322	96	61	81
1.000.000	1066	682	896	384	246	323	96	61	81

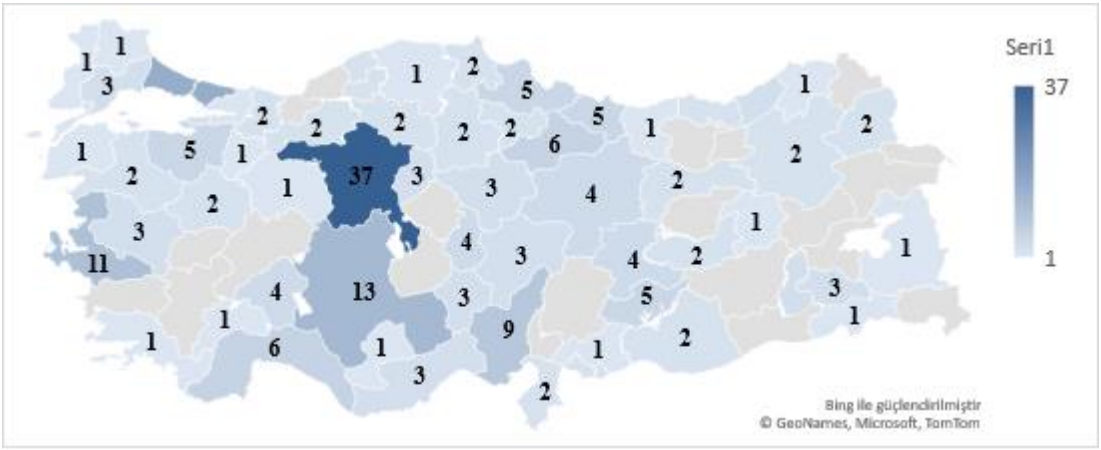
100 milyon	1067	683	896	384	246	323	96	61	81
P = gerçekleşme olasılığı					q = gerçekleşmeme olasılığı				

Bu noktada çalışmaya katılan 220 kişi ile %95 güven oranı, %5,81'lik hata payı ile örneklemin evreni temsil yeteneği bulunduğu tespit edilmiştir.

Örneklemin seçiminde basit rastgele örnekleme tekniği kullanılmıştır. Basit tesadüfi örneklemede denilen rasgele örneklemde evrendeki her ögenin örneklem içinde olmasında eşit bir ihtimal bulunmaktadır. Bu örneklemin kullanılabilmesi için örneklemin tüm ögelerini içeren bir liste içinde olması gerekmektedir. Daha sonra arşırmacı listede bulunan ögelere rasgele sayılar vererek veya bilgisayar programı kullanarak seçer ve kullanır (Baltacı, 2018).

Örneklemin dağılımı Türkiye haritası üzerinde verilmiştir. Anketi cevaplayan kütüphanecilerin illere göre dağılımı aşağıda verilmiştir.

Şekil 3.1: Örneklemin illere göre dağılımı

Kütüphaneciler tarafından uygulanan veri toplama aracının illere göre dağılımı Şekil 3.1 'de sunulmuştur. Şekil 3.1'de; veri toplama aracına hiç geri dönüş sağlanmayan iller gri renk ile gösterilmiştir. Çalışmaya 62 ilden katkı verildiği görülmektedir.

Çalışmaya katılımın yoğunluğuna göre iller açık mavi renkten koyu mavi renge doğru vurgulanmış olduğu görülmektedir. Şekil 3.1 incelendiğinde çalışmaya katkı veren kütüphanecilerin 37 katılım ile Ankara, 16 katılım ile İstanbul, 13 katılım ile Konya ve 11 katılımcı ile İzmir illerinden sağlanmış olduğu görülmektedir. Çalışmaya 62 ilden 220 katılım sağlanmıştır.

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünden uygulanan ölçekler ve kişisel bilgi formları dâhilinde Türkiye geneli halk kütüphanecilerinden elde edilen bulgular tablolar halinde sunularak açıklanmıştır.

4.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri ve Frekans Dağılımları

Araştırmaya katılan kütüphanecilerin yaş, medeni hal, eğitim durumu, mesleki kıdemlerinin cinsiyetlerine göre dağılımları Tablo 4.1 ‘de verilmektedir.

Tablo 4.1: Kütüphanecilerin cinsiyetlerine göre yaş, medeni hal, eğitim durumu, mesleki kıdem dağılımları

		Erkek		**Kadın**		**Toplam**
		F	**%**	**f**	**%**	
Medeni hal	Bekâr	18	22,5	56	40	74
	Evli	62	77,5	84	60	146
	Toplam	**80**	**100**	**220**	**100**	**220**
Eğitim durumu	Lisans	71	88,75	120	85,71	191
	Yüksek Lisans (Alan)	3	3,75	5	3,57	8
	Yüksek Lisans (Alan dışı)	3	3,75	3	2,14	6
	Yüksek Lisans Öğrenci	2	2,5	12	8,57	14
	Doktora Öğrenci (Alan)	1	1,25		0,0	1
	Toplam	**80**	**100**	**140**	**100**	**220**
Yaş	26-30 yaş	25	31,25	74	61,67	99
	31-35 yaş	9	11,25	34	28,33	43

	36-40 yaş	8	10	3	2,50	11
	41-45 yaş	14	17,5	8	6,67	22
	46- 50 yaş	9	11,25	5	4,17	14
	51-55 yaş	9	11,25	10	8,33	19
	56-60 yaş	3	3,75	6	5,00	9
	61-65 yaş	3	3,75	0	0,00	3
	Toplam	**80**	**100**	**140**	**100**	**220**
Kıdem	1-10 yıl	38	47,5	106	75,72	144
	11-20 yıl	20	25	17	12,14	37
	21 Yıl ve üzeri	22	27,5	17	12,14	39
	Toplam	**80**	**100**	**140**	**100**	**220**

Çalışmaya katılanların cinsiyet bilgileri incelendiğinde çalışmaya toplamda 220 kütüphanecinin katıldığını, katılımcıların 140'ının kadın, 80'inin erkek olduğu tespit edilmiştir. Başka bir ifade ile katılımcıların %63,6'ı kadın, %36,3 ü erkektir. Yine aynı tabloda çalışmaya katılanların medeni durumları raporlanmıştır. Örneklem içinde bulunan, 140 kadın katılımcının 84'ünün evli, 56'sının bekâr olduğu, 80 erkek katılımcının 62'si evli, 18'inin bekâr olduğu görülmektedir. Başka bir ifade ile kadın katılımcının %60' ı evli, %40'ı bekâr ve erkek katılımcının %77,5'i evli, %22,5'i bekâr olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmaya katılanların yaş aralığına göre dağılımları incelendiğinde, yaş aralığı 26-30 olan 99 katılımcı olduğu, 99 katılımcının tüm katılımcıların %45'ini oluşturduğu görülmektedir. Bunu takip eden yaş aralığı 31-35 olan 43 katılımcının tüm katılımcıların %19,54'ünü oluşturduğu, 36-40 yaş aralığında 11 katılımcı bulunarak tüm katılımcıların %5'ini oluşturduğu, 41-45 yaş aralığında 22 katılımcı bulunarak ve tüm katılımcıların %10'unu oluşturduğu, yaş aralığı 46-50 olan 14 katılımcı tüm katılımcıların %6,36'sını oluşturduğu, 51-55 yaş aralığında ise 19 katılımcı bulunarak toplam katılımcıların %8,63'ünü oluşturduğu, yaş aralığı 56-60 olan

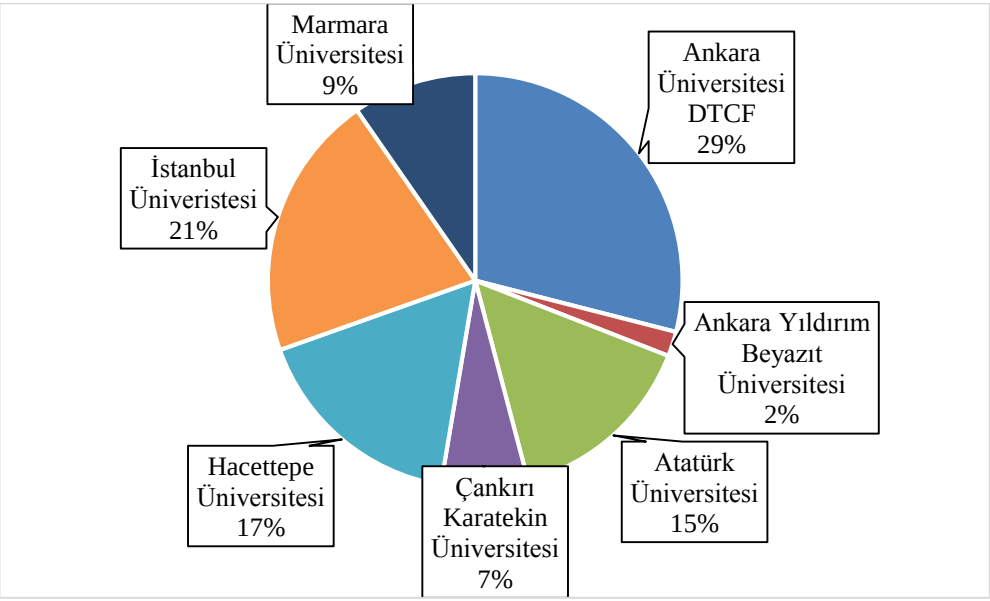
katılımcıların tüm katılımcıların %4,09'unu oluşturduğu, son olarak 61-65 yaş aralığında olan 3 katılımcını tüm katılımcıların %1,36'sını oluşturduğu görülmektedir.

Çalışmaya katılanların mesleki kıdemleri incelendiğinde; mesleki kıdemi 1-10 yıl aralığında olan katılımcıların 144 kütüphaneciden oluştuğu, ilgili kütüphanecilerin tüm katılımcıların %65,45'ini oluşturduğu görülmektedir. Mesleki kıdemi 11-20 yıl aralığında olan katılımcıların 37 kütüphaneciden oluştuğu ve ilgili kütüphanecilerin tüm katılımcıların %16,81'ini oluşturmaktadır. Son olarak 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip katılımcıların 39 kütüphaneciden oluşarak tüm katılımcıların %17,72'sini oluşturduğu görülmektedir.

Çalışmaya katılanların mezuniyet durumları göre dağılımları incelendiğinde; lisans eğitimine sahip 191 katılımcı bulunmaktadır. Bunların 120'sini kadın, 71'i erkek katılımcı oluşturmaktadır. Yüksek lisans (diğer alanlar) mezunu toplamda 6 katılımcı bulunarak bunların 3'ünü kadın, 3'ünü erkek katılımcı oluşturmaktadır. Yine Yüksek lisans (Bilgi ve Belge Yönetimi alanında) mezunu katılımcının 5'ikadın ve 3'ü erkek olmak üzere toplamda 8 katılımcı oluşturmaktadır. Hâlihazırda yüksek lisans eğitimi devam eden toplamda 14 katılımcı bulunmakta ve bunlarında 12'sini kadın ve 2'sini erkek katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcılardan doktora öğrenimi devam eden bir erkek katılımcı bulunmakta ve doktorasını tamamlayan katılımcı bulunmamaktadır.

Çalışmaya katılan 220 kütüphanecilerin mezun oldukları üniversitelere göre dağılımları incelenmiştir. Şekil 4.1'de kütüphanecilerin mezun oldukları üniversitelere göre dağılımları verilmektedir.

Şekil 4.1: Kütüphanecilerin mezun oldukları üniversitelere göre dağılımları

Çalışmanın katılanların mezun oldukları üniversiteye göre dağılımları incelendiğinde birinci olarak %29 ile Ankara Üniversitesi DTCF, ikinci olarak %21 ile İstanbul Üniversitesi, üçüncü olarak %17 ile Hacettepe Üniversitesi, dördüncü olarak %15 ile Atatürk Üniversitesi, beşinci olarak %9 ile Marmara Üniversitesi, altıncı olarak %7 ile Çankırı Karatekin Üniversitesi ve son olarak %2 ile Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi oluşturmaktadır.

Çalışmaya katılan kütüphanecilerin çalıştıkları yere göre dağılımları ile birlikte pandemi dönemi kütüphanecilik mesleğini yapıp yapmadıklarına ilişkin bilgiler Tablo 4.2'de sunulmaktadır.

Tablo 4.2:Kütüphanecilerin pandemi dönemi çalıştıkları kütüphane türüne göre dağılımları.

Pandemi dönemi		**Erkek**		**Kadın**		**Toplam**
		F	**%**	**f**	**%**	
Aktif çalışma	Evet	80	100	140	100	220
	Hayır	0	0	0	0	0

	Toplam	**80**	**100**	**140**	**100**	**220**
Çalışma yeri	Halk Kütüphanesi	80	100	140	100	220
	Toplam	**80**	**100**	**140**	**100**	**220**

Tablo 4.2'de belirtilmiş olduğu gibi çalışmaya katılan kütüphanecilerin tümü pandemi döneminde aktif olarak kütüphanecilik yapmış kişilerdir. Katılımcıların tümü pandemi döneminde halk kütüphanesinde çalışmakta olduğunu beyan etmiştir.

4.2. Kütüphanecilerin Pandemi Dönemi Tükenmişlik düzeylerine ilişkin Betimleyici İstatistiksel Analiz

Çalışma kapsamında kütüphanecilere Maslach Tükenmişlik Ölçeğine uygulanmış ve kütüphanecilerin Pandemi dönemi içerisindeki duygu durumlarını düşünerek sorulara cevap vermeleri istenmişti. Kütüphanecilerin ilgili ifadelere verdikleri yanıtlar Maslach Tükenmişlik Ölçeğinin; Duygusal Tükenme, Duyarsızlaşma ve kişisel başarı boyutlarına göre incelenmiştir. Tablo 4.3'da kütüphanecilerin tükenmişlik düzeylerine ilişkin betimleyici istatistiksel analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.3: Kütüphanecilerin tükenmişlik düzeylerine ilişkin betimsel sonuçlar

	N	Min.	Max	Ort	s.s.
Duygusal Tükenme	220	9,00	41	19,5899	7,31136
Duyarsızlaşma	220	5,00	22,00	8,7454	3,79412
Kişisel Başarı	220	8,00	40,00	27,7523	5,20927

Tablo 4.3'de görülmüş olduğu üzere Maslach Tükenmişlik Ölçeğinin duygusal tükenme, duyarsızlaşma, kişisel başarı alt boyutları ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Kütüphanecilerin cevaplarından elde edilen puanlar değerlendirildiğinde, ölçeğin duygusal tükenme boyutundan alınan puan ortalamasının 19,59 olduğu

görülmektedir. Maslach tükenmişlik ölçeği puanlama anahtarına bakıldığında ilgili ortalamanın orta düzey duygusal tükenmişlik düzeyinde kabul edildiği görülmektedir. Ölçeğin duyarsızlaşma alt boyutundaki maddeleri incelendiğinde ilgili alandan alınan ortalama puanın 8,75 olduğu görülmektedir. Yine Maslach Tükenmişlik Ölçeği puanlama anahtarına bakıldığında, ilgili ortalamanın yine orta düzey duyarsızlaşma boyutunda kabul edildiği görülmektedir. Kütüphanecilerin ölçeğin kişisel başarı düzeyini ölçen maddelerinden aldıkları ortalama puanın 27,75 olduğu görülmektedir. Maslach Tükenmişlik Ölçeği puanlama anahtarı ilgili puanın yüksek düzey kişisel başarı puanını işaret etmekte olduğu görülmektedir.

Alınan sonuçlar değerlendirildiğinde; meslek hayatında taleplere cevap verebilme düzeyi veya mesleği tarafından yüklenilmiş olma duygusu derecelendirildiğinde; kütüphanecilerin pandemi dönemi boyunca orta düzey duygusal tükenmişlik yaşamış oldukları tespit edilmiştir.

Ölçeğin duyarsızlaşma alt boyutu; kişinin hizmet verdiği kişilere karşı duygudan yoksun bir şekilde aşağılayıcı ve umursamaz davranışlarını veya kişileri görmezden gelmesini açıklamaktadır. Alınan puanlar değerlendirildiğinde kütüphanecilerin pandemi dönemi boyunca orta düzey duyarsızlık yaşamış oldukları belirlenmiştir. Kişisel başarı alt boyutundan alınan puanlar, duyarsızlaşma ve duygusal tükenmişlik boyutundan alınan puanlardan daha farklıdır. Kütüphanecilerin pandemi dönemi boyunca yüksek düzey kişisel başarı duygusu yaşamış oldukları tespit edilmiştir. Daha önce de açıklanmış olduğu gibi kişisel başarı boyutu kişinin mesleğinde kendini başarılı bulması, karşılaştığı taleplere yeterli dönütler vermesi olarak tanımlanmaktadır.

Maslach Tükenmişlik Envanteri Duygusal tükenme alt boyutunda katılımcılara yönlendirilen ifadelere verilen katılım düzeylerine ilişkin cevap ortalamaları Tablo 4.4'de sunulmaktadır.

Tablo 4.4: Kütüphanecilerin duygusal tükenme alt boyutuna ilişkin sonuçlar

Maddeler	Ort.
Pandemi döneminde çalışırken kendimi, kütüphanecilik mesleğinde duygusal olarak uzaklaşmış hissediyordum.	2,5136
Pandemi döneminde çalışırken kendimi, işgününün sonunda bitkin hissediyordum.	1,5545
Pandemi döneminde çalışırken, sabah kalkıp yeni bir işgününe başlamak için kendimi yorgun hissediyordum.	1,5591
Pandemi döneminde çalışırken, kullanıcılarla ilgilenmek benim için gerçekten bir gerginlikti.	1,2864
Pandemi döneminde çalışırken, yaptığım işin beni tükettiğini hissediyordum.	1,0138
Pandemi döneminde mesleğimin beni hayal kırıklığına uğrattığını düşündüm.	,7182
Pandemi döneminde, diğer iş alanlarına göre, kütüphanelerde iş yükünün fazla olduğunu düşündüm.	1,1227
Pandemi döneminde kullanıcılarla uğraşıyor olmak bende çok fazla strese neden oldu.	1,1955
Pandemi döneminde, kütüphaneciliğe daha fazla dayanamayacakmışım gibi hissettim.	,6409

Tablo 4.4 incelendiğinde kütüphanecilerin duygusal tükenme alt boyutuna ilişkin en yüksek ortalamanın 'Pandemi döneminde çalışırken kendimi, kütüphanecilik mesleğinde duygusal olarak uzaklaşmış hissediyordum.' ifadesine verilmiş olduğu görülmektedir. Bu ifade için ortalama puan 2,5136'dır. Başka bir ifade ile bu soruya genel olarak "bazen" ve "çoğu zaman" olarak kütüphanecilerin katılım gösterdiği görülmektedir. Cevap ortalaması en düşük olan ifadenin 0,6409 ortalaması ile 'Pandemi döneminde, kütüphaneciliğe daha fazla dayanamayacakmışım gibi hissettim.' ifadesidir. Bu ifadeyi 0,7182 ortalama ile 'Pandemi döneminde mesleğimin beni hayal kırıklığına uğrattığını düşündüm.' ifadesi gelmektedir. Başka

bir ifade ile bu sorulara genel olarak "hiçbir zaman" ve "nadiren" olarak kütüphanecilerin katılım sağladığı görülmektedir.

Maslach Tükenmişlik Envanteri Duyarsızlaşma alt boyutunda katılımcılara yönlendirilen ifadelere verilen katılım düzeylerine ilişkin cevap ortalamaları Tablo 4.5'de sunulmaktadır.

Tablo 4.5: Kütüphanecilerin duyarsızlaşma alt boyutuna ilişkin sonuçlar

Maddeler	**Ort.**
Pandemi döneminde kullanıcılar ile empati yapabildim.	2,8318
Pandemi döneminde çalışırken, kullanıcıların sorunlarıyla etkili bir şekilde ilgilendim.	3,0136
Pandemi döneminde çalışırken, kütüphaneci olarak kullanıcıların yaşamlarını olumlu yönde etkilediğimi hissediyordum.	2,5682
Pandemi döneminde çalışırken kendimi çok enerjik hissediyordum.	1,7900
Pandemi döneminde kullanıcılara rahat bir çalışma atmosferi kolayca sağlayabildim.	2,5545
Pandemi döneminde, kullanıcılarla yüz yüze gerçekleştirdiğim bir çalışmadan sonra kendimi ferahlamış hissediyordum.	2,3196
Pandemi döneminde kütüphanecilik mesleğinde pek çok başarılı çalışmalar yaptım.	2,0227
Pandemi döneminde, İşimde oluşan duygusal sorunları bir hayli soğukkanlılıkla karşıladım	2,6227

Tablo 4.5 incelendiğinde kütüphanecilerin duyarsızlaşma alt boyutuna ilişkin en yüksek ortalamanın 3,0136 ortalama ile 'Pandemi döneminde çalışırken, kullanıcıların sorunlarıyla etkili bir şekilde ilgilendim.' ve 2,8318 ortalama ile 'Pandemi döneminde kullanıcılar ile empati yapabildim.' ifadelerine verilmiş olduğu görülmektedir. Başka bir ifade ile bu soruya genel olarak "bazen" ve "çoğu zaman" olarak kütüphanecilerin katılım gösterdiği görülmektedir. Cevap ortalaması en düşük

olan ifadenin 1,7900 ortalama ile ‘Pandemi döneminde çalışırken kendimi çok enerjik hissediyordum.’ ifadesidir. Bu ifadeyi 2,0227 ortalama ile ‘Pandemi döneminde kütüphanecilik mesleğinde pek çok başarılı çalışmalar yaptım.’ ifadesi gelmektedir. Başka bir ifade ile bu soruya genel olarak “nadiren” ve “bazen” olarak kütüphanecilerin katılım gösterdiği görülmektedir.

Maslach Tükenmişlik Kişisel Başarı alt boyutunda katılımcılara yönlendirilen ifadelere verilen katılım düzeylerine ilişkin cevap ortalamaları Tablo 4.6’da sunulmaktadır.

Tablo 4.6: Kütüphanecilerin kişisel başarı alt boyutuna ilişkin sonuçlar

Maddeler	**Ort.**
Pandemi döneminde çalışırken, bazı kullanıcılara sanki bir objeymiş gibi davrandığımı hissediyordum.	,7661
Kütüphanecilik mesleğine başladığımdan beri ilk kez pandemi sürecinde kullanıcılara karşı duyarsızlaştım.	,7000
Pandemi döneminin, beni duygusal olarak katılaştırdığını düşünüyorum.	,9087
Pandemi döneminde, bazı kullanıcıların yaşadığı sorunlar gerçekten umurumda olmadı.	,5092
Pandemi döneminde, kullanıcıların bazı problemlerden dolayı beni suçladıklarını hissettim	,8545

Tablo 4.6 incelendiğinde kütüphanecilerin kişisel başarı alt boyutuna ilişkin en yüksek ortalamanın 0,9087 ortalama ile ‘Pandemi döneminin, beni duygusal olarak katılaştırdığını düşünüyorum.’ İfadesine vermiş olduğu görülmektedir. Başka bir ifade ile bu soruya genel olarak “hiçbir zaman” ve “nadiren” olarak kütüphanecilerin katılım gösterdiği görülmektedir. Cevap ortalaması en düşük olan ifadenin 0,5092 ortalama ile ‘Pandemi döneminde, bazı kullanıcıların yaşadığı sorunlar gerçekten umurumda olmadı.’ ifadesidir. Başka bir ifade ile bu soruya “hiçbir zaman” olarak kütüphanecilerin katılım gösterdiği görülmektedir.

4.2.1. Kütüphanecilerin Tükenmişlik Alt Boyutlarının Mesleki Kıdem Değişkenine Göre İncelenmesi

Bu başlık altında kütüphanecilerin Maslach Tükenmişlik Ölçeğine vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda kütüphanecilerin mesleki kıdem değişkenlerine göre duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutları incelenecektir. İlk olarak kütüphanecilerin kıdem değişkenine göre Maslach Tükenmişlik Ölçeği, duygusal tükenme alt boyutu incelenmiştir. Mesleki kıdem değişkenine göre kütüphanecilerin duygusal tükenmişlik seviyesinde anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespit edilmesi için Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır. Tablo 4.7'de mesleki kıdem ile duygusal tükenme alt boyutuna ilişkin bulgular paylaşılmıştır.

Tablo 4.7: Mesleki Kıdem ile duygusal tükenme alt boyutuna ilişkin bulgular

Duygusal Tükenme Alt Boyutu					
Gruplar	**N**	**SO**	**X^2**	**Sd**	**P**
1-10 yıl	143	113,24			
11-20 yıl	37	105,31	2,157	2	0,340
21 yıl ve üzeri	39	97,18			

Tablo 4.7 incelendiğinde mesleki kıdem değişkenine göre kütüphanecilerin duygusal tükenme alt boyutunda 1-10 yıl, 11-20 yıl ve 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip kütüphaneciler arasında duygusal tükenmişlik bakımından bir farklılık görülmediği saptanmıştır ($p=0,340$, $p > 0,05$). Ancak üç farklı mesleki kıdem aralığının sıralar ortalamasına bakıldığında değerlerin birbirine yakın olmadığı görülmektedir. 1-10 yıllık mesleki kıdeme sahip kütüphanecilerin duygusal tükenme sıralar ortalamasının 113,24 puanla, 11-20 yıl ve 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip olan kütüphanecilerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4.8: Mesleki Kıdem ile duyarsızlaşma alt boyutuna ilişkin bulgular

Duyarsızlaşma Alt Boyutu					
Gruplar	**N**	**SO**	**X^2**	**Sd**	**P**
1-10 yıl	143	109,85			
11-20 yıl	37	108,76	0,338	2	0,844
21 yıl ve üzeri	39	103,36			

Tablo 4.8 incelendiğinde mesleki kıdem değişkenine göre kütüphanecilerin duyarsızlaşma alt boyutunda 1-10 yıl, 11-20 yıl ve 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip kütüphaneciler arasında duyarsızlaşma bakımından bir farklılık görülmediği saptanmıştır (p=0,844, p >0,05). Mesleki kıdeme göre grupların sıra ortalamasının birbirine yakın değerler aldığı görülmektedir.

Tablo 4.9: Mesleki Kıdem ile kişisel başarı alt boyutuna ilişkin bulgular

Kişisel Başarı Alt Boyutu					
Gruplar	**N**	**SO**	**X^2**	**sd**	**P**
1-10 yıl	143	113,95			
11-20 yıl	37	102,43	2,111	2	0,348
21 yıl ve üzeri	39	99,64			

Tablo 4.9 incelendiğinde mesleki kıdem değişkenine göre kütüphanecilerin kişisel başarı alt boyutunda 1-10 yıl, 11-20 yıl ve 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip kütüphaneciler arasında kişisel başarı bakımından bir farklılık görülmediği saptanmıştır (p=0,348, p >0,05). Kişisel başarı alt boyutuna göre grupların sıralar ortalaması incelendiğinde, 113,95'lik sıralar ortalaması puanı ile kendisini başarılı olarak ifade eden grubun 1-10 yıl arası mesleki kıdeme sahip olan kütüphaneciler olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla 11-20 yıl ve 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip kütüphaneciler izlemektedir.

4.2.2. Kütüphanecilerin Tükenmişlik Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

Bu başlık altında kütüphanecilerin Maslach Tükenmişlik Ölçeğine vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda kütüphanecilerin cinsiyet değişkenine göre duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutları incelenmiştir. İlgili değişkene göre kütüphanecilerin duygusal tükenmişlik, duyarsızlaşma ve kişisel başarı düzeylerindeki farklılığın tespit edilmesi için Mann Whitney U testinden yapılmıştır. Kütüphanecilerin cinsiyetlerine göre duygusal tükenme alt boyutuna ilişkin bulgular Tablo 4.10'da verilmiştir.

Tablo 4.10: Cinsiyet ile duygusal tükenme alt boyutuna ilişkin bulgular

Duygusal Tükenme Alt Boyutu						
Gruplar	**N**	**ST**	**SO**	**U**	**Z**	**P**
Erkek	80	7799,50	98,73	4639,500	-1,825	,068
Kadın	140	15853,50	114,88			

Tablo 4.10 incelendiğinde kütüphanecilerin duygusal tükenme alt boyutunda cinsiyet değişkenine göre bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p<0,05$, $p=0,068$). Ancak kütüphanecilerin duygusal tükenme alt boyutunda kendilerine sunulan ifadelere verdikleri cevapların sıralar ortalaması değerlendirildiğinde kadın kütüphanecilerin erkek kütüphanecilere göre duygusal olarak daha tükenmiş olduğu görülmektedir.

Kütüphanecilerin cinsiyetlerine göre duyarsızlaşma alt boyutuna ilişkin bulgular Tablo 4.11'de verilmiştir.

Tablo 4.11: Cinsiyet ile duyarsızlaşma alt boyutuna ilişkin bulgular

Duyarsızlaşma Alt Boyutu						
Gruplar	**N**	**ST**	**SO**	**U**	**Z**	**P**
Erkek	80	8397,00	109,05	5309,000	-0,098	0,922
Kadın	140	15039,00	108,19			

Tablo 4.11 incelendiğinde kütüphanecilerin duyarsızlaşma alt boyutunda cinsiyet değişkenine göre bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir (p<0,05, p=0,922).

Kütüphanecilerin cinsiyetlerine göre kişisel başarı alt boyutuna ilişkin bulgular Tablo 4.12'de verilmiştir.

Tablo 4.12: Cinsiyet ile kişisel başarı alt boyutuna ilişkin bulgular

Kişisel Başarı Alt Boyutu						
Gruplar	**N**	**ST**	**SO**	**U**	**Z**	**p**
Erkek	80	8914,00	112,84	5227,000	-0,590	0,555
Kadın	140	14957,00	107,60			

Tablo 4.12 incelendiğinde kütüphanecilerin kişisel başarı alt boyutunda cinsiyet değişkenine göre bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir (p<0,05, p=0,555).

4.2.3. Kütüphanecilerin Tükenmişlik Alt Boyutlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre İncelenmesi

Bu başlık altında kütüphanecilerin Maslach Tükenmişlik Ölçeğine vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda kütüphanecilerin eğitim durumu değişkenine göre duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutları incelenecektir.

Çalışmaya katılan 220 kütüphaneciden 29'unun lisansüstü eğitime devam etmiş olduğu görülmektedir. Lisansüstü eğitime devam eden 14 kütüphanecinin kütüphanecilik ve bilgi bilimi alanında halen yüksek lisans öğrencisi olduğu, 6 kütüphanecinin alan dışı farklı disiplinlerde yüksek lisans diploması aldığı, 8 kütüphanecinin kütüphanecilik ve bilgi bilimi alanında yüksek lisans diploması aldığı ve 1 kütüphanecinin halen kütüphanecilik ve bilgi bilimi alanında doktora öğrencisi olduğu tespit edilmiştir. Görüldüğü üzere örneklem içinde farklı statülerde az sayıda lisansüstü öğrenim gören kütüphaneci mevcuttur. Bu nedenle kütüphanecilerin tükenmişlik alt boyutlarının eğitim durumu değişkenine göre incelenmesi yapılırken

lisans mezunu olanlar ve lisansüstü öğrenim görenler arasında değerlendirme yapılmıştır.

İlk olarak kütüphanecilerin eğitim durumlarına göre Maslach Tükenmişlik Ölçeğinin duygusal tükenme alt boyutu incelenmiştir. Eğitim durumu değişkenine göre kütüphanecilerin duygusal tükenmişlik seviyesinde anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespit edilmesi için Mann Whitney U testinden yararlanılmıştır. Kütüphanecilerin eğitim durumu değişkenine göre duygusal tükenmişliğine ilişkin bulgular Tablo 4.13'da sunulmaktadır.

Tablo 4.13: Eğitim durumu ile duygusal tükenme alt boyutuna ilişkin bulgular

Duygusal Tükenme Alt Boyutu						
Gruplar	**N**	**ST**	**SO**	**U**	**Z**	**P**
Lisans eğitimi	191	19451,50	103,47	1685,500	-3,310	0,001
Lisansüstü eğitim	29	4201,50	144,88			

Tablo 4.13'de Kütüphanecilerin eğitim durumu değişkenine göre duygusal tükenmişliğine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Kütüphanecilerin eğitim durumlarına göre duygusal tükenmişliklerinin farklılaştığı tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bir diğer ifade ile pandemi dönemindeki duygu durumları incelendiğinde, lisansüstü eğitim alan kütüphanecilerin, lisans eğitimini almış olan kütüphanecilere göre duygusal olarak tükenmişlik düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.
Kütüphanecilerin eğitim durumu değişkenine göre duyarsızlaşma tükenmişliğine ilişkin bulgular Tablo 4.14'de sunulmaktadır.

Tablo 4.14:Eğitim durumu ile duyarsızlaşma alt boyutuna ilişkin bulgular

Duyarsızlaşma Alt Boyutu						
Gruplar	**N**	**ST**	**SO**	**U**	**Z**	**P**
Lisans eğitimi	191	19553,50	104,56	1975,500	-2,378	0,017
Lisansüstü eğitim	29	3882,50	133,88			

Tablo 4.14'de Kütüphanecilerin eğitim durumu değişkenine göre duyarsızlaşma alt boyutuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Kütüphanecilerin eğitim durumlarına göre duyarsızlaşmalarının farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$,). Kütüphanecilerin duyarsızlaşma alt boyutundaki ifadelere verdikleri cevapların sıralar ortalaması değerlendirildiğinde lisans eğitimi (104,56) alan kütüphanecilerin duyarsızlaşma hislerinin lisansüstü eğitim (133,88) alanlardan daha düşük olduğu görülmektedir. Bir diğer ifade ile pandemi dönemindeki duygu durumları incelendiğinde, lisansüstü eğitim alan kütüphanecilerin, lisans eğitimini almış olan kütüphanecilere göre duyarsızlaşma düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kütüphanecilerin eğitim durumu değişkenine göre kişisel başarılarına ilişkin bulgular Tablo 4.15'te sunulmaktadır.

Tablo 4.15: Eğitim durumu ile kişisel başarı alt boyutuna ilişkin bulgular

Kişisel başarı Alt Boyutu						
Gruplar	**N**	**ST**	**SO**	**U**	**Z**	**P**
Lisans eğitimi	191	21188,00	112,11	2248,000	-1,560	0,119
Lisansüstü eğitim	29	2683,00	92,52			

Tablo 4.15'te Kütüphanecilerin eğitim durumu değişkenine göre kişisel başarı alt boyutuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Kütüphanecilerin eğitim durumlarına göre kişisel başarılarının farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$, $p=0,119$). Ancak kütüphanecilerin kişisel başarı alt boyutundaki ifadelere verdikleri cevapların sıralar ortalaması değerlendirildiğinde lisans eğitimi (112,11) alan kütüphanecilerin kişisel başarı hislerinin lisansüstü eğitim (92,52) alanlardan daha büyük olduğu görülmektedir.

4.2.4 Kütüphanecilerin Tükenmişlik Düzeyleri, Duygusal Tükenme, Duyarsızlaşma ve Kişisel Başarı Alt Boyutlarında Korelasyonun İncelenmesi

Çalışma kapsamında kütüphanecilerin tükenmişlik düzeyleri duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.16'de verilmiştir.

Tablo 4.16: Kütüphanecilerin tükenmişlik düzeyleri arasındaki korelasyona ait bulgular

Tükenmişlik Düzeyleri		R	N	P
Duygusal Tükenme	Duyarsızlaşma	0,672	220	0,000
	Kişisel Başarı	-0,453	220	0,000
Duyarsızlaşma	Duygusal Tükenme	0,672	220	0,000
	Kişisel Başarı	-0,455	220	0,000
Kişisel Başarı	Duygusal Tükenme	-0,453	220	0,000
	Duyarsızlaşma	-0,455	220	0,000

Tablo 4.16 incelendiğinde; kütüphanecilerin tükenmişlik düzeyleri "duygusal tükenme" alt boyutu ile "duyarsızlaşma" alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,05$; $r=0,672$). Bu ilişki arasında raporlanan korelasyon katsayısına bakıldığında (0,672) kütüphanecilerin duygusal tükenmeleri ile duyarsızlaşmaları arasında orta düzey bir ilişki olduğundan söz edebiliriz. Kütüphanecilerin tükenmişlik düzeyleri "duygusal tükenme" alt boyutu ile "kişisel başarı" alt boyutu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,05$; $r=-0,453$). Bu ilişki arasında raporlanan korelasyon katsayısına bakıldığında (-0,453) kütüphanecilerin duygusal tükenmeleri ile kişisel başarı düzeyleri arasında zayıf düzey bir ilişki olduğundan söz edebiliriz.

Kütüphanecilerin tükenmişlik düzeyleri "duyarsızlaşma" alt boyutu ile "kişisel başarı" alt boyutu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,05$; $r=-0,455$). Bu ilişki arasında raporlanan korelasyon katsayısına bakıldığında (-0,455) kütüphanecilerin duygusal tükenmeleri ile kişisel başarı düzeyleri arasında zayıf düzey bir ilişki olduğundan söz edebiliriz.

4.3. Kütüphanecilerin Pandemi Dönemi Zaman Algılarına ilişkin Betimleyici İstatistiksel Analiz

Çalışma kapsamında kütüphanecilere Zimbardo Zaman Algısı Envanteri, Şimdiki hazcı alt boyutu uygulanmış ve kütüphanecilerin pandemi dönemi içerisindeki duygu

durumlarını düşünerek sorulara cevap vermeleri istenmişti. Kütüphanecilerin ilgili ifadelere verdikleri yanıtlar Zimbardo Zaman Algısı Envanteri, Şimdiki hazcı alt boyutuna göre incelenmiştir. Tablo 4.17'de kütüphanecilerin zaman algılarına ilişkin betimleyici istatistiksel analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.17: Kütüphanecilerin zaman algılarına ilişkin betimsel sonuçlar

	N	**Min.**	**Max**	**Ort**	**s.s.**
Zaman Algısı ***Şimdiki Hazcı alt boyutu***	220	29	74	56,8186	7,75197

Çalışmaya katılan 220 kütüphaneciye Zimbardo Zaman Algısı Envanteri Şimdiki hazcı alt boyutunda bulunan 15 maddeye katılım dereceleri araştırılmıştır. Tablo 4.17'de görüldüğü üzere katılımcı kütüphanecilerin kendilerine yönlendirilen 15 ifade üzerinden minimum 29 maksimum 74 puan aldığı görülmektedir. Şimdiki hazcı alt boyutu tüm ifadelere verilen cevap ortalamasının 56,81 olduğu görülmektedir. Zimbardo Zaman Algısı Envanteri Şimdiki hazcı alt boyutunda bulunan 15 maddeye katılımcıların verdikleri cevap ortalamaları her bir ifade için ayrı ayrı değerlendirilerek Tablo 4.18 üzerinde sunulmuştur.

Zimbardo Zaman Algısı şimdiki hazcı alt boyutunda katılımcılara yönlendirilen ifadelere verilen katılım düzeylerine ilişkin betimsel cevap ortalamaları Tablo 4.18'de sunulmaktadır.

Tablo 4.18: Kütüphanecilerin şimdiki zaman hazcı sorularına ilişkin betimsel sonuçlar

Maddeler	**Ort.**
Kişinin, arkadaşlarıyla eğlenmek üzere bir araya gelmesinin, yaşamdaki en keyifli olaylardan birisi olduğuna inanıyorum.	4,3364
İçimden geldiği gibi davranırım.	4,1101
Sevdiğim bir müziği dinlerken zamanın farkına varmam.	3,8636
Yaşamımı olabildiğince dolu dolu ve günü gününe yaşamaya çalışırım.	3,9773
Mümkün olsaydı her günümü sanki son günümmüş gibi yaşardım.	4,0227
Kararlarımı, o an kafama estiği gibi alırım.	2,8493

Yaşamıma heyecan katmak çok önemlidir.	4,1227
Yaptığın işten keyif almanın işin zamanında bitirilmesinden daha önemli olduğunu düşünüyorum.	4,0545
Bir karar vermeden önce, artılarla eksileri tartarım.	4,3273
Yaşamın nereye gittiğine odaklanmaktansa yaşam yolculuğunun kendisinin tadını çıkarmak benim için daha önemlidir.	3,8364
Yaşamıma heyecan katmak için risk alırım.	3,3773
Aklımın sesinden çok, kalbimin sesini dinlerim.	3,4110
Anın heyecanıyla sürüklenir giderim.	3,0502
Davranışlarını tahmin edebildiğim arkadaşlardan çok, anlık ve içten geldiği gibi davranan arkadaşları tercih ederim.	3,7273
Yakın ilişkilerimin tutkulu olmasını isterim.	3,6909

Tablo 4.18'de kütüphanecilerin şimdiki zaman hazcı sorularına vermiş oldukları cevapların ortalamaları verilmiştir. Tabloda en yüksek puanlar 'Kişinin, arkadaşlarıyla eğlenmek üzere bir araya gelmesinin, yaşamdaki en keyifli olaylardan birisi olduğuna inanıyorum.' ve 'Bir karar vermeden önce, artılarla eksileri tartarım. ifadelerine verilmiştir. Bu ifadelere genel olarak doğru ve çok doğru ifadelerinin kullanıldığı görülmektedir. Bu ifade için ortalama puan sırası ile 4,3364 ve 4,3273 dür. En düşük puan 'Kararlarımı, o an kafama estiği gibi alırım.' sorusuna verilmiştir. Bu soruya genel olarak karasızım ve bazen ifadelerinin kullanıldığı görülmektedir. Bu ifade için ortalama puan 2.8493'dür. Bu ifadeyi takiben düşük olarak değerlendirebileceğimiz diğer ifadeler ise 'Anın heyecanıyla sürüklenir giderim.' ve 'Yaşamıma heyecan katmak için risk alırım.' İfadeleridir. Bu ifadelere genel olarak kararsızım ve doğru ifadelerinin kullanıldığı görülmektedir. Bu ifadelerin ortalama puanları sırası ile 3,0502 ve 3,3773'dür.

4.3.1 Kütüphanecilerin Zaman Algılarının Mesleki Kıdem Değişkenine Göre İncelenmesi

Bu başlık altında Zimbardo Zaman Algısı Envanteri Şimdiki hazcı alt boyutuna göre kütüphanecilerin vermiş oldukları cevaplar mesleki kıdem değişkenine göre duyguları incelenecektir.

Mesleki kıdem değişkenine göre kütüphanecilerin zaman algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespit edilmesi için Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır. Tablo 4.19'da mesleki kıdem ile zaman algısı şimdiki hazcı alt boyutuna ilişkin bulgular paylaşılmıştır.

Tablo 4.19: Mesleki Kıdem ile zaman algısına ilişkin bulgular

	Şimdiki Hazcı Alt Boyutu				
Gruplar	**N**	**SO**	**X^2**	**Sd**	**P**
1-10 yıl	143	117,10			
11-20 yıl	37	101,38	10,314	2	0,006
21 yıl ve üzeri	39	81,86			

Tablo 4.19'da kütüphanecilerin mesleki kıdem değişkenine göre zaman algısı şimdiki hazcı alt boyutuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Kütüphanecilerin mesleki kıdem değişkenine göre zaman algısı şimdiki hazcı alt boyutunda farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$, $p=0,006$). Sıralar ortalamasına bakıldığında, 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip kütüphanecilerin Zaman Algısı Envanteri şimdiki hazcı alt boyutu puanlarının 81,86 ile diğer iki gruptan düşük olduğu görülmektedir.

4.3.2 Kütüphanecilerin Tükenmişlik Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

Bu başlık altında Zimbardo Zaman algısı Envanteri, Şimdiki zaman hazcı alt boyutuna kütüphanecilerin vermiş oldukları cevaplar kütüphanecilerin cinsiyet değişkenine göre incelenmiştir. İlgili değişkene göre kütüphanecilerin zaman algılarında bir farklılık olup olmadığının tespit edilmesi için Mann Whitney U testinden yapılmıştır.

Kütüphanecilerin cinsiyetlerine göre zaman algısı bulguları Tablo 4.20'de verilmiştir.

Tablo 4.20: Cinsiyet ile zaman algısına ilişkin bulgular

Şimdiki Zaman(hazcı)						
Gruplar	**N**	**ST**	**SO**	**U**	**Z**	**P**
Erkek	80	7312,00	93,74	4231,000	-2,540	,011
Kadın	140	15908,00	116,12			

Tablo 4.20'de kütüphanecilerin cinsiyet değişkenine göre zaman algısı şimdiki hazcı alt boyutuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Kütüphanecilerin cinsiyet değişkenine göre zaman algısı şimdiki hazcı alt boyutunda farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$, $p=0,011$). Sıralar ortalamasına bakıldığında, kadın kütüphanecilerin zaman algısı envanteri şimdiki hazcı alt boyutu puanlarının 116,12 ile erkek kütüphanecilerin sıralar ortalamasından yüksek olduğu görülmektedir. Bir diğer ifade ile kadın kütüphanecilerin şimdiki zaman hazcı boyutundaki zaman algıları erkek kütüphanecilere göre farklılık göstermektedir. Kadın kütüphanecilerin erkek meslektaşlarına göre dürtüsel davranışlarının daha ön planda olduğu 'şimdi' yaşayacakları hazzı, 'gelecek'te kazanabilecekleri her türlü başarıdan daha önemli gördükleri ifade edilebilir.

4.3.3 Kütüphanecilerin Tükenmişlik Alt Boyutlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre İncelenmesi

Bu başlık altında Zimbardo Zaman Algısı Envanterine göre kütüphanecilerin vermiş oldukları cevaplar kütüphanecilerin eğitim durumu değişkenine göre incelenmiştir.
Çalışmaya katılan 220 kütüphaneci; lisansüstü eğitimine devam eden ve sadece lisans eğitimini tamamlayanlar olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Zaman algısı, şimdiki zaman hazcı alt boyutu ölçeğinden alınan cevaplar kütüphanecilerin eğitim durumu değişkenine göre değerlendirilmiştir.

Eğitim durumu değişkenine göre kütüphanecilerin zaman algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespit edilmesi için Mann Whitney U testinden yararlanılmıştır. Kütüphanecilerin eğitim durumu değişkenine göre zaman algılarına ilişkin bulgular Tablo 4.21'de sunulmaktadır.

Tablo 4.21: Eğitim durumu ile zaman algısına ilişkin bulgular

Şimdiki Zaman(hazcı)						
Gruplar	**N**	**ST**	**SO**	**U**	**Z**	**p**
Lisans eğitimi	191	20514,00	109,70	2300,00	-1,038	0,299
Lisansüstü eğitim	29	2706,00	96,64			

Tablo 4.21'de kütüphanecilerin eğitim değişkenine göre zaman algısı şimdiki hazcı alt boyutuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Kütüphanecilerin eğitim değişkenine göre zaman algısı şimdiki hazcı alt boyutunda farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p<0,05$, $p=0,299$). Sıralar ortalamasına bakıldığında, sadece lisans eğitimi kütüphanecilerin zaman algısı envanteri şimdiki hazcı alt boyutu puanlarının (109,70) lisansüstü eğitim alan kütüphanecilerin puanlarından yüksek olduğu görülmektedir (96,64).

4.4 Kütüphanecilerin Zaman Algıları ile Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Kütüphanecilerin zaman algıları (şimdiki zaman hazcı alt boyutu) ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.22'de verilmiştir.

Tablo 4.22: Kütüphanecilerin zaman algıları ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkiye ait bulgular

Zaman algısı	**Tükenmişlik Düzeyleri**	**R**	**N**	**P**
Şimdiki Zaman Hazcı	Duygusal Tükenme	0,178	220	0,009

	Duyarsızlaşma	0,81	220	0,231
	Kişisel Başarı	-0,11	220	0,879

Tablo 28 incelendiğinde Zimbardo Zaman Algısı Envanteri Şimdiki zaman hazcı alt boyutu ile Maslach Tükenmişlik Ölçeği Duygusal Tükenme alt boyutu incelendiğinde; "duygusal tükenme" alt boyutu ile şimdiki zaman hazcı alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,05$; $r=0,178$). Bu ilişki arasında raporlanan korelasyon katsayısına bakıldığında (0,178) kütüphanecilerin duygusal tükenmeleri ile şimdiki hazcı davranışları arasında zayıf bir ilişki olduğundan söz edebiliriz. Maslach Tükenmişlik Ölçeği Duyarsızlaşma alt boyutu ile; zaman algısı şimdiki zaman hazcı alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$; $r=0,81$). Maslach Tükenmişlik Ölçeği Kişisel Başarı alt boyutu ile; zaman algısı şimdiki zaman hazcı alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$; $r=-0,11$).

5. SONUÇ

Bu araştırma, Covid-19 pandemisi nedeniyle dünya genelinde meydana gelen kapanmalarla birlikte değişen çalışma koşullarını ülkemiz genelinde kütüphane personellerinin çalışma şekilleri ve durumları özelinde ele almıştır. Ülkemizde içinde bulunduğu bu zorlu süreçte kamu kurum ve kuruluşları pandeminin seyrine göre birtakım önlemler almış ve uygulamışlardır. Bu nedenden ötürü alışıla gelmiş çalışma şekilleri kökten değişmiş kurum ve kuruluşlarda çalışan personeller işlerini dönüşümlü ve çevrimiçi olarak yürütmeye başlamışlardır. Bu süreç de eğitimin doğrudan destekleyicisi olan kütüphanelerde hizmetlerini çevrimiçi vermek durumunda kalmışlardır. Bu araştırmada pandemi döneminde kütüphanelerin durumu ve kütüphaneciler duygu durumlarına göre değerlendirilmiştir.

Bu çalışmada araştırma modeli olarak nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli ve veri toplama tekniği olarak anketler ve ölçekler kullanılmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Zimborda Zaman Algısı Envanteri (ZZAE) ve Maslach Tükenmişlik Ölçeği (MTÖ) kullanılmıştır. Bu iki ölçek kütüphanecilik ve bilgi bilimi alanında kütüphanecilerin Covid-19 pandemi sürecinden nasıl etkilendiklerini ortaya koymak amacıyla kütüphanecilere uygulanmıştır. Çalışmaya toplamda 220 kütüphaneci katılmıştır. Çalışmaya katılan katılan katılımcıların tümü pandemi döneminde kütüphanelerde aktif olarak kütüphanecilik yapmış kişilerdir.

Verilerin analizi SPSS 25.0 istatistik paket programında yapılmıştır. Çalışmaya ait örneklem büyüklüğü 30 kişinin üzerinde olduğu için çalışmaya ait değerlendirmeler yapılmadan önce toplanan verilerin normal dağılıma sahip olup olmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle çalışma verileri üzerine homojenlik testi olan Kolmogorov Smirnov testi, shapiro Wilk Tesit yapılmış, aynı zamanda ölçek sonucu elde edilen verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri kontrol edilmiştir.

Maslach Tükenmişlik envanteri toplam puanlarından elde edilen Kolmogrov Smirnov testi sonuçlarının normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Maslach Tükenmişlik envanteri alt boyutları da değerlendirilmiştir. Maslach Tükenmişlik envanteri Duygusal tükenmişlik ve Duyarsızlaşma alt boyutlarının da normal dağılım göstermekte olduğu tespit edilmiştir. Ancak Maslach Tükenmişlik envanteri Kişisel başarı alt boyutunda alınan anlamlılık değeri 0,200 olarak belirlenmiştir ($p>0,05$). Zimbardo zaman algısı ölçeği Şimdiki hazcı alt boyutuna ilişkin verilerin Kolmogrov Smirnov testi sonucunda dağılımlarının normal olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p<0,05$).

Çalışma verilerinin dağılımını kontrol etmek üzere Kolmogrov smirnov, shapiro wilk testi yapılmış ayrıca ölçeklerden alınan puanların çarpıklık ve basıklık değerleri kontrol edilmiştir. Tüm bu analizlerin sonunda verilerin normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla çalışmamızda nonparametrik analizler kullanılmıştır.

Araştırmanın temel problemi pandemi döneminde halk kütüphanelerinde görev alan kütüphanecilerin zaman algılarına göre tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını saptamasıdır. Bu asıl probleme dayalı olarak kütüphanecilerin Maslach Tükenmişlik Ölçeğine vermiş olduğu cevaplar doğrultusunda cinsiyet değişkenine göre duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutu incelenmiştir. İlgili değişkene göre kütüphanecilerin duygusal tükenme alt boyutunda cinsiyet değişkenine göre farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Ancak katılımcıların sunulan ifadelere verdikleri cevapların sıralar ortalaması değerlendirildiğinde kadın kütüphanecilerin erkek kütüphanecilere göre duygusal olarak daha tükenmiş olduğu anlaşılmıştır. İlgili değişkene göre duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutunda ise bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Budak ve Sürgevil (2016) akademik personellerin tükenmişliklerini inceledikleri çalışmalarında da kadınların duygusal tükenme düzeylerinin erkeklerin duygusal tükenme düzeylerinde yüksek bulmuşlardır. Kaya (2019) fizik öğretmenlerinin zaman algıları ve tükenmişlik düzeylerini incelediği ve Aksoy (2021) beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının zaman algıları ve tükenmişlik düzeylerini incelediği yüksek lisans tez çalışmasında, zaman algıları ve tükenmişlik düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Kapçak ve Sakız (2022)

tarafından covid-19 döneminde öğretmenler üzerine yapılmış olan çalışmada da cinsiyete göre duygusal tükenme ve duyarsızlaşma boyutlarından alınan puanların anlamlı düzeyde farklılaşmadığını tespit edilmiştir.

Asıl probleme dayalı olarak kütüphanecilerin Maslach Tükenmişlik Ölçeğine vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda eğitim durumu değişkenine göre duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutu incelenmiştir. İlgili değişken lisans mezunu ve lisansüstü öğrenim görenler arasında yapılmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda kütüphanecilerin eğitim durumlarına göre duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutunda tükenmişlikleri arasında anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Yine ilgili değişkene göre kişisel başarı alt boyutuna ilişkin bulgularda ise kişisel başarının farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Ancak kütüphanecilerin kişisel başarı alt boyutundaki ifadelere verdikleri cevapların sıralar ortalaması değerlendirildiğinde lisans eğitimi olan öğrencilerin kişisel başarı hislerinin lisansüstü eğitim alanlardan daha büyük olduğu görülmüştür. Kaya (2019) yapmış olduğu fizik öğretmenlerinin zaman algıları alt boyutları ve tükenmişlik alt boyutlarını incelediği çalışmasında da eğitim durumu değişkene göre aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Asıl probleme dayalı olarak kütüphanecilerin Maslach Tükenmişlik Ölçeğine vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda mesleki kıdem değişkenine göre duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutu incelenmiştir. Yapılan incelemede kütüphanecilerin duygusal tükenme alt boyutunda 1-10 yıl, 11-20 yıl ve 21 ve üzeri mesleki kıdeme sahip kütüphaneciler arasında duygusal tükenme bakımından bir farklılık görülmediği saptanmıştır. Ancak 1-10 yıllık mesleki kıdeme sahip kütüphanecilerin duygusal tükenme sıralar ortalamasının 11-20 yıl ve 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip olan kütüphanecilerden daha yüksek olduğu görülmüştür. İlgili değişkenin duyarsızlaşma alt boyutuna bakıldığında 1-10 yıl, 11-20 yıl ve 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip kütüphaneciler arasında duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutu bakımından bir farklılık görülmediği saptanmıştır. Ancak kişisel başarı alt boyutuna göre grupların sıralar ortalaması incelendiğinde kendini başarılı olarak ifade eden grubun 1-10 yıl arası mesleki kıdeme sahip olan kütüphaneciler olduğu görülmüştür. Akyıldız ve Zan (2022) okul öneticilerinin tükenmişliklerinin

öğretmenlerele iletişimine etkisini araştırdığı çalışmasında benze sonuçlar bulunmuştur. Çalışmada yöneticilerin mesleki kıdeme göre duygusal tükenme alt boyutuna bakıldığında 6-10 yıl mesleki kıdeme sahip eğitimcilerin tükenmişliklerinin daha yüksek olduğu raporlanmıştır. 21-25 yıl mesleki kıdeme sahip yöneticilerin ise tükenmişliklerinin daha az olduğu görülmüştür. Çalışmanın duyarsızlaşma alt botutunda ise 6-10 yıl mesleki kıdeme sahip eğitimcilerin duyarsızlaşma puanının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yine çalışmanın kişisel başarı alt boyutuna bakıldığında 11-15 yıl mesleki kıdeme sahip eğitimcilerin diğer kıdemlere göre daha tükenmiş olduğu anlaşılmıştır. Kaya (2019) fizik öğretmenlerinin mesleki kıdem değişkeni sonuçlarına göre "geçmişi olumsuz" zaman algıları alt boyutunda 1-5 yıl kıdeme göre anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Kapçak ve Sakız (2022) covid-19 döneminde öğretmenlerin tükenmişliklerini inceledikleri çalışmada öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin mesleki kıdeme göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Asıl probleme dayalı olarak Zimbardo Zaman Algısı Envanteri şimdiki hazcı alt boyutunun kütüphanecilerin mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiş ve farklılık olduğu görülmüştür. Yine asıl probleme dayalı olarak kütüphanecilerin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiş lisans eğitimi ve lisansüstü eğitim gören kütüphaneciler arasında farklılık olmadığı anlaşılmıştır. Zimbardo Zaman Envanteri şimdiki zaman hazcı alt boyutu cinsiyet değişkenine göre aralarında anlamlı fark olup olmadığı incelenmiş ve farklılık olduğu tespit edilmiştir. Yine ilgili alt boyut kütüphanecilerin mesleki kıdem değişkenine göre aralarında anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiş ve aralarında farklılık olduğu görülmüştür.

Asıl probleme dayalı olarak kütüphanecilerin Zimbardo Zaman Algısı Envanteri Şimdiki zaman hazcı alt boyutu ile Maslach Tükenmişlik Ölçeği Duygusal Tükenme alt boyutu incelendiğinde; "duygusal tükenme" alt boyutu ile şimdiki zaman hazcı alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Maslach Tükenmişlik Ölçeği Duyarsızlaşma alt boyutu ile; zaman algısı şimdiki zaman hazcı alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır Maslach Tükenmişlik Ölçeği Kişisel başarı

alt boyutu ile; zaman algısı şimdiki zaman hazcı alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

6. ÖNERİLER

Araştırmanın bulgularından hareketle kütüphanelerde görev alan kütüphanecilerin zaman algıları ve tükenmişlik düzeylerine bazı önerilerde bulunulmuştur.

Eğitimin doğrudan destekleyicisi olan kütüphanelerde görev alan kütüphanecilerin duygu durumlarının kişisel hayatlarını ve mesleki sorumluluklarını etkilediği çalışmamızda anlaşılmıştır. İçinde bulunulan durum kişinin zaman yönelimi ile şekillenerek kişinin psikolojik ve davranışsal olarak etkilenmesine neden olmaktadır. Bununla birlikte kişi mesleki olarak tükenmişlik yaşamaktadır. Bu bağlamda asıl problem ise kişinin tükenmişlik yaşadığının farkında olmamasıdır. Çalışan kişiler zaman yönelimi farkındalığı ve tükenmişlik kavramı ile ilgili bilinçlendirilmeli gerekirse çalışılan kurum tarafında seminerler düzenlenerek ilgili kavramlar hakkında kişiler bilgilendirilmelidir.

Kütüphanecilik mesleği bir hizmet mesleği olup kişilerle doğrudan iletişim kurmayı gerektiren meslek gruplarındandır. Kütüphanelerdeki iletişim toplumsal bir iletişim olup, kütüphanenin işleyişinin ve amaçlarının gerçekleştirilmesi ile ilgilidir (Üstün, 1997). Bu nedenle çalışanların anda bulundukları zaman yönelimleri ve tükenmişlikleri hizmet bekleyen kişilerle kurulacak iletişimi etkilemektedir. Çalışanları olumsuz iletişim kurmalarını önleyebilmek adına zaman yönelimleri incelenerek, kişilerin duygu durumlarının farkında olmaları sağlanmalıdır.

Halk kütüphaneleri bünyesinde birçok birim bulunmaktadır. Bu birimler kütüphanenin hizmet verdiği hedef kitleye, kütüphanenin büyüklüğüne ve kütüphanenin türüne göre değişmektedir. Genel olarak ise hemen hemen her kütüphane bulunan belli başlı birimler bulunmaktadır. Bu birimler; ödünç verme, teknik hizmetler, halkla ilişkiler ve kültürel etkinlikler ve idari birim olarak kullanıcılarına hizmet vermektedir. Tüm kütüphanelerinde personel sayısına bakılmaksızın bu hizmetler sağlanmaktadır. Bu durumda da personeli az olan özellikle taşra kütüphanelerinde personel sayısının az olması hasebi ile işlerin tek

kütüphaneciye kalması işlerin rutin haline gelerek işten sıkılma ve işi isteyerek yapmama durumuna sebebiyet vererek tükenmişliğin yaşanmasına neden olmaktadır. Bu durum bir süre sonra kütüphanecilerde olumsuzluk ve mutsuzluk yaşanarak zaman algılarının olumsuz etkilenmesine ve tükenmelerine sebebiyet vermektedir. Bunu önleyebilmek adına çalışanları sürekli aynı ortama maruz bırakmamak gerekmektedir. Kütüphanelerdeki iş kalemleri personel sayısı da göz önünde bulundurularak belli aralıklarda çalışanlar arasında değişim sağlanmalıdır. Başka bir ifadeyle çalışanlar sürekli aynı iş ve mekâna maruz bırakılmayarak mekan ve iş değişikliği yapılmalıdır. Bu durum çalışanları zinde tutarak işe bağlılıkları artıracaktır. Ayrıca kütüphane personellerinin iş değişimleri esnasında kütüphanedeki tüm işleyişi öğrenerek kütüphaneye daha hakim olmalarına da fayda sağlayacaktır.

Budak ve Surgevil (2005) tarafından yapılan çalışmada mesleki kıdem aralığı 1-10 yıl aralığında olan akademisyenlerin ve cinsiyet değişkeni bağlamında ise kadınların daha fazla tükenmiş olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kütüphaneciler özelinde gerçekleştirilen bu çalışmada da 1-10 yılları arasında kıdeme sahip olan ve cinsiyet değişkeni bağlamında kadın kütüphanecilerin daha fazla tükendiği saptanmıştır. Her iki durumda da bu sonucun kadınların cinsiyet rolleri ile ilgili olduğu belirlenmiş olup tükenmişliği önlemek için kişisel mücadele tekniklerinin yanı sıra örgütsel düzenlemelerin de yapılmasının fayda sağlayacağı görülmektedir.

Kaya (2019) tarafından gerçekleştirilen fizik öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri ile zaman algıları arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmada, fizik öğretmenlerinin tükenmişlik yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kaya çalışmasında tükenmişlik yaşayan öğretmenlerin tükenme durumları hakkında farkındalıklarının olmadığı ve bu durumun tükenmişliği olumsuz etkilediğini saptamış, tükenmişlik kavramı ile ilgili bilgilendirici eğitim ve seminerlerin düzenlenmesinin fayda sağlayacağını belirtmiştir. Kütüphaneciler üzerinde yapılmış olan bu çalışmada da kütüphanecilerin tükenmiş olduğu sonucuna varıldığı için tükenme konusunda bilgilendirmelerin olduğu eğitimlerin düzenlenmesinin kütüphanecilerin çalışma hayatına olumlu etkiler sağlayacağı düşünülmektedir.

Biçen Aras, Çelik ve Yarar (2021) tarafından yapılan çalışmada acil durumlar için bir acil eylem planı oluşturmanın pandemi ve benzeri durumlarda kütüphane yönetimi ve personelin acil durumlarla rahatlıkla baş edilmesini sağladığı saptanmıştır. Çalışmamızda kütüphanecilerin pandemi sürecinde zaman algılarını kaybederek tükenmiş oldukları sonucuna varılmış olup söz konusu acil durumlar için acil eylem planı oluşturmanın fayda sağlayacağı belirlenmiştir.

KAYNAKÇA

Akırmak, U. (2014). How is Time Perspective Related to Perceptions of Self and of Interpersonal Relationships? *The Spanish Journal of Psychology*, 17, E92. https://doi.org/10.1017/sjp.2014.92.

Aksoy, B. (2021). *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Adaylarında Gelecek Zaman Algısı ve Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesinde Bursa Uludağ Üniversitesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa.

Akyıldız, A., Zan, N. (2022). *Eğitim Bilimleri Çalışmaları Güncel Araştırmalar ve Uygulama*. Baysan, S. (ed). İlkokul Yöneticilerinin Tükenmişlik Düzeylerinin Öğretmenlerle Olan İletişime Etkisi: Salıpazarı Örneği. (35-62). Lyon: Livre De Lyon.

Altay, A. (2018). Halk Kütüphanelerinde Yönetim ve Yönetsel İşlevler. Halk Kütüphaneleri: Geçmişten Geleceğe Yönelimler ve Yeni Roller. İstanbul. 349-368.

Ameen, K. (2021), "COVID-19 Pandemic and Role of Libraries", *Library Management,* 42 (4/5), 302-304.

Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi resmi web sayfasından Şubat 2023 tarihinde https://adnanotuken.kutuphane.gov.tr/TR-197308/-birimlerimiz.html adresinden erişildi.

ANKOS. (2020). COVID-19 Pandemi Sonrası Üniversite Kütüphanelerinin Yeniden Hizmete Açılması Rehberi https://ankos.org.tr/tr/koronoavirus-covid-19-ucretsiz-icerikler/

ANKOS.(2021).Faaliyet Raporu (Mayıs 2018 Haziran 2021). https://ankos.org.tr/tr/hakkimizda/faaliyet-raporlari/

Aras, B. B., Çelik, R., & Yarar, İ. Krizler Fırsat Yaratır Mı? Covid-19 Sürecinde Akademik Kütüphaneler, Yenilenmiş Bir Vizyon:" MEF Üniversitesi Kütüphanesi". *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi,* 6(2), 232-270.

Arat, T. ve Bakan, Ö. (2014). Uzaktan Eğitim ve Uygulamaları. Selçuk Üniversitesi *Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 14 (1-2) , 363-374.

Ardıç, K. ve Polatcı, S. (2008). Tükenmişlik Sendromu Akademisyenler Üzerinde Bir Uygulama (GOÜ Örneği) . *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(2), 69-96.

Arslan, İ. ve Karagül, S. (2020). Küresel Bir Tehdit (Covıd-19 Salgını) ve Değişime Yolculuk. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 0 (10) , 1-36 .

Aslan, S. (2018). Sosyal Bilimlerde *Araştırma Yöntemleri Nicel, Nitel ve Karma Tasarımlar İçin Bir Rehber*. Konya: Eğitim Yayınevi

Ataş, H., ve Gündüz, S. (2019). *Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm. Dijital Dönüşüm Ekonomik ve Toplumsal Boyutuyla.* Gazi Kitabevi.

Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 7(1), 231-274.

Bardak, F., Keskin, S. (2022). Temel Psikolojik İhtiyacın Karşılanması veya Engellenmesinin İş Stresi ve Tükenmişlik Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi: Benlik Saygısının Aracı Rolü. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, *20*(44), 433-460.

Baysal, A. (1995). *Lise ve Dengi Okul Öğretmenlerinde Meslekte Tükenmişliğe Etki Eden Faktörler*. Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi. İzmir

Bayter, M. (2022). Pandemi Sürecinde İyi Bilgi Hizmetleri Örnekleri. I. Uluslararası Gelenekten Geleceğe Bilgi ve Belge Yönetimi Sempozyumu. 203-215.

Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler: Yeni normal ve yeni eğitim paradigması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, *6*(3), 112-142.

Budak, G., ve Sürgevil, O. (2005). Tükenmişlik ve Tükenmişliği Etkileyen Örgütsel Faktörlerin Analizine İlişkin Akademik Personel Üzerinde Bir Uygulama. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 20(2), 95-108.

Cohn, S., ve Hyams, R. (2021). Our Year of Remote Reference: COVID19's Impact on Reference Services and Librarians. *Internet Reference Services Quarterly*, 25(4), 127–144.

Corrado, E. M. (2022). Low Morale and Burnout in Libraries. *Technical Services Quarterly*, *39*(1), 37-48.

Çakır, K. (2022). *Atama Bekleyen Öğretmenlerde Bilişsel Esneklik, Akademik Öz-Yetkinlik ve Zaman Perspektifi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi

Çelik, M. Y. (2021). Üniversite Sınavına Hazırlanan Gençlerin Covid-19 Korkusunun Öğrencilerin Tükenmişlik ve Anksiyetelerine Etkisi. *Van Sağlık Bilimleri Dergisi,* 14(1), 19-28.

Çetinkaya, B., Gülaçtı, F., Çiftci, Z. (2019). Çalışanların Mesleki Tükenmişlik, Mesleki Doyum ve Yaşam Doyumunun İncelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches, 14*(20), 1475-1500.

Çimen, E., Gürdal, G., Çuhadar, S., ve Çanak, T. A. (2020). Yeni Koronavirüs (COVID-19) Sürecinde Türkiye'de Üniversite Kütüphaneleri. *Bilgi Dünyası*. 21(1) 167-203.

Dalkılıç S. O. (2014). *Çalışma Hayatında Tükenmişlik Sendromu: Tükenmişlikle Mücadele Sendromu*. Ankara. Nobel Yayıncılık.

Demirbaş, B. (2022). *Covid-19 Pandemisi Sürecinde Öğretmenlerin Sağlık Kaygısına Bağlı Tükenmişlikleri ve Psikolojik Dayanıklılıkları.* Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi.

Dolgun, U. (2015). *Tükenmişlik Sendromu. Örgütsel Davranışta Güncel Konular*. Ekin Yayınevi, Bursa. 287-310.

Ergin, C. (1992), Doktor ve Hemşirelerde Tükenmişlik ve Maslach Tükenmişlik Envanteri'nin Uyarlanması, *7. Ulusal Psikoloji Kongresi,* Ankara.

Erich, A. T. (2020). Libraries Reaction of Romania to the Crisis Caused by COVID 19. *Postmodern Openings / Deschideri Postmoderne,* 11(3), 332–343.

Erkal, E. A. (2021). Pandemi Sürecinde Akademisyenlerin Tükenmişlik Algısının Belirlenmesi: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Örneği. *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*,*4*(4), 207-220.

Ersoy, A., & Yılmaz, B. (2009). Yaşam Boyu Öğrenme ve Türkiye'de Halk Kütüphaneleri. *Türk Kütüphaneciliği,* 23(4), 803-834.

Fasae, J. K., Adekoya, C. O., & Adegbilero-Iwari, I. (2021). Academic libraries' response to the COVID-19 pandemic in Nigeria. *Library Hi Tech*, 39(3), 696–710.

Fraser-Arnott, M. (2020). Academic Library COVID-19 Subject Guides. *Reference Librarian,* 61(3/4), 165–184.

Gmiterek, G. (2021). Polish university libraries social networking services during the COVID-19 pandemic spring term lockdown. *The Journal of Academic Librarianship,* 47(3).

Göl-Güven, M., Şeker, V., Erbil, F., Özgünlü, M., Alvan, G., & Uzunkök, B. (2020). Covid-19 Pandemisinin Aile Yaşantısına Yansımaları (Covid-19 Aile) rapor-2. *Date of Access, 29*, 20-0001.

Gürbüz, S., Şahin, F. (2017). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri.* (4. basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Halk Kütüphaneleri Görev ve Çalışma Yönetmeliği. (1981, 21 Eylül). Resmi Gazete (Sayı: 17465). Erişim Adresi: https://teftis.ktb.gov.tr/TR-264442/halk-kutuphaneleri-gorev-ve-calisma-yonetmeligi.html

Ibacache, K., Rybin Koob, A., & Vance, E. (2021). Emergency Remote Library Instruction and Tech Tools: A Matter of Equity During a Pandemic. Information Technology & Libraries, 40(2), 1–30.

ICLOC. Beyanı (2020). Statement on the Global COVID-19 Pandemic and its Impact on Library Services and Resources (Küresel COVID-19 Salgını ve Kütüphane Hizmetleri ve Kaynakları Üzerindeki Etkisi) https://icolc.net/statement/statement-global-COVID-19-pandemic-andits-impact-library-services-and-resources

IFLA (2020).COVID-19 and the Global Library Field: Key Resources forLibraries in responding to the Coronavirus Pandemic. 16.02.2023 tarihinde https://www.ifla.org/covid-19-and-the-global-library-field/ adresinden erişildi.

International Commission on the Futures of Education. (2020). Education İn A Post-COVID World:Nine İdeas For Public Action. UNESCO Futures of Education Learning to Become. 67-87. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373717?posInSet=67&queryId=N-e5c1bc49-3f8f-4f1e-96cd-ffe9329fe67f

Işık, M. ve Bahat, İ. (2021). COVID 19: Eğitimde Yeni Arayışlar . *Üniversite Araştırmaları Dergisi* , 4 (1) , 82-89 .

İnce, N. B. ve Şahin, A. E. (2016). Maslach Tükenmişlik Envanteri-Eğitimci Formu'nu Türkçe'ye Uyarlama Çalışması . *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology* , 6 (2) , 0-0 .

İspir, Z., ve Markuş, H. (2018). E-Kaynak Yönetimi ve E-Kaynak Yönetiminde Kullanıcı Eğitimlerinin Önemi: Özyeğin Üniversitesi Kütüphanesi Örneği.

ÜNAK 2017: Akademik Kütüphanelerde Kaynak Yönetimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı.

Jana, A., & Rout, R. (2021). Preparedness of the Libraries to Address the Recent Pandemic: A Case Study on 100 Top Academic Institutes of India. *DESIDOC Journal of Library & Information Technology*, 41(3).

Kaba, A. (2021). Assessing an academic library performance before and during the COVID-19 pandemic: a case study in UAE. *Performance Measurement & Metrics*, 22(3), 187–199.

Kaçmaz, N. (2005). Tükenmişlik (Burnout) Sendromu. *İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* (68), 29-32.

Kaleli, Y. S. (2021). Covid-19 Sürecinde Müzik Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(44), 262-277.

Kaya, F. (2019). *Fizik Öğretmenlerinin Zaman Algıları ile Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.

Kırmızıgül, H. G. (2020). Covid-19 Salgını ve Beraberinde Getirdiği Eğitim Süreci. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi,* 7(5), 283-289.

KTB (Kültür ve Turizm Bakanlığı) (2012).Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği. Resmi Gazete. Sayı:28170.

Kutlutürk, S. ve Yıkılmaz, İ. (2021). Covid-19 Pandemisi Uzaktan Çalışma Sürecinde Akademisyenlerin İş Stresi, Tükenmişlik Algısı ve Kas İskelet Sistemi Ağrılarının İncelenmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 8(2), 297-313.

KYGM (2023). Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğünün resmi web sayfasından Şubat 2023 tarihinde https://kygm.ktb.gov.tr/TR-308331/kutuphaneler.html adresinden erişildi.

Louderback, P. (2021). During and Post COVID-19 Practices of a Regional Academic Library. *Journal of Library Administration*, 61(6), 726–734.

Maslach, C. ve Jackson, S. E. (1986). *Maslach Burnout Inventory Manual (2nd Edition).* Palto Alto, Ca:Consulting Psychologist Press.

Maslach, C., Schaufeli, W. B. ve Leiter, M. P. (2001). Job burnout. Annual Review of Psychology, 52, 397–422.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). T.C. Milli Eğitim Bakanlığı COVID-19 Haberleri. https://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-koronaviruse-karsi-egitim-alaninda-alinan-tedbirleri-acikladi/haber/20497/tr adresinden erişildi.

Mut, A. N. U., Aydın, S., Baysan, C., Büyükdemirci, E., Bekar, T., & Meltem, Ç. (2022). Yedi Ülkenin Covıd-19 Test Sayıları Ve Test Yapma Konusundaki Yaklaşımları. *Estüdam Halk Sağlığı Dergisi*, *5*, 17-34.

Nageswari, N., ve Thanuskodi, S. (2021). Usage of Public Library Services in Long Beach City, California-USA during Covid-19 Pandemic: An Analysis. *International Journal of Information Science & Management,* 19(2), 49–64.

Ören, N. ve Türkoğlu, H. (2006). Öğretmen Adaylarında Tükenmişlik. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* (16).

Örücü, E., Hasırcı, I., ve Ergenler, E. (2022). Covıd-19 Pandemi Döneminde Öğretmenlerin Örgütsel Yabancılaşma Eğilimleri ile Tükenmişlik Seviyeleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, *23* (Covıd-19 Özel Sayısı), 153-175.

Özbay, Ö. (2015). Dünyada ve Türkiye'de Uzaktan Eğitimin Güncel Durumu. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, (5), 376-394.

Özdoğan, A. Ç. ve Berkant, H. G. (2020). Covıd-19 Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitime İlişkin Paydaş Görüşlerinin İncelenmesi . *Milli Eğitim Dergisi* , 13-43

Petkoska, J., ve Earl, J. K. (2009). Understanding the Influence of Demographic and Psychological Variables on Retirement Planning. Psychology and Aging, 24(1), 245–251.

Polat, C., ve Eroğlu, E. B. (2021). Covid-19 Pandemi Döneminde Çankırı Karatekin Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Çevrim İçi Staj Programının Değerlendirilmesi. *Bilgi Dünyası,* 22(2), 213-249.

Resmi Gazete (2020/2). 13 Mart 2020 tarihli ve 31067 sayılı Resmi Gazete. Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü. 38.

Resmi Gazete (2020/2). 20 Mart 2020 tarihli ve 31074 sayılı Resmi Gazete. Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü. 6.

Resmi Gazete (2020/4). 20 Mart 2020 tarihli ve 31076 sayılı Mükarrer Resmi Gazete. Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü. 6.

Sağlık Bakanlığı (2021). Covıd-19 Bilgilendirme Platformu: Covıd-19 Nedir? Https://Covid19.Saglik.Gov.Tr/Tr-66300/Covid-19-Nedir-.Html

Salvesen, L., Berg C. (2021). "Who Says I Am Coping": The Emotional Affect of New Jersey Academic Librarians During the COVID-19 Pandemic. *The Journal of Academic Librarianship.* 47. 102422.

Samancı, O., ve Ocakcı, E. (2017). Hayat Boyu Öğrenme. Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, 12(24), 711-722.

Sara Connell, R., Wallis, L. C., & Comeaux, D. (2021). The Impact of COVID-19 on the Use of Academic Library Resources. Information *Technology & Libraries,* 40(2), 1–20.

Sarıipek, D. B. (2016). Zaman Baskısı Altında Çalışma ve Boş Zaman Algısı. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, *14*(4), 112-127.

Shores, K., & Scott, D. (2007). The Relationship of Individual Time Perspective and Recreation Experience Preferences. *Journal of Leisure Research*, 39(1), 28-59.

Şahin, M. (2021). Dünyada ve Türkiye'de Yükseköğretimde Uzaktan Eğitimin Tarihi ve Gelişim Süreci . *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , 5 (7) , 91-113.

Şıklar, E. ve Tunalı, D. (2012). Çalışanların Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi: Eskişehir Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (33).

T.C. Cumhurbaşkanlığı. (2020). T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi. Https://Cbddo.Gov.Tr/ Adresinden Erişildi.

T.C. İçişleri Bakanlığı. (2020). 81 İl Valiliğine Lokanta, Restoran, Kafe vb. İşyerleri; Park, Piknik Alanları; Mesire Yerleri ve Giyim Pazarları Genelgesi. https://www.icisleri.gov.tr/81-il-valiligine-lokanta-restoran-kafe-vb-isyerleri-

park-piknik-alanlari-mesire-yerleri-ve-giyim-pazarlari-genelgesi adresinden erişildi.

Telli, S. G., ve Altun, D. (2020). Coronavirüs ve Çevrimiçi (Online) Eğitimin Önlenemeyen Yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34.

Todorinova, L. (2021). One Year In: A Survey of Public Services Librarians on the Effects of the COVID-19 Pandemic. *Journal of Library Administration*, 61(7), 776–792.

Tonta, Y. (1995). UNESCO Halk Kütüphanesi Bildirgesi. (1994, Kasım). *Türk Kütüphaneciliği*, 9 (2), 144-147.

Turan, H., Akkaynak, M. (2021). Covid-19 Pandemisinde Özel Gereksinimli Çocuklar ile Çalışan Öğretmeblerde Sağlık Anksiyetesinin Tükenmişlik Üzerindeki Etkisi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 8(2) 577-588.

Turkyaybir.Org.Tr. (2020, 03 29). Limasollu Naci Öğretim Yayınları. Turkyaybir.Org.Tr: 15 Mayıs 2022 tarihinde Https://Www.Limasollunaci.Com/Tarihcemiz-Ve-Hakkimizda Adresinden erişildi.

TÜİK (2022). Tarihçe. 28 Aralık 2022 tarihinde https://data.tuik.gov.tr/ adresinden erişildi.

UNESCO. (2020a). School Closures Caused By Coronavirus (Covid-19). UNESCO. https://en.unesco.org/covid19/educationresponse adresine 16.12.2021 tarihinde erişildi.

UNESCO. (2020b). Startling Digital Divides in Distance Learning Emerge. UNESCO. https://en.unesco.org/news/startling-digital-divides-distance-learning-emerge adresine 16.12.2021 tarihinde erişildi.

ÜNAK (2018a). Tarihçe. 6 Mart 2022 tarihinde https://unak.org.tr/hakkinda/tarihce/ adresinden erişildi.

ÜNAK (2018b). ÜNAK/GSB Bilgi ve Belge Yönetimi Öğrenci ve Çalışanlarına Yönelik Kişisel Gelişim Uygulama Modeli. 29 Nisan 2022 tarihinde https://unak.org.tr/unak-gsb-projesi/ adresinden erişildi.

ÜNAK (2021). Tarihçe. 6 Temmuz 2021 tarihinde https://unak.org.tr/kategori/etkinlik/ adresinden erişildi.

World Health Organization (2021). Coronavirus Disease (Covıd-19). https://www.who.int/ Adresinden Erişildi.

Yavuz, B. ve Toprakcı, E. (2021). Covid-19 Pandemisi Sebebiyle Okulların Uzaktan Öğretim Yapması İle İlgili İnternet Forumlarında Paylaşılan Görüşler. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 120-139.

Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri.* Ankara: Detay Yayıncılık.

Yıldız, E. (2020). Pandemi Döneminde Uzaktan Eğitim İle Birlikte Gelen Yaşam Boyu Öğrenmenin Önemi. *Research in Education and Social Sciences*, 429.

Yılmaz, B., Ezenel, E. IFLA-UNESCO Halk Kütüphanesi Bildirgesi 2022. *Türk Kütüphaneciliği*,*36*(3), 388-391.

Yiğit, B. (2022). Tükenmişlik Sendromu Konusunda Yazılan Tezlerin Kategorik Olarak İncelenmesi. *R&S-Research Studies Anatolia Journal*, *5*(1), 86-99.

YÖK (2020). Yükseköğretim Kurulu COVID-19 Bilgilendirme, COVID-19 ve Yükseköğretim. https://covid19.yok.gov.tr/covid-19-yuksekogretim-yol-haritasi adresinden erişildi.

Yükseköğretim Kurumu (Yök). (2020). Pandemi Günlerinde Türk Yükseköğretimi. Https://Covid19.Yok.Gov.Tr/Sayfalar/Haberduyuru/Pandemi-Gunlerinde-Turk Yuksekogretimi.Aspx Adresinden Erişildi.

Zan, N., Zan, B. U. (2020). Koronavirüs İle Acil Durumda Eğitim: Türkiye'nin Farklı Bölgelerinden Uzaktan Eğitim Sistemine Dahil Olan Edebiyat Fakültesi Öğrencilerine Genel Bakış. *Turkish Studies*, 15(4), 1367-1394.

Zimbardo, P.G. and Boyd, J.N. (1999). Putting time in perspective: A valid, reliable individualdifferences metric. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77 (6), 1271- 1288.

EKLER

EK 1: VERİ TOPLAMA FORMU

Sayın Katılımcı,

Katıldığınız bu çalışma bilimsel nitelikte bir araştırma olup konusu, COVID-19 pandemisi nedeniyle dünya genelinde meydana gelen kapanmalarla birlikte değişen çalışma koşullarını ülkemiz genelinde kütüphane personellerinin çalışma şekilleri ve durumları özelinde ele alması planlanmaktadır. Bu araştırma, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı'nda yürütülmekte olunan araştırmacı Buse Sultan Köksal'ın yüksek lisans tezi kapsamında yapılmaktadır.

Bu çalışmaya katılmak gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmama ve çalışmanın herhangi bir aşamasında, hiçbir cezaya/yaptırıma maruz kalmaksızın, çalışmadan ayrılma hakkına sahipsiniz. Araştırmada yer almanız nedeniyle size hiçbir ödeme yapılmayacak ve sizden de hiçbir ücret talep edilmeyecektir. Anketi yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz anlamına gelmektedir. Araştırma hakkında daha fazla bilgi almak için ve araştırmacı ile iletişime geçebilmeniz iletişim bilgileri aşağıda bilginize sunulmuştur.

ARAŞTIRMACI **DANIŞMAN**

Buse Sultan Köksal **Burcu Umut Zan**

e-posta : kbusesultan@gmail.com e-posta: burcuumutzan@karatekin.edu.tr

Tel: 05546782642 Tel: 05054767247

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Lütfen yaş aralığınızı işaretleyiniz.
   - 20-25
   - 26-30
   - 31-35
   - 36-40
   - 41-45
   - 46-50
   - 51-55
   - 56-60
   - 61-65
   - 66 ve üzeri
2. Lütfen cinsiyet bilgilerinizi giriniz.
   - Kadın
   - Erkek
3. Lütfen medeni durumunuza ilişkin bilgileri işaretleyiniz.
   - Evli
   - Bekar
4. Lütfen çocuk sayınızı işaretleyiniz.
   - Çocuğum yok
   - 1 çocuk
   - 2 çocuk
   - 3 çocuk
   - 4 çocuk
   - 5 ve üstü çocuk
5. Çocuklarınız dışında evde bakmakla yükümlü olduğunuz başka biri var mı?
   - Evet
   - Hayır
6. Mezun olduğunu üniversiteyi yazınız.
7. Eğitim durumunuza ilişkin işaretlemeyi yapınız.
   - Lisans
   - Yüksek lisans (kütüphanecilik ve bilgi bilim alanında)
   - Doktora (kütüphanecilik ve bilgi bilim alanında)
   - Yüksek lisans öğrenci (kütüphanecilik ve bilgi bilim alanında)
   - Doktora öğrenci (kütüphanecilik ve bilgi bilim alanında)
   - Yüksek lisans (diğer alanlar)
   - Doktora (diğer alanlar)
8. Mesleki tecrübe
   - 1 yıldan az
   - 1-5 yıl
   - 6-10 yıl
   - 11-15 yıl
   - 16-20 yıl
   - 21-25 yıl
   - 26 yıl ve fazlası

9. Covid Pandemisi döneminde kütüphanede görev yapmaktaydım (2020 ve 2021 yıllarında)
    - Evet
    - Hayır
10. Hangi il içerisinde görev yapmaktasınız?
11. Hangi ilçe içerisinde görev yapmaktasınız?
12. Çalıştığınız kütüphane türünü işaretleyiniz.
    - Halk kütüphanesi
    - Çocuk kütüphanesi
    - Bebek kütüphanesi
    - Avm kütüphanesi
    - Diğer
13. Herhangi kronik bir rahatsızlığınız var mı?
    - Evet
    - Hayır

ZİMBARDO ZAMAN ALGILARI ENVANTERİ (ZZAE)

(1)Benim için **hiç doğru değil** (2)Benim için **doğru değil** (3)**Kararsızım**

(4)Benim için **doğru** (5)Benim için **çok doğru**

	İFADELER	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
1.	Kişinin, arkadaşlarıyla eğlenmek üzere bir araya gelmesinin, yaşamdaki en keyifli olaylardan birisi olduğuna inanıyorum.					
2.	İçimden geldiği gibi davranırım.					
3.	Sevdiğim bir müziği dinlerken zamanın farkına varmam.					
4.	Yaşamımı olabildiğince dolu dolu ve günü gününe yaşamaya çalışırım.					
5.	Mümkün olsaydı her günümü sanki son günümmüş gibi yaşardım.					
6.	Kararlarımı, o an kafama estiği gibi alırım.					
7.	Yaşamıma heyecan katmak çok önemlidir.					
8.	Yaptığın işten keyif almanın işin zamanında bitirilmesinden daha önemli olduğunu düşünüyorum.					
9.	Bir karar vermeden önce, artılarla eksileri tartarım.					
10.	Yaşamın nereye gittiğine odaklanmaktansa yaşam yolculuğunun kendisinin tadını çıkarmak benim için daha önemlidir.					
11.	Yaşamıma heyecan katmak için risk alırım.					

12.	Aklımın sesinden çok, kalbimin sesini dinlerim.					
13.	Anın heyecanıyla sürüklenir giderim.					
14.	Davranışlarını tahmin edebildiğim arkadaşlardan çok, anlık ve içten geldiği gibi davranan arkadaşları tercih ederim.					
15.	Yakın ilişkilerimin tutkulu olmasını isterim.					

MASLACH TÜKENMİŞLİK ÖLÇEĞİ

(0)**Hiçbir zaman** (1)**Nadiren** (2)**Bazen** (3)**Çoğu zaman** (4)**Her zaman**

	İFADELER	**0**	**1**	**2**	**3**	**4**
1.	Kütüphanecilik mesleğinde duygusal olarak uzaklaşmış hissediyorum.					
2.	İşgününün sonunda kendimi bitkin hissediyorum.					
3.	Sabah kalkıp yeni bir işgünü ile karşılaşmak zorunda kaldığımda kendimi yorgun hissediyorum.					
4.	Kullanıcıların pek çok şey hakkında neler hissettiklerini anlayabilirim					
5.	Bazı kullanıcılara sanki bir objeymiş gibi davrandığımı hissediyorum.					
6.	Bütün gün kullanıcılarla uğraşmak benim için gerçekten bir gerginliktir.					
7.	Kullanıcıların sorunlarıyla etkili bir şekilde ilgilenirim.					
8.	Kullanıcıların beni tükettiğini hissediyorum.					
9.	Kütüphaneci olarak kullanıcıların yaşamlarını olumlu yönde etkilediğimi hissediyorum.					
10.	Kütüphanecilik mesleğine başladığımdan beri kullanıcılara karşı daha çok duyarsızlaştım.					
11.	Kütüphaneciliğin beni duygusal olarak katılaştırdığını düşünüyorum.					
12.	Kendimi çok enerjik hissediyorum.					
13.	Kütüphanecilik mesleğinin beni hayal kırıklığına uğrattığını düşünüyorum.					
14.	Kütüphanelerde iş yükünün fazla olduğunu düşünüyorum.					
15.	Bazı kullanıcıların yaşadığı sorunlar gerçekten umurumda değil.					
16.	İnsanlarla uğraşıyor olmak bende çok fazla strese neden					

	oluyor.					
17.	Kullanıcılara rahat bir çalışma atmosferi kolayca sağlayabilirim.					
18.	Kullanıcılarla iç içe gerçekleştirdiğim bir çalışmadan sonra kendimi ferahlamış hissediyorum.					
19.	Kütüphanecilik mesleğinde pek çok kayda değer şey başardım.					
20.	Kütüphaneciliğe daha fazla dayanamayacakmışım gibi hissediyorum.					
21.	İşimde duygusal sorunları bir hayli soğukkanlılıkla hallederim.					
22.	Kullanıcılar bazı problemlerinden dolayı beni suçladıklarını hissediyorum.					

EK 2: ANKET İZİN YAZISI

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü

Sayı : E-84872991-044-2920546
Konu : Anket İzni (Buse Sultan KÖKSAL)

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : 12.09.2022 tarihli ve E-49835440-010-87083 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Ana Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Buse Sultan KÖKSAL tarafından yürütülen "Covıd-19 Pandemi Döneminde Kütüphanelerin Durumu ve Pandeminin Kütüphaneciler Üzerindeki Etkisi: Tükenmişlik Ölçeği ve Zaman Algısı Envanteri" adlı çalışma kapsamında; Bakanlığımıza bağlı halk kütüphanelerinde görev yapmakta olan kütüphanecilere anket uygulanması talebini konu alan ilgi yazınız ve ekleri incelenmiştir.

Söz konusu anketin 2012/7 sayılı Kütüphane Hizmet Esasları Genelgesi 4. Maddesi gereğince; ilgili kütüphane müdürlüklerinin denetiminde ve koordinasyonunda, gönüllülük esasına göre yapılması uygun görülmüş olup anket sonuçlarına yönelik hazırlanacak raporun bir kopyasının Bakanlığımıza gönderilmesi hususunda bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Ali ODABAŞ
Bakan a.
Genel Müdür V.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Doğrulama Kodu: 130200DC-1B7F-4371-AD82-21E945C5B028 Doğrulama Adresi: https://www.turkiye.gov.tr/ktb-ebys

Emek Mahallesi Wilhelm Thomsen Caddesi No: 4 06490 Çankaya/Ankara
Telefon No:(0312) 470 80 00 Faks No:(0312) 470 54 71
e-Posta: kygm@ktb.gov.tr İnternet Adresi :www. kygm.gov.tr
KEP Adresi : kulturveturizmbakanligi@hs01.kep.tr

Bilgi için:Zehra SAVAŞ
Çocuk Eğitimcisi

EK 3: ETİK KOMİYON KARAR FORMU

KAPADOKYA ÜNİVERSİTESİ	ETİK KOMİSYONU KARAR FORMU	Doküman No	ETK.FR.007
		Yayın Tarihi	Temmuz 2021
		Revizyon No	Orj.
		Revizyon Tarihi	-
		Sayfa No	1/2

Başvuru Tarihi: 27.05.2022	**Başvuru No:** 29533901-050.99-16417
Projenin/Araştırmanın Başlığı: Covid-19 Pandemi Döneminde Kütüphanelerin Durumu ve Pandeminin Kütüphaneciler Üzerindeki Etkisi: Tükenmişlik Ölçeği ve Zaman Algısı Envanteri	
Başvuran Araştırmacının	**Unvanı, Adı-Soyadı:** Buse Sultan Köksal
	Görevi/Statüsü: Yüksel Lisans Öğrencisi
	Bölümü, Birimi/Anabilim Dalı: Bilgi ve Belge Yönetimi Tezli Yüksek Lisans/Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Ana Bilim Dalı

DEĞERLENDİRİLEN BELGELER	
X	Etik Komisyonu Başvuru Formu
X	Katılımcı Bilgilendirme ve Onam Formu
	Anket
X	Diğer: Zimbardo Zaman Algısı Envanteri (ZTPI), Maslach Tükenmişlik Ölçeği, Sosyo-Demografik Bilgi Formu, Kütüphane ve Adresleri

Karar No: 22.10	**Toplantı Tarihi: 31.05.2022**
Yukarıda bilgileri verilen Proje/ Araştırma başvuru dosyası ile ilgili belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş çalışmanın gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel sakınca bulunmadığına toplantıya katılan Kapadokya Üniversitesi Etik Komisyonu üye tam sayısının salt çoğunluğu ile karar verilmiştir.	

KAPADOKYA ÜNİVERSİTESİ	ETİK KOMİSYONU KARAR FORMU	Doküman No	ETK.FR.007
		Yayın Tarihi	Temmuz 2021
		Revizyon No	Orj.
		Revizyon Tarihi	-
		Sayfa No	1/2

KÜN ETİK KOMİSYONU	
ÇALIŞMA ESASI	Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu ile Diğer Etik Kurulların Çalışma Esasları Yönergesi
KOMİSYON BAŞKANI UNVANI, ADI SOYADI:	Prof. Dr. Vesile Şenol

Unvanı/Adı/Soyadı	Uzmanlık Alanı	Kurumu	Araştırma ile İlişki		Toplantıya Katılımı		İmza
Prof. Dr. Vesile ŞENOL	Halk Sağlığı	Kapadokya Üniversitesi	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Dr. Öğr. Üyesi Rukiye YALAP	Halk Sağlığı	Kapadokya Üniversitesi	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Dr. Öğr. Üyesi Meral BAŞARAN	Halk Sağlığı	Kapadokya Üniversitesi	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Dr. Öğr. Üyesi Gamze TUGAYLI ZENGİN	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	Kapadokya Üniversitesi	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Dr. Öğr. Üyesi Gözde Samsun	İşletme	Kapadokya Üniversitesi	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	**Buse Sultan KÖKSAL**
Doğum Yeri	**Hacıbektaş**
Doğum Tarihi	**17/07/1996**

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	**Çankırı Karatekin Üniversitesi**
Fakülte	**Edebiyat Fakültesi**
Bölüm	**Bilgi ve Belge Yönetimi**

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurum	**Nevşehir Damat İbrahim Paşa Halk Kütüphanesi**
Görevi/Pozisyonu	**Kütüphaneci**
Tecrübe Süresi	**1 yıl**

KATILDIĞI

Kurslar	
Projeler	

İLETİŞİM

Adres	**Emek Mahallesi Nar Yolu Sokak No:28 Merkez/Nevşehir**
E-mail	**kbusesultan@gmail.com**